

IRODALMI SZEMLE

LXII ■ 2019 ■ 12

ÁRA: 1,80 € / 800 FT
ELŐFIZETŐKNEK: 1,50 € / 600 FT

ÁLNÉV

- ALAPÍTÁS ÉVE: 1958
- LXII. ÉVFOLYAM
- ALAPÍTÓ FŐSZERKESZTŐ:
DOBOS LÁSZLÓ
- FŐSZERKESZTŐ: **MIZSER ATTILA**
(ATTILA.MIZSER@GMAIL.COM)
- SZERKESZTŐ:
NAGY CSILLA
(CSILLESTER@GMAIL.COM)
NÉMETH ZOLTÁN
(NEMETX@GMAIL.COM)
- LAPTERV ÉS TÖRDELÉS:
GYENES GÁBOR, VÁCLAV KINGA
- KÉPSZERKESZTŐ: **GYENES GÁBOR**
- KORREKTOR: **SZANISZLÓ TIBOR**
- FŐMUNKATÁRSÁK:
CSANDA GÁBOR, **GREDEL LAJOS**, N. TÓTH
ANIKÓ, POLGÁR ANIKÓ, TŐZSÉR ÁRPÁD
- SZERKESZTŐBIZOTTSÁG:
BALÁZS IMRE JÓZSEF, BÁRCZI ZSÓFIA,
DARVASI FERENC, JUHÁSZ TIBOR,
NAGY HAJNAL CSILLA, PLONICKY TAMÁS,
SZALAY ZOLTÁN
- SZERKESZTŐSÉG:
MADÁCH EGYESÜLET, P.O. BOX 7, 820 11
BRATISLAVA
- ISSN 1336-5088
- WEB: WWW.IRODALMISZEMLE.SK
- FACEBOOK.COM/IRODALMISZEMLE
- SZERKESZTOSEG.IRODALMISZEMLE@GMAIL.COM

SZÁMUNKAT ROBERT MAKAR ALKOTÁSAIVAL ILLUSZTRÁLTUK.

ROBERT MAKAR 1970-ben született Handlován. Tanulmányait a pozsonyi Képzőművészeti Főiskolán végezte, mesterei Rudolf Fila, Rudolf Sikora és Vladimír Popovič voltak. Tanulmányutakon vett részt Maastrichtban, Namurban és Párizsban. Főbb egyéni kiállításai Németországban, Csehországban és az Egyesült Államokban valósultak meg. Az alkotótevékenység mellett tanít: a pozsonyi Képzőművészeti Főiskola grafika tanszékén és a beszercebányai Művészeti Akadémia grafika tanszékén egyaránt. Grafikákat, objektumokat készít, de a fényvel is kísérletezik. Munkásságára jellemző a konceptuális alkotói stratégia, a minimalisztikus képiség szöveggel, palimpszesztekkel való kiegészítése, újraértelmezése.

■ A CÍMLAPON: LÁTNI ÉS NÉZNI VII., LITOGRAFIA,
ECSET, 50x60 cm, 2018

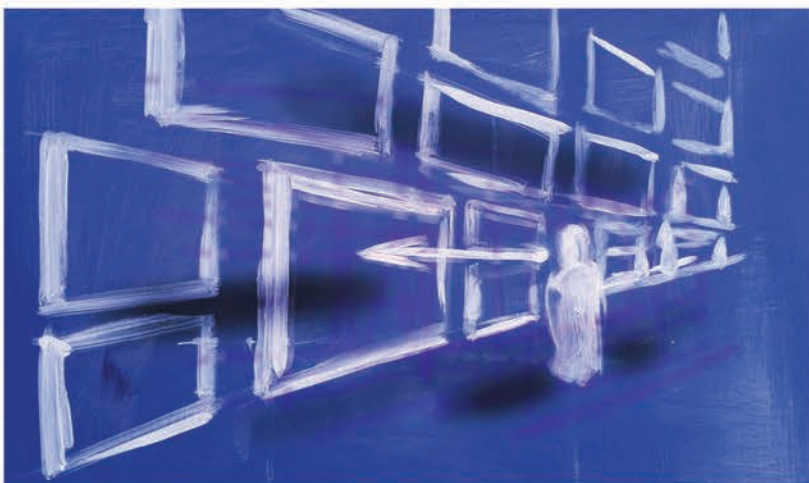

LÁTNI ÉS NÉZNI I., LITOGRAFIA, ECSET, 50x60 cm, 2018

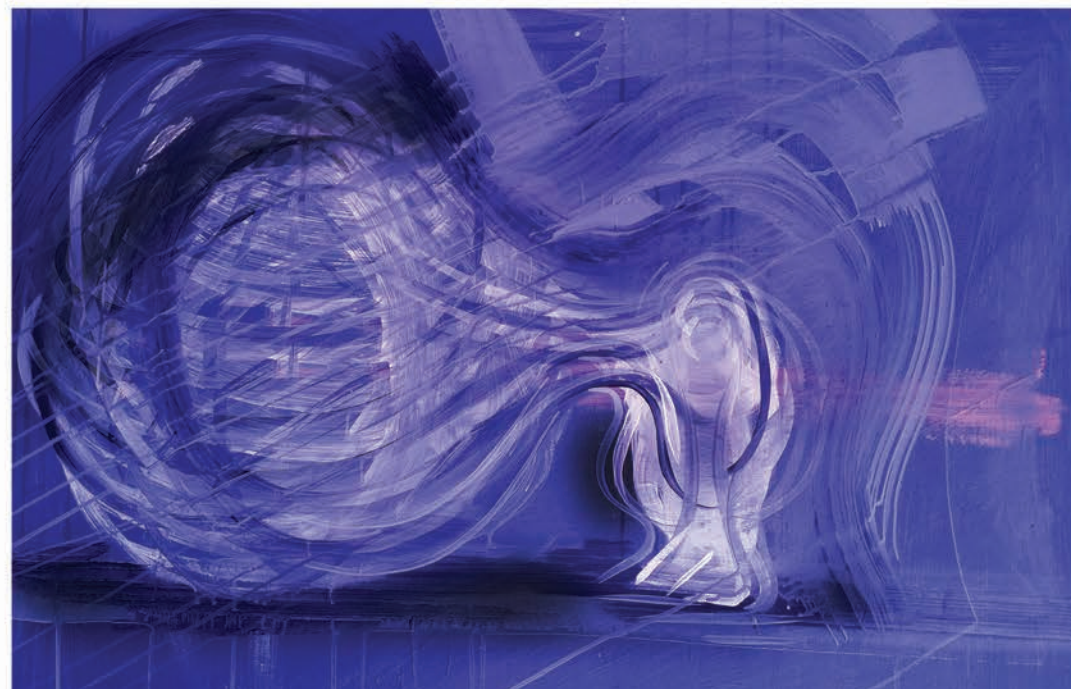
LÁTNI ÉS NÉZNI II., LITOGRAFIA, ECSET, 50x60 cm, 2018

LÁTNI ÉS NÉZNI III., LITOGRAFIA, ECSET, 50x60 cm, 2018

LÁTNI ÉS NÉZNI IV., LITOGRAFIA, ECSET, 50x60 cm, 2018

LÁTNI ÉS NÉZNI VIII., LITOGRAFIA, ECSET, 50x60 cm, 2018

ÁLNÉV

- 3 SÁRBOGÁRDI JOLÁN: (VERSTÖREDÉK, 2014 AUGUSZTUS TÁJA)
- 5 CENTAURI: GELLER – JÖVENDÖLÉS A JÖVŐMRŐL (PRÓZA)
- 10 ROSMER JÁNOS: PILLANGÓK; BUSZON; KRIS (VERSEK)
- 13 PETRENCE SÁNDOR: KAPU-ZÁRÁS; TUDOM, HOGY GYÜNNI FOGSZ (VERSEK)
- 16 FEKETE ANNA: ODÜSSZEUSZ NEM TALÁLJA ITHAKÁT; TIZENHÉT LÉPÉS A BOLDOGSÁGHOZ; MIÉRT IS (VERSEK)
- 19 LILL EMÍLIA: AMETYST (PRÓZA)
- 24 POSZT PÉTER: VASTRÓN (VERS)
- 25 KOZMÁR KLÁRA: HIÁNYPATOLÓGIA (VERS)
- 27 BODDONY MIKLÓS: *** / KUKORELLY ENDRE: KERET ÉS TÜKÖR; AZ UTOLSÓ TALÁLKOZÁS; VALÓBAN? (VERSEK)
- 32 MANDRA GORA: AZ ÁLNÉV MINT ALAKZAT A KORTÁRS MAGYAR IRODALOMBAN (TANULMÁNY)
- 46 NÉMETVÁROSI ATTILA: A KERES-ÉS PO-ÉTIKAI ANATÓMIÁJÁRÓL. MEGJEGYZÉSEK NÉMETVÁROSI ATTILA *A GYULA-MECCSEN MIT KERESÉK* CÍMŰ SZÖVEGÉHEZ (TANULMÁNY)
- 53 KOMOR MARCELL: ILYENEK A FÁK, AMIKOR SENKI SEM LÁTJA ŐKET (RÉSZLETEK, PRÓZA)
- 74 TÉLFFY ÁRMIN: MÉG EGYSZER EGY VADNYUGAT; CENTAURI MEGMUTATJA MAGÁT (VERSEK)
- 77 SPIEGELMANN LAURA: KISSÉ (PRÓZA)
- 80 LISCSAI OLGA EMESE: SZÖVETSÉGI KÉRDÉSEK (VERS)
- 82 SZOMOR MERCÉDESZ: BURJÁNZÁS (VERS)
- 83 CSENDES SIRÁLY TOLL: CSEND!; SZARKA; FAANYA; ANYÁIM; TŰZ (VERSEK, JÁSZ ATTILA FORDÍTÁSAI)
- 87 SZÁSZI ZOLTÁN: ATLANTISZ FELÉ INDULÓBAN, A KIRÁLY ELKÖSZÖNTI IFJAIT. AZ ÉN KORTÁRSAIM (PRÓZA)
- 91 POLGÁR ANIKÓ: ARANY KAPU, FÉMRÁCSOK MÖGÖTT. ERDŐS VIRÁG *ÖTVEN PLUSZ* CÍMŰ KÖNYVÉRŐL (KRITIKA)
- 94 BÍRÓ JÓZSEF: TDM (!) MERT TDM (- GREDEL LAJOS VISSZAJNT ÉS MOSOLYOG -) (VERS)
- 96 SZERZŐINK

■ KIADJA A „SPOLOK MADÁCH – MADÁCH EGYESÜLET”
■ (EV 153/08), NYILVÁNTARTÁSI SZÁM: 30807719.
■ A LAP MEGJELÉNÉSÉT A SZLOVÁK KÖZTÁRSASÁG
KISEBBSÉGI KULTURÁLIS ALAPJA TÁMOGATTA.

■ NYOMTA A VALEUR KFT., DUNASZERDAHELY. ■ TERJESZTI A KIADÓ ÉS A SLOVENSÁKÁ POŠTA, A. S. MEGRENDELHETŐ A SZERKESZTŐSÉGBEN, ILL. A KÖVETKEZŐ CÍMEN: SLOVENSÁKÁ POŠTA, A. S. STREDISKO PREDPLATNÉHO TLAČE, UZBECKÁ 4. ■ P. O. BOX 164, 820 14 BRATISLAVA 214., ■ E-MAIL: ZAHRANICNA.TLAC@SLPOSTA.SK ■ MEGJELENIK HAVONTA (ÉVENTE 10 RENDES ÉS EGY ÖSSZEVONT SZÁM). PÉLDÁNYSZÁM: 300. ■ EGYES SZÁM ÁRA: 1,80 €. MAGYARORSZÁGON: 800,-FT. ELŐFIZETŐKNEK FÉL ÉVRE 9,- €, EGY ÉVRE 18,- €, ■ MAGYARORSZÁGON FÉL ÉVRE 3600,- FT, EGY ÉVRE 7200,- FT. SZLOVÁKIÁN, ILL. MAGYARORSZÁGON KÍVÜLI POSTÁZÁS ESETÉN A POSTAKÖLTSÉGET FELSZÁMÍTJUK.

■ DECEMBER/2019 ■ VYDÁVA „SPOLOK MADÁCH – MADÁCH EGYESÜLET” ■ (EV 153/08). ■ SPOLOK IRODALMI SZEMLE EGYESÜLET ■ ŠÉFREDAKTOR: ATTILA MIZSER ■ REDAKTOR: CSILLA NAGY, ZOLTÁN NÉMETH ■ GRAFICKÁ ÚPRAVA A OBÁLKA: GABRIEL GYENES, KINGA VÁCLAVOVÁ ■ VÝTVARNÝ REDAKTOR: GABRIEL GYENES ■ JAZYKOVÝ REDAKTOR: TIBOR SZANISZLÓ ■ ADRESA REDAKCIE: MADÁCH EGYESÜLET, P.O.BOX 7, 820 11 BRATISLAVA. ■ ISSN 1336-5088. ■ WEB: [HTTP://WWW.IRODALMISZEMLE.SK](http://www.irodalmiszemle.sk) ■ ADRESA VYDAVATELSTVA: SPOLOK MADÁCH, MIEROVÁ 16, 821 05 BRATISLAVA 2. ■ IČO VYDAVATELSTVA: 30807719. ■ REALIZOVANÉ S FINANČNOU PODPOROU FONDU NA PODPORU KULTÚRY NÁRODNOSTNÝCH MENŠÍN ■ TLAČ: VALEUR, S.R.O., DUNAJSKÁ STREDA. ■ ROZŠIRUJE VYDAVATELSTVO A SLOVENSÁKÁ POŠTA, A. S. OBJEDNÁVKY NA PREDPLATNÉ PRIJÍMA REDAKCIA A KAŽDÁ POŠTA SLOVENSKEJ POŠTY. OBJEDNÁVKY DO ZAHRANIČIA VYBAVUJE SLOVENSÁKÁ POŠTA, A. S. STREDISKO PREDPLATNÉHO TLAČE, UZBECKÁ 4. P. O. BOX 164, 820 14 BRATISLAVA 214., ■ E-MAIL: ZAHRANICNA.TLAC@SLPOSTA.SK. ■ VYCHÁDZA MESAČNE (10 RIADNYCH A 1 SPOJENÉ ČÍSLO ROČNE). ■ NÁKLAD: 300. ■ CENA JEDNÉHO ČÍSLA: 1,80 €. PREDPLATNÉ ZA POLROK: 9,- €, NA ROK: 18,- €.

EGYÜTTNYOMÁS CIKLUS, 2012

SÁRBOGÁRDI JOLÁN

(VERSTÖREDÉK, 2014 AUGUSZTUS TÁJA)

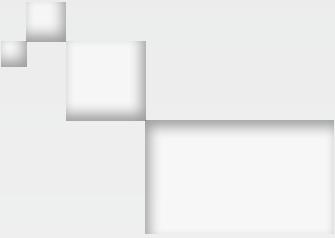
A legvalódibbja
neki a legálabb,
a „parti nagy lajos”!

Héja van fenéig.

Amit az áljai
összevalódítanak,
mért nem illegális,
csak a sittlerakás?
akárhányat használ,
mint P. Zs.-t a gólya,
lelki értelemben.

Versem remegő térd,
vetkezzen-e nem-e,
akinek van mije
levelei alatt?

Én rabmadaracsukám,
róka fogta csukám,
nekem nevet nem kell!

Minek kinevettet,
mikor nem mer sírni,
nem mer saját vállán
keservesen ríni,
nem mer elengedni
„gyeplőjét”, mert nincsen
annak végén lóva.

Csak egy cinikus dög,
aki guggolva sír,
szárnya pattanások,
hogy kelést ne mondjak,
és még kinevettet!,
mer én merek sírni,
jobbról bal vállamra
sajkám teleríni,
meg a peleríniem,
szegény cinikus dög,
és most ezt is fogja,
megkötözött hagyma.

CENTAURI

GELLER – JÖVENDŐLÉS A JÖVŐMRŐL

Némelyekben még a közelmúltban is felmerült a kérdés, hogy melyik szerző vagyok valójában. Több mint tíz év elteltével ez már abszurd. Ez ösztönzött arra, hogy megvizsgáljam, mit lehet kifacsarni még az álnév adta helyzetből, hogyan lehet kihozni ebből egy kövér gellert.

Hetvenévesen, egy őszi napon fogadok valakit. Az ifjúkoromban ültetett fenyők akkor már húszméteresek. Alattuk boldog, örök árnyék. A kedvenc napszakomra szervezem a találkozót. Alkonyatra. A domb fölött fáradtan levitál az októberi nap. Borozunk, majd rövid beszélgetés után átadom vendégemnek a jelzavakat és a kéziratokat.

Hetvenévesen már elégedett leszek. Úgy érzem majd, elvégeztem, amit kellett. Szortíroztam a publikálás előtti évtizedekben összegyűlt kéziratokat, elégettem, ami nem kellett, befejeztem, kijavítottam, megszerkesztettem, amit jónak gondoltam, pár éve már nem kapkodok, nem virrasztok, nem hajtom szét magam, és a közeli halál tudatában időm javát hangyabolyok, ringatózó levelek és a változékony kerti fények megfigyelésének szentelem. Semmit sem tartok többre a fájdalommentes perceknél és az utolsó évek utolsó óráinál, amikor még láthatom ezt a világot, amikor láthatom mindezt. Mindazt, amitől hamarosan kényszerű búcsút veszek.

Ebben az állapotban, higgadtan és nyugodtan adok át mindent, mintha egy cég iratait, elszámolását és kulcsait adnám át az új cégvezetőnek. Megállapodunk a vendéggel: ha meghalnék, a Centauri nevet ő viszi tovább. Ő ír majd a nevemben, ő frissíti a honlapot, ő publikál. Megegyezünk a metrumban, mit és milyen sűrűn teygen, átadok egy rövid közleményt is, mely a visszavonulásomat magyarázza. Iszunk még egy pohár bort, lesétálunk a völgybe, aztán vissza a házhoz, vacsorázunk a teraszon, nem lettem dúsgazdag, de megvan mindenem, a legfontosabb is, az az ember, akire mindezt rábízhatom. Nem akarok tudni aznapról önmagamról, a munkámról semmit. A továbbiakban már csak az alkonyokat

figyelem. Ezek után már csak a mélabús csodálatnak élek. Beáll a kocsi az udvarba, szép kocsi, tiszta kocsi, sportos-elegáns idomok, megcsodálom azt is, ledöntik a hátsó üléseket, hogy a dobozok mind beférjenek. Ülök egy székekben, a nyugvó nap előtt sűrűlő árnyakat figyelem, vándorló dobozaimat a vörös ellenfényben. A kocsi elhajt, a nap lenyugszik, többé nincs semmi dolgom. Végre.

Mikor betöltöm a százat, megállapítják:

„Ejha! Bizonyára a friss levegő és a sok túra az oka. Bár évtizedek óta alig hallani hírt felőle, de emlékszünk még, annak idején csavargott és aranyásónak állt, odáig volt a madarakért meg vissza, többet posztolt nádasokból, mint az íróasztal mellől, hát talán tényleg a sok mozgás, az erdő-mezei lét tartósítja.”

S elnyerem pályafutásom újabb titulását: „A legvénebb író.”

„Megdöbbsz, hogy Centauri százévesen is lendületes regénnyel lepi meg olvasóit.”

Másutt így írnak az utolsó – egyébként harmincöt évesen írt – regényemről:

„Centauri amúgy sem jelentős munkásságát végképp lenullázza legutóbbi könyve, mely egy vénember szálnalmas kísérlete arra, hogy jelentőset alkosson, ám ez a kísérlet már csak az öregkori szentimentalizmus reprezentációja. Szekunder szégyent érez, aki olvassa. Egyetlen erénye, hogy rövid.”

Aztán betöltöm a száztíz esztendő, s mivel ez alkalomból megtöröm a hallgatást, azaz a nevemben nyilatkozik a megbízottam, arról faggatnak:

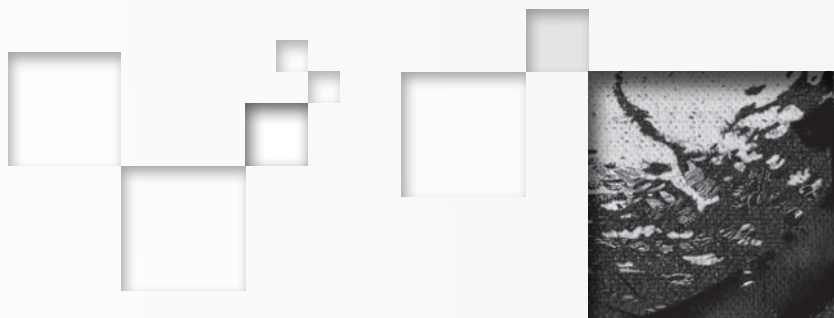
„Mi a hosszú élet titka?”

Nyilatkozok is agyba-főbe.

Százhusz évesen bejelentem:

„Mostantól befejezetlen műveimre koncentrálok, mert úgy érzem már, hogy sürges az idő.”

Százhuszonnégy évesen arról írok, hogy a látásom megromlott, s már csak diktálni tudok. Két évvel később végképp feladom az írást és megsüketülök. Százharminc évesen nagyinterjúban panaszkodom arról, milyen lelki törést okoz a mind gyakoribb impotencia. Százharmincöt évesen én leszek a világ legidősebb írója, s felvételemet kérem a Rekordok Könyvébe. Megdöbbsz, de simán felvesznek.

Száznegyven éves koromban azt híresztelik, hogy meghaltam. Ezt rögtön cáfolom: „Örülök, hisz akinek halálhírére keltik, az hosszan él. A legjobbakat mindenkinek: Cen.” Százötven évesen azt írom:

„Lám, lám! Megint igazam volt. Tíz éve már, hogy halálhíremet keltették, s még mindig élek!”

Ekkor persze már mindenki azt találgatja: most épp ki a fene az a Centauri? És mióta? Mikortól van egy másik? Százötvenöt éves koromra általánosan elfogadott nézet, hogy valójában sosem léteztem, a név mögött nem személy, hanem egy társaság áll. Senkinek sem sikerül ezt hitelt érdemlően, atombiztos bizonyítékokkal alátámasztani, ugyanakkor bizonyítékok sora igazolja: vannak földönkívüli civilizációk. Hogy én ki vagyok, hogy léteztem-e egyáltalán, erősen kérdéses, de a földönkívüli civilizációk létében már nem kételkedhet senki. Százötvenhét éves vagyok, mikor sor kerül a földlakók és földönkívüliek első, hiteles kapcsolatfelvételére. A Föld teljes népessége élőben nézi.

Az Alfa Centauri mellől érkező jóindulatú hominidok engem választanak ki elsőként, nem utolsó sorban a nevem miatt, visszahoznak a halál dimenziójából, s arra kérnek, vezetném be őket én a földi létbe. Cserébe azt kérem, állítsák vissza fizikai mivoltomat egy mindenki számára felismerhető állapotba.

Százötvennyolc évesen újabb író-olvasó találkozót tartok. A sajtó szerint átverés az egész, részint ennek köszönhetően a teremben kevesen vannak. A „régiek” közül pedig már senki sincs ott. Ez elszomorít. Mikor színpadra lépek, kifütyülnek. A hangzavar ellenére is elmondom, mi történt. Beismerem, hogy bő nyolcvan évig mások írtak a nevemben, igaz, az időközben megjelenő új regényeket annak idején valóban én írtam, de nem is ez a fontos, hanem az, hogy most megint itt vagyok – mondom –, feltámadtam! Igazolásképp a színpadra szólítom a hominidokat, akik a mennyezeten át ereszkednek közénk és számos csodát tesznek. Ennek ellenére másnap azt írják:

„Olcso Centauri-hasonmás kábítja a népet” – és elindul a találgatás.

„Ki a franc ez a hasonmás?”

Két nappal később a hominidok átvisznek egy Alfa Centauri melletti bolygóra, ahol 777 éves koromig 33 galaktikus nyelven írok földönkívüli-regényeket. Miután ott is meghalok, s nem hoznak már vissza újra, kivonnak belőlem minden jót és szétesztják galaxiszerte

szétszóródott szeretteim között. A belőlem származó rosszat atommáglyán elégetik, s a hamvakat tartalmazó kapszulát fénysebességgel lövik bele a legközelebbi féreglyukba.

Ekkor a Földön már senki sem emlékszik rám. Nem is azért, mert a Földet már csak rovarok lakják, hanem mert utóbb kiderül, földi pályafutásomnak nem volt semmi értelme.

Mire a féreglyuk feldolgozza a belőlem származó rosszat, a Földön tovább romlik a helyzet, s ifjúkoromban ültetett fenyőim szénné alakulnak. Csak egy hajszálam marad fenn legkedvesebb fenyőm borostyánná kövesedett gyantacseppjében. Azt a borostyánt viszont sosem találják meg. Nincs is kinek megtalálni. 27 522 éves lennék, amikor azt a borostyánt kiveti magából a homoktenger a Föld napsütötte oldalán, hogy aztán több mint 2 milliárd évig mozdulatlanul fekszen egy felforrított bolygó téglavörös ege alatt. Mire végre egy, az Androméda-köd felől érkező meteor telibe trafálja, és a borostyánból kiszabaduló hajszál, a hajszálból kiszabaduló DNS útra kel a világűrön át, már az Alfa Centaurinál sem emlékeznek rám, nincsenek már civilizációk ebben a Világegyetemben. Aki csak tehet, párhuzamos valóságokba települt át, a többiek megsemmisültek.

Az én DNS-em az utolsó nyoma annak, hogy valaha lakott volt ez a Világegyetem, ám alig 200 000 évnyi sodródás után, egy szupernova-robbanás során, ez a DNS is kvarkokra szakad.

A kvarkok energiahurkocskái – akár a túl sokat hordott gyapjúpulóverek – kinyúlnak, hamarosan átérnek minden teret, minden időt, beelőgnak minden dimenzióba, minden világegyetembe, végül is tehát annak maradéka, ami valaha én voltam, ott lesz mindenhol, más kérdés, hogy pont úgy lesz ott mindenütt, mintha soha sem lenne, mi több, soha soha sem lett volna.

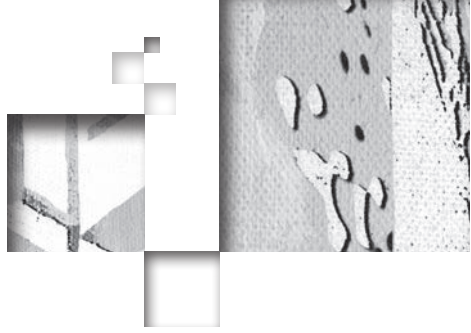
Az energiáknak e tébolyult szóródása addig-addig tart, míg végül – ekkor lennék több mint 12 milliárd éves – a káosz ismét új világegyetemek sokaságává tömörül, s alig 3 milliárd évvel ezt követően ismét bejelentkezem:

„A legjobbakat mindenkinek!” – írom egy közösségi oldalon.

– holott magam sem tudom, hogy ez alatt azt értem: jó, hogy megint itt lehetek, s fussak végig még ezerszer száználmas pályámon, ha rajtam múlik, ezredszer is visszajövök, s remélem, itt lesztek ti is, akkor is, ha van olyan köztetek, aki ötmilliárdszorra ült fel a kezdet és a vég ringlisére.

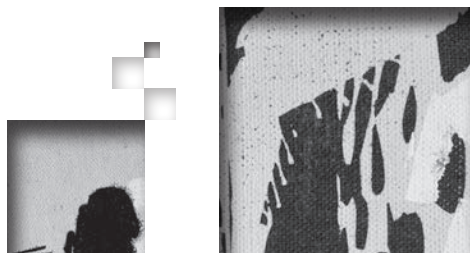

ROSMER JÁNOS

PILLANGÓK

A pillangót feltűzni nem nagy ügy, és nem nagy távlat.
A hímpor az ujjadra elmosódott szivárványt fest: látszik is,
nem is, mint bokszkesztyűben a készülő ütés, sportban a gyülemlő szex.

A pillangónak édes izzadságod cseppje, tested kontúros langya. Megosztott
meleged fölé mitikus sztorikat rajzol a tetkó. Csak bámulom, órákig nézném,
ahogy a lepkék végtelen rajokban szállnak szét a kioldott, fekete tornazsákból.

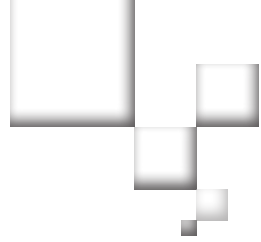

BUSZON

A popperszagú fiú a kapaszkodót markolja. Ha ránézek,
elfordul, ha rám néz, elfordulok. Hogy lesz ebből közös kávé,
egy hét Mükonoszon, holdfényes éjben forró sziklára hugyozás?

Markában tartja a biztonságát, nincs, nincs tántorodás, megingás
erre se, arra se, kanyarodjon vagy fékezzen bár a jármű.
Ereinkben apró mentőautók szállítják az életmentő vért.

KRIS

Most az enyém vagy, ha csak részben is: megmosakszom,
megkenekszem, mint az antik atléták, és magamba fogadlak,
Kris, ahogy mindig is akartam. Az orvosi szilikon bőrcsöndjét

átnövő szerves extázis érhalózta heroikus dombormű.
A tetején a sok pici, nyelvvel is érzékelhető apró pötty boldogságkiütés,
hogy velem vagy, Kris, azaz Csaba, s nem Nagyatádon, a rendőrőrsi retyón

vered a farkad, kúrsz egy alibicsajt vagy egy edzőteremben gyúrsz rá
a vidéki unalomra. 20,3-ból 15,9 használati hossz: az exaltáció tere,
legyen hát tizenhat centi ez a vers is, tere meg a csatakos berobbanásé.

Jobb oldalt a kis dudorszerű anomália: hányszor férsz bele, Kris,
ügyetlen extázisomba? Meddig etethetem hamis húsoddal
a falánk keselyűt? Mikor jön rá, hogy az eleven máj finomabb?

PETRENCE SÁNDOR

KAPU-ZÁRÁS

(BALLADA')

Kapu zárás pánikomba
megriattam, egy lápi kobra
ügetet felím, aszíttem,
s egy mezei sas nízett a szirten.

Ot sem voltak, díli bábok,
s níztek: ó, szegíny, ki bántot –
monták, s montam, ez meg az vót
(szekeremre se kötöttem Casco-t).

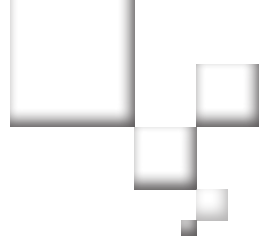
Kapu zárás közbe adódott:
oda csuktam egy fíl vakondot,
s kípzeletem álatkertye
közepette ott állot egyre

alakod, de csak nízett rám,
mint egy korábbi, rígi szerdán.
Csend vót. A sas kukornyákót.
Hülye vakond. Mír nem ugort át ott.

Áltam s níztem. Mintha álmodnák.
Lelkem fíl vakond, meg bántották.
Akatt a kapu. Cibálltam.
Majd sas-hangja fel nyikordút:
csak halucináltam.

(2017)

TUDOM, HOGY GYÜNNI FOGSZ

(STÓSZ ÁDÁM HATÁSÁRA!)

Vissza várlak, egy ideig még
tán várlak majd, asszon.
Amíg nincs más, ki szabad lelkömre kan-
tárt oda akasszon.

Vissza várlak, mer nálad maradt
pár, mi az ín dógom:
palyszerem, komposztát (több adag!),
s kis szívem, pin' kódom.

Most, nüköled nízem íletem
tükörbe (mint bussmant
rövidlító kúttúr-antropológuss),
szalad: szabad mustang.

Vissza nem várlak. Fogadlak, mint
csak filig sánta lót
ügetőn. Szívem ma nyílt pláza, ami
tegnap még csárda vót.

De vissza várlak, mint gyomorbó
gyüvő, barnás puncsot,
ha meg pimpósodott. Tudom, hogy gyünni
fogsz. Itt felejtetted
sminköd, kredenc-szettek,
s kedvenc villáskulcsod.

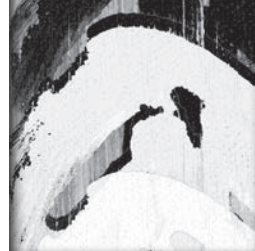
(2017)

Ce que tu cherches à chercher
commencera à te chercher.

FEKETE ANNA

ODÜSSZEUSZ NEM TALÁLJA ITHAKÁT

Az öngyilkosság fensőbbeségesen elegáns formája,
ha sokszor mondogatsz egy nevet. A sajátodat
vagy másokét, különb-különb embereket, egy városét,
egy szigetét, és ezt a kőrakást, a keresztedet,
az egyre súlyosabb és jelentősebb betűsört
éjjel-nappal emelgeted. A világban önmagad ismered fel
– ki érné be kevesebbrel? Így lesz egyetlen Név
a hangok milliárdja közt ébredező hajnal,
egyetlenegy név a seregnyi élőt rejtegető éjszaka.
Egy sziget összes álma, rejtekútja, csalódása.
De legalább nem félsz. Valaha erdő állt itt,
szabad és rendetlen: sziklák, susnyások, dombok,
történetek, olajfaligetek. De mára temető lett
az egész sziget: minden szegletet, völgyet
elfoglal a kisebb-nagyobb fejfák regimentje.
Nem látsz mást, csak emlékjeleket.
És minden faragott fejfán ugyanazt a nevet:
Ithaka. Keresnéd a tengert a szemekkel,
Megkapaszkodnál a kikötőből támadó szélben.
De az áhított betűsör nem enged többé.
Hiszen hazaértél. Végre.

TIZENHÉT LÉPÉS A BOLDOGSÁGHOZ

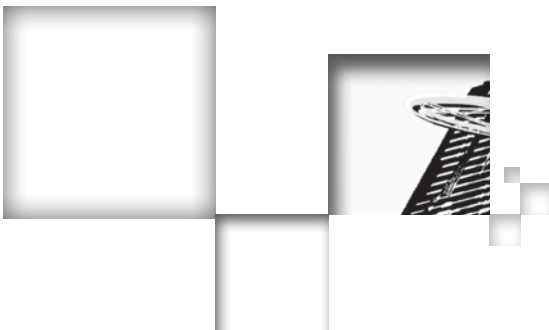
- 1.
  - 2.
  - 3.
  - 4.
  - 5.
  - 6.
  - 7.
  - 8.
  - 9.
  - 10.
  - 11.
  - 12.
  - 13.
  - 14.
  - 15.
  - 16.
  - 17.
- Ha belejössz, megy a többi is magától.

MIÉRT IS

Okos, művelt kislány voltam.
Anya szeme-fénye. Apa szeme-fénye.
Tizennégy évesen elképedve néztem
a tüdőmről készült röntgenfelvételt.
Semmi különös, mondta az orvos.
Semmi, de semmi. Minden a legnagyobb rendben.
Én hálásan bólintottam. (Nyugodt, jó gyerek.)
És a képen azt a titkos, egészen apró jelet kerestem,
azt a kis furcsaságot, ami megérteti,
vagy legalább megsejteti, miért ez a test
az én testem. Mitől vagyok én annyira én,
ha pontosan ugyanúgy, ugyanolyanformán,
ahogy a többiek.

LILL EMÍLIA

AMETYST

Láttam a gondolatait, a bal szeme sarkában surrantak ki, suttogetta a mellette fekvő fülébe, miközben érezte a hajából kiszabaduló ételszagkeveréket. Amikor a bélabányai úton a Csillinger-kapuzhoz értek, a harangzúgás olyannyira felbosszantotta, hogy legszívesebben agyontapostatta volna a lovával a nyájasan mosolygó perjelt mind a huszonhárom bazsalygó dominikánussal egyetemben, akiknek szemlátomást égette a kezét a nappali fényben mulatságosan pislákoló, karvastagságú gyertyákról bőségesen lecsorgó faggyú. Micsoda utca, pizmálta a Peltscher-Gassét, pedig nem olyan keskeny az, csak sok ember állta végig, mert az egész város látni akarta őket. Egy megvető pillantással felmérte a legtöbbjüket, vagyis a legfontosabbakat, a legfontoskodóbbakat, a legcifrább öltözetűeket. Micsoda arcok! Körndl György kamaragrófot torz mókusnak látta, Resch János bírót félbehagyott pástétomnak, Hohel Jánost kettéhasított tuskónak, Schwammgrätel Miklóst sovány erszénynek, Hartlab Gilget hivalkodó zsamolynak, Prodács Jánost görbe piszkavasnak, Hylleprant Mátyást teli csobolyónak, Steyrer Gilget lusta órának, ha tudnák ezek az esküdt polgárok, megpukadnának haragjukban vagy szégyenükben! Ám amikor Steck Boldizsárhoz ért, elállt a lélekzete, és minden bosszúsága elszállt. *Mégis érdemes volt idejönni! Minden berzenkedés ellenére.* Daliás termet, kifogástalan öltözék, haragzöld köpeny alól elővillanó izmos combok, vállat verő aranybarna szőghaj, keskeny ajak fölé markáns árnyékot vető orr, pergamen arcbőr és sűrű szemöldök alól villogó tekintet – milyen rég látott hasonlót! Steck Boldizsár figyelmét nem kerülhette el a néhány másodpercig tartó különös érdeklődés, amit egy megfelelően célzott mosollyal nem felejtett viszonzni. A várakozás szárba szökken, bimbót hajtott, illata titkos testtájakat járt be itt is, ott is. Igyekeztem a közelükben maradni, furakodtam át a tömegen, neki-nekiütöttem a bársonyba, selyembe, damasztba, vászonba burkolt, izgatott verejtékben úszó testeknek. A Felső térre érve már elismeréssé változott az előbbi utcafitymálás: hatalmas hófehér sátor várta a becses vendégeket. Végre leszállhatott a nyeregből. A sátor alatt körös-körül ínycségektől roskadozó asztalok, középpűt a hegyek kincsei halmokba rakva. Húzták-vonzották a titokzatos formák, meg sem várta a szokásos hosszadalmas üdvözléseket, odalépett a ragyogó ásványokhoz. Egy csecsemőfejnyi ametisztet vett a tenyerébe. A szenvedélyek köve, lépett melléje a véletlen sodródás látszatát kelve

Steck Boldizsár, pedig bizonyára sokat fáradozott, hogy a közelébe kerüljön, s mégse sért-
sen semmi szabályt. Elfordította a fejét, hogy ne látszódjék rajta a hűvös öröm, amit a férfi
hangja váltott ki. Értelmezhetetlenné gabalyodtak fülében a végeláthatatlan, nagy igyeke-
zettel formált főkamaragrófi, bírói, plébánosi, waldbürgeri köszöntések, mivel a lila zsák-
mányba feledkezett, gömbölygette, szorongatta, cirógatta. Alig várta a lakoma végét, hogy
visszavonulhasson a kacskaringós hegyi utakon hosszú órákig tartó kimerítő lovaglás
után. Előrefutottam a kamaraházba, már így is félő volt, hogy elmaradásom miatt leterem-
tenek. Pedig az volt a dolgom, hogy figyeljem minden kívánságát. S ahhoz látnom kellett
a gondolatait. Még egy párnát kerítettem, csipkeszegélyűt. Megpaskoltam, felfrissítettem.
Kitártam az ablakot. A sátor alól épp akkor indult a királyi pár a szálláshelyre. Mindket-
ten térre nyíló szobát kaptak, bár nem szomszédosat. Mátyás valamivel nagyobb, mint
Beatrix, de oda nem volt bejárásom. A királyné szobájában halványlila damaszt balda-
chin tornyosult az ágy fölé. Illett az ametiszthez, amit rögtön a párnahalomra helyezett.
Mintha egy tündércsecsemő feküdt volna a csipkék között. Két szobalánya sürgött-forgott
körülötte, vetkőztette, nedves batisztkendővel törölgette, én meg őket szolgáltam, még ha
nehezen értettem is beszédüket: elvettem a kezükből a ruhadarabokat, összehajtogattam,
a ládára rendeztem, vizet töltöttem a rézkupába, kivittem az éjjeliedényt, kívánság vagy
inkább parancs szerint elfújtam vagy meggyújtottam a gyertyákat. Láttam a gondolatait.
*Anna egyre ügyesebb, jó, hogy megtartottam. Dorottya pedig olyan nyugalmat sugároz, hogy
béke lesz a testemben-lelkemben, amikor a közelemben tartózkodik. Ez a fittyfiritty – ez
lennék én – teljesen feleslegesen ugrabugrál, csak a háziak buzgósága küldhette rám. Nem
esett jól, hogy ezt gondolta, hiszen minden pillanatban igyekeztem hasznossá tenni ma-
gam. Megbámul mindent, bársony keblem, gömbölyű csípőm, lábujjaim, még utóbb valami
rontást tesz, csak úgy sorjázta a rám vonatkozó rosszízű gondolatok. Egy fertelmeset ki
is mondott, most inkább nem ismétlem meg. Amikor a királyné haját bontották, kiküld-
tek. Az ajtó mellé ültem, hátha még szükség lesz rám. A király legénye is akkor lépett ki
a másik fenséges szobából. Kifújta magát, és rám vigyorgott. Egy csúnya forradás indult
a szája mellől a fülcimpája felé, ettől ijesztő lett a vigyorgó arc. Szomjas vagyok, mondta.
Menj a konyhába, öntenek valamit. Nem mozdulhatok az ajtó elöl, amíg nem jön az őrség.
Nem hoznál nekem egy kis bort? Nem mozdulhatok, amíg nem jön az őrség, nevettem.
Akkor szomjan veszek. Erre felpattant az ajtó, kilépett a király, a nagy lendület majdnem*

elsodorta a legényt. Meghajoltam, kicsit félreálltam, azt hittem, meglátogatja felséges feleségét. De kisvártatva már a lépcsőn lefelé döngő léptei hallatszottak. Nem tud aludni, suttogta a legénye. Szétnéz egy kicsit az alvó téren. Döndült a kamaraház nehéz tölgyfa kapuja. Dorottyá kidugta az orrát. Elment? Naná, hogy elment! kurjantotta a legény. Csenedesdj! Jelentem a királynénak. Te meg hozzá még egy kis aszalt szilvát, fordult hozzám. Meg egy kupa bort! Lökte utánam az óhajtását. A konyhában már csak Margit asszony tüsténkedett, nyomban szórta is a kívánt csemegét az ezüst tálkába. Nem tudtam megállni: a félhomályos folyosón egyet bekaptam. A legény vigyorgott, mert látta, hogy a hosszú élvezet kedvéért forgatom a nyelvemmel, és nyalogatom a szám szélét. A borról megfeledkeztem. A királyné a nyitott ablakban állt, amikor beléptem. Kilógatta a haját, amit fel-felkapott a Tanád felől májusi illatokkal felpakolva érkező szél. A szemközti ház első emeletén nyitva volt egy ablak. Beatrix le nem vette a szemét az ablakban sejtett férfiről. Steck Boldizsárt láttam a gondolatában, ahogy haját arca elé cibálja a huzat, bozontos szemöldöke alól sűrűn néz a szemközti nyitott ablakba. Lent a téren léptek visszhangja ugrált egyik kőről a másikkra. A tekintet és a hang útjának kereszteződésében egy bagolylepke lebegett. Anna kituszkolt a szobából, azt mondta, nincs rám szükség tovább, menjek aludni. Nem mertem maradni, sem az ajtó mellett álldogálni, sem a lépcső mögött vagy a kapualjban megbújni, pedig férja az oldalam a kíváncsiság. Az én oldalam meg a könyökéd férja, húzzad el. Alhatnál már. Vajon merre jár a király? Becsukta-e már az ablakot a királyné? Megsókolta-e a legény Dorottyát? Ha beszélsz, sose alszunk el...

*

Láttam a gondolatait, a jobb szeme sarkából csurrantak ki, suttogta a mellette fekvő fülebe, miközben érezte a hajába gubancolódott ételszagkeveréket. Amikor a városházáról kiléptek, Beatrixnak hiányérzete támadt. Mosolyából a király rögtön sejtette, hogy terveket forgat. Építsünk? – kérdezte biztatóan. Asszonya kápolna körvonalait rajzolta a levegőbe, a bőséggel redőzött ruhaujj kecsesen követte a mozdulatot. Kinek

szenteljük? Annának. A király beleegyezést bölintott. Anna meg kuncogott a hátam mögött: így szeret a felséges asszony. Szenteket szeret, de te nem vagy szent. Még nem, de lehetek! Alapítani, adományozni szeret. Apolgotni is szeret, kuncogott Anna. Közben az urak nyeregbe szálltak, pompás paripáikon lépésben haladtak, nem volt nehéz lépést tartani velük a népes kíséretnek. Szélen haladtam, hogy mindent jól lássak. A Rosa tárnához igyekeztek. Kis kalapácsot kapott Mátyás is, Beatrix is, amikor megérkeztek. Csuklyás köpönyeget terítettek a vállukra. Le kellett hajtani a fejüket belépéskor. A bányabarlangban kétoldalt apró termetű félmeztelen bányászok olajmécsesekkel a kezükben álltak sorfalat. Csak a legnagyobb urak mehettek be. Én a tárnaszájnál rekedtem, amikor odalépett hozzám Steck Boldizsár egy selyemcsomagocskával. Alkalmad-tán add asszonyodnak, kacsintott. Nem tudhatta, hogy helybéli vagyok, s nem tartozom a fényes kísérethez. Tisztában voltam vele, hogy nem Ursula asszonyomnak kell a csinos csomagocskát adnom. Mátyás és Beatrix nem sokat tartózkodott a bányában. A kis kalapáccsal néhány darab ércet fejtettek, amit vesszőkosárákba raktak, hogy legyen emléküik. Mire kijöttek, szólt a zene, hatalmas tálcákon ételeket, italokat hordtak körbe a kézművesek szolgálói, mindezt a királyi pár parancsára és a bányászok öröme. Az evészet-ivászat felszabadította a bányászokat és pereputy-tyukat, ritkán van részük ekkora bőségben. Vendül áldották a királyt foghíjas vigyorral, aki csak sejtette, mit is gajdolnak. A táncmulatságot a fényes társaság nem nézte végig, várta őket a pazar sátor a Felső téren. Beatrix ebéd előtt felsuhogott a lakosztályába, hogy felfrissítse magát. Én mindenütt a nyomában, pedig szemlátomást zavartam. Végre találtam alkalmas pillanatot, amikor Annát is, Dorottyát is elszalajtottam éppen. Egy nemes úr hagyta meg, hogy adjam át felségednek ezt a csomagot, nyújtottam mélyen meghajtva magam. Beatrix érezhette, hogy fontos üzenetet kapott, mert rögtön megoldotta a selyemzsinórt, elfeledve, hogy én is ott vagyok. A csomagocska egy aranyfonálon fityegő násfát rejtett, amit különleges ragyogású lila kő díszített. A szenvedélyek köve, suttogta Beatrix. A selyemcsomagolás kicsusszant a kezéből, villámgyorsan lehajoltam érte, s láttam a belsejébe hímzett kacsaringós betűket. Odanyújtottam Beatrixnak. S. B., suttogta. Signora Beatrice. Vagy... A nemes úr neve Steck Boldizsár. Segíts, mondta kissé türelmetlenül a tükör elé állva. Mindjárt kedvesebben nézett rám, szertefoszlott a tegnapi ellenszenv. Ahogy összekötöttem az aranyfonál végeit, hozzáértem a nyakpíhéihez, mindkettőnkön borzongás szaladt végig. Arannyal átszőtt zöld ruháját szépen kiegészítette az új ékszer. Láttam a gondolatait. Az egyik szemed olyan, mint az ametiszt. Szenvedély ragyog benne. Titkaim őre. Üzeneteim továbbítója. Lehetnél a társalkodónőm. A sátorba már nem követhettem, mert Margit asszony lekiabált a konyhába. Nem láttam többé a királynét. Az én hajam is tele lett ételszaggal, most összegubancolódhat a tiédde. Hallgass már. És húzd el a könyököd, fúrja az oldalam.

Ce que tu renonces à chercher
commencera à te chercher.

POSZT PÉTER
VASTRÓN

„El kellene indulnunk visszafelé...”
(George. R. R. Martin)

Nem méltó semmihez se semmi
a dalok kihulltak az énekelt alól
ha volt eszmény most levett vitorlával
duzzadt héjjal folyón dinnyfolt
Sodrása ármány árulja ki érti
vásznát és zsinégét külön-külön
irányát már a passzátból ítéli
örül az aki mindig is örült

Díját a révnek a révész előtt mondja
királyvárat akkor ha királyra üt
hübriszét legott önmagára kéri
észak dél és istenek előtt
Nem tehet róla hogy vannak *mások*
mások a mások állaga előtt
a kihívást csupán vályúnak véli
ahol az eleség még nem mindig adott

ha vannak kik hát nekik kell a trónus
amit kardok és fémek együttese ad
akiknek majd egy hajnalon rémlik
hogy számukra nem főnév már a dac...

KOZMÁR KLÁRA
HIÁNYPATOLÓGIA

*Akiben van tisztesség, az
elmenekül. Akiben van tisztesség,
az marad. Akiben van önértet, az
elmenekül. Akiben van önértet,
az marad.
Marad az, akinek nincs hová.
Marad az, akinek már minden mindegy.
Szökik, akinek már minden mindegy.*

Rács választja el, s nemcsak a külvilágtól.
Ha nincsenek rácsok, szökni senki nem
akar. De ez csak egy kirándulás, ez csak az.
Évente egyszer, mint másoknál a karácsony.

Az otthon 353 nap. A szobában bokszolva
az orrod előtt hadonászik, pedig csak egy ölelésre
vár, vágyik: arcán ott az általa sem ismert fájdalom.
S közben nem hallatszik csak egy születése óta elfojtott
üvöltés a véresre harapdált szájából.

Csendben cigizünk, kopott gyerektetoválások közt,
bőrbe vésett, precízen kódolt szimbólumok,
ki nem gyürt bicepszek, ki nem nőt tejfog. Egyszer ma már
bebasztunk, de senki nem áll meg egynél. Nincs mitől félni,
a viselkedésnek nincs korlátja. Se nálunk, se náluk.

8 éves, apja ismeretlen, anyja prostituált.
Az elkövető 14, barátnője 12, most szabadult,
de már szökésben van. Az áldozat nem enged:
vízi tűzoltó vagy erdőkerülő lenne, de most épp
csak meg lett baszva, és nem tehet semmit. Néz
és fáj.

Fájdalom ég az izomszövetekben, fájdalom
hasít a csontba, fájdalommal teli a véráram.
Hasad, ömlik, szakad. Koponya koccan,
fecskendő telik, valami megállíthatatlanul árad,
folyik, s mi nem leszünk sokáig, talán nem leszünk soha.
Kipakolták belülről teljesen: hasüregből a nemzőszerveket.
A csiklót hagyták, átlőtték piercinggel: állandó inger. Csak
magából ne tudjon továbbörökíteni semmit. Esélyt hagyva
a jövőben a következmény nélküli, pillanatnyi élvezésre.
De mi nem leszünk soha.

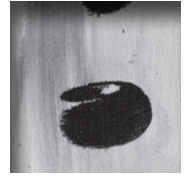
„Ha kell valami, odaadom, megteszem. Legyen az tárgy
vagy a saját testem” – mondja 8 évesen – „nem szólok róla.”
Ő sem, te sem, senki. Minden mozdulatod figyelik. De közben
valaki mindig kevesebb lesz, és a másik egy kicsivel se több.
Hiánypatológia, indulatok és érzelmi zavarok orgiája.

Sok vicc van, sokféle játék: végigrángatnak a folyosón
a hajadnál fogva, hiába sírsz, nekik ez „játék” – mondják:
„szeretjük, ha nyüszít”. Leköpnék, megrúgnak, késekkel
dobálnak. Játék, hogy ki tud átrohanni a Váci út hatsávosán.
Ha nem sikerül? TavalY december óta kómában fekszik.
De nem jut több: egy napra egy fájdalom, és minden megy
tovább.

Közben folyik a pia, beléd harapnak, felzabálnak, ha nem
vigyázol. Pofon baszod, még sincs reflexiója a valóságra.
Belém élvezel, bekapok egy tabit, és szlopálunk tovább.
8 éves. Hátán tetkó. Vagy ő lesz tetoválás a te hátadon,
és mi nem leszünk soha. Csak összevarrt bőr, csak hús, csak
forradás.

*A szerző a vers megírása idején a Kisebbségi Kulturális Alap
alkotói ösztöndíjában részesült.*

BODDONY MIKLÓS

***

KUKORELLY ENDRE: KERET ÉS TÜKÖR

Ma egy bolgár költő
lépett fel a műsor keretében. Sárga
trikója volt, abban lépett fel,
meg egy kék nadrágban,
a nejlonzacskóját pedig,
amiben a dolgait tar-
totta, kipakolta az asztalra
közvetlenül a mikrofon
elé. Piszkosul tud zörögni
egy ilyen nejlonzacskó, mintha
valami rágcslót tartana
benne, a zacskóban, és az
rágcsálná a mikrofont, hát
nagy zörgés volt, de zörgés
közben azért lehetett néha
hallani, hogy a bolgár beszél,
a fordító sikoltozik, a
zacskó zörög és a közönség
meg van elégedve, így
folydogált a műsor,
és nem állt meg semmi.

Mentünk a Piac utcán, csoportosan, nem emlékszem, hová, vacsorázni vagy csak sörözni, nem emlékszem, honnan jöttünk, mentünk a sötét utcában, csillogtak a pocsoltyák a lámpák fényében. Megkérdeztem a költőtől, miért választja el a hatodik sorban a tartottam-ot. Ide figyelj, a versben kell egy nyilvánvaló hiba, hogy tudjuk, mennyire tökéletes. Aha, mondtam. És ki a bolgár költő. Nem emlékezett, nem akar ő senki bolgárt bántani, engem se. Ez a magyarokról szól. Persze, persze, gyorsan félbeszakítottam. Most min dolgozol?

AZ UTOLSÓ TALÁLKOZÁS

Nem hunyt el, nem távozott el,
öngyilkos lett.

Az Írók Boltjában találkoztunk
Nem volt sok időnk Debrecenbe a vonat közel egy óra múlva indult
Nyugatiba mentünk Mekibe beültünk kávézt inni
Valami lötyyöt kaptunk kapucsínó helyett
Nem lehetett meginni Azt javasolta Vesz újat
Nem-nem mondtam Elmentem a pénztárhoz Megmutattam a lötyyöt
Kijelentettem hogy ihatatlan és legyenek szívesek
kicsereálni Igen-igen mondták fáradtan Kérem a blokkot
Visszamentem Rám nézett Fénylett hitetlenül csodálkozva
Ez miket is művel Hoztam az új kapucsínót amely kávésan es tejesen illatozott
Megittuk Kikísértem a vonathoz Tovább indultunk az útjainkon

Kerestem a mail postámban a *Testhez* c. kötetét, amit elküldött. Nem találtam, de találtam egy levélváltást. Nem kapucsínót, hanem kakaót ittunk. És azt írta (az egyik kérdőjel talán helyesírási hiba):

Kedves [az igazi keresztnévem],
a második se volt azért az igazi. De mindenképp hősi cselekedet volt Tőled, hogy vállaltad ezt a szabadságharcot, amellyel a gaz multinacionális, extraprofitot a magyar nemzettestből szipákoló élőszködő, karvalyótkét legyőzted? Nem vagy véletlen te egy bolgár fideszes szabadságharcos magyarságvédő?

Küldjek verset? A fentiek szellemében? Dicsőítő? :-)

(cs, 15.11.2012 r., 12:27 ր.)

VALÓBAN?

„A hazát ott találod Pilinszky lelkében” – éneklí az Ismerős Arcok zenekar. Ám mint minden szépbe, ebbe is belerondítanak a liberális körök...”

„Tényleg: ha lényegében semmilyen érdemi bizonyítékkal nem tudják alátámasztani a Pilinszky János homoszexuális beállítottságáról szóló elméletet, akkor miért hangoztatják azt? A válasz egyszerű: tudatosan vagy tudat alatt el akarnak rabolni tőlünk egy újabb értéket, még valamit, amire büszkék lehetnénk. Az Árpád-sávós zászló meggyalázása, Széchenyi magyartudásának vitatása, Wass Albert háborús bűnösnek bélyegzése, vagy akár a Jézus Krisztus tanításait kigúnyoló ateista-liberális okádmányok: mind-mind egy folyamat részei, amely az értékek teljes elhagyását, a lelkek feletti uralmat, az ellenállás megtörését tűzték ki végcélul. Mert egy gondolatok nélküli fogyasztókká alacsonyított tömeg, öntudat, nyelv és hit nélkül könnyen befolyásolható. Nem küzd, és nem mond nemet. És ezek a körök dolgoznak, míg elő- és ki nem lesz készítve Mária országa. És akkor majd jönnek.”

meséli A., író: azt mesélik, egyszer hívatlanul megjelent Töröcsik Mari vidéki házában, egy cigány fiúval, azt mondta, ez a fiú élete szerelme

meséli B., író: látta őket Rubin Szilárdal Szigligeten, ahogy mennek kocsival atlétalányokat fel-szedni, azok rá se hederítenek rájuk

mondja C., író felesége: nem tudta? Mindenki tudta, hogy K. Z. az új szeretője

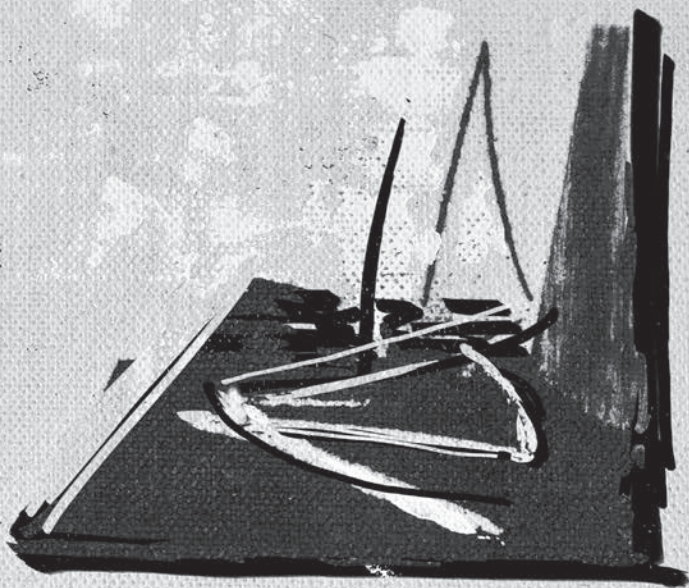
írja D., író: válaszul, amikor írom neki a csetben, mit is olvasok, mit is mesélnek: nekem E. mesélte, ahogy Pilinszky és Rubin egy fiút üldöztek a Fészek klub ruhatárában

mesélik, Nemes Nagy Ágnes valami ilyesmit írt: Pipi és Totó bújják a szobát, ahelyett hogy Rómát nézegetnék

olvasom, Edoardo Sanguineti írja: Egy ferdeorrú magyar (állítólag kitűnő költő) megkérdezett engem / az éjszaka kellős közepén, a Terrazije közepén, azt tudakolván, hogy van az, / hogy én nem bolondultam meg? mert, azt mondta, úgy nézek ki, mint / Artaud): és akkor azt feleltem: / hát a nők segítenek nekünk, kicsit: / egyetértett / (habár sietett leszögezni, hogy ő homoszexuális, és most semennyit / nem kefél)

a fordítója lábjegyzetben megjegyzi: Pilinszky János

Ne lis pas! observe!
Observe!

AZ ÁLNÉV MINT ALAKZAT
A KORTÁRS MAGYAR IRODALOMBAN

Az álnévhasználat egészen régi jelensége a magyar irodalomnak. Irodalmunk a névtelenségből alakult, s a szerzői név problémája már a kezdetektől összefonódott az álnévadás kérdéskörével. Ennek ellenére az elméleti-kritikai recepcióban viszonylag marginálisan van jelen, s a problémafelvetések sokszor párbeszéd nélküli szigetként érintik e kérdéskört egy-egy álneves szerző vagy szöveg kapcsán.

Ez természetesen nem az értelmezői oldal hiányosságaira, sokkal inkább a téma sokrétűségére vezethető vissza. Az alapvetően nem művészi, hanem társadalmilag intencionált probléma minden korban más-más módon és mértékben lép dialógusba a művészi szövegekkel; érthető hát, hogy nehéz megtalálni azt a közös értelmezői horizontot, amely felől nézve az álnévhasználat szövegeket összekapcsoló művészi fogalomként realizálódhatna.

Az álnévhasználat foglalkozó írások, amik korábban pusztán mint társadalmi motiváltságú tényezőt, majd – befelé szűkítve a kört – mint a szerző személyéhez köthető irodalmi tény vizsgálták e jelenséget, szépen lassan kezdték leszakítani e kategóriát a szerzői entitásról, és közelítették a szöveghez. Mindez azt eredményezte, hogy a történeti, pusztán leíró és katalogizáló nézőpontot egy jóval produktívabb elméleti-értelmező nézőpont váltotta fel.

E *kritikai eszmélést* két dolog is megnehezítette. Egyrészt a 19. századig az álnévadásnak többnyire társadalmi-politikai vetülete volt, inkább volt gyakorlati kérdés, mintsem esztétikai. Ennek megfelelően az azt értékelni próbáló elméleti recepció is megelégszik az álnévhez kapcsolható gyakorlati kérdések tisztázásával.¹

Nem hagyhatjuk figyelmen kívül másrészt azt a tényt, hogy alapvetően a szerzői név önmagában is problematikus eleme a műértelmezésnek. Ironikusnak is mondhatnánk, hogy abban az időszakban, mikor a posztmodern elméleti diskurzusok vívják csatáikat arról, mennyire kell vagy lehet bevonni a szerző nevét, a szerzői referencialitást az egyre inkább autonómnak tekintett művészi szövegvilág értelmezésébe, éppen akkortájt születnek az e kérdést szinte majdhogynem zárójelbe tevő – vagy megválaszoló? – posztmodern szépirodalmi szövegek, melyek az álnévadás játékaival gyakorlatilag lerombolják a szerző és szöveg pólusserű dichotómiáját.

1 Sándor László napjainkban valószínűleg kevesebbet idézett munkájában az álnévadás társadalmi, politikai és lélektani okokra vezeti vissza. Olvasatában például a félénk és/vagy álszemérmes kezdő írók bújnak az álnév védelmet nyújtó gumója mögé. Ugyancsak ő ír a személytelenség vállalásának beteges elfajzásairól; de szerencsére az álnévhasználat legitím formáit is számba veszi. „Kezdő írók – nyilván álszemérméből, vagy félénkségből – szintén szívesen bújnak az álnév védelmet nyújtó lárvája mögé.” SÁNDOR László, *Az írói álnév*, *Korunk*, 1939/5., 441.

A Weörestől kezdődő posztmodern álneves irodalmi hagyomány – ha beszélhetünk már ilyesmiről – mindenesetre elérte nem szándékolt célját az értelmezői oldalon is. Végre nem elégszünk meg az írástörténetünk óta keletkezett hozzávetőlegesen 85.645-re tehető álneveink felfejtésével és lexikonba gyűjtésével. Mindemellett ez azt is jelenti, hogy sajnos soha többé nem dőlhetünk hátra egy-egy ilyen gyűjteményes kötet láttán abban a megnyugtató hitben, hogy szélteben-hosszában járhatóvá tettük a magyar pszeudonymok dzsungelét.²

Mindezen problémákra érezhetett rá az a beszercebányai egyetemi projekt, amely *Álnév és maszk az irodalomban* cím alatt 2013 és 2015 között két konferenciát is lebonyolított, valamint megjelentetett két konferenciakötetet és egy monográfiát is. E kutatómunkák legfontosabb eredménye, hogy úgy adják vissza az álnév kategóriájának irodalmi-művészi létjogosultságát, hogy közben nem feledkeznek meg az álnévadás alapvető társadalmi-kulturális motiváltságáról sem. A főként posztmodern irodalmi szövegeket vizsgáló – de perifériáját jóval messzebbre kiterjesztő – kutatások a multikulturalizmus jegyében egy végtelenül nyitott gondolkozói közeget teremtettek. Kortárs szépirodalmunk álnévhasználata pedig meg is kívánja ezt a több horizonton mozgó vizsgálódást.³

Nyilvánvalóan izgalmasabb tendenciája a kortárs álneves irodalomnak, hogy sokszor nem is a maszk mögötti valódi referencia kibogozása a legfőbb cél, ráadásul mind a művészi, mind a kritikai oldalon fikciós játékok sorozatát indítja el és tartja mozgásban. Van tehát valami lényegi és elemi dinamizáció, amit a posztmodern irodalom az álnévvel létrehoz, s ez a kritikai oldaltól is hasonló rugalmasságot kíván. Nem véletlen, hogy a kortárs irodalmi gyakorlatban az álnévhasználat sokszor egybeolvastja a szépirodalmi és tudományos megnyilatkozásokat is.

Talán nem is árulok el vele nagy kulisszatitkot, hogy az *Irodalmi Szemle* álneves különszámában – itt – megjelent, aktívan már nem működő *álneveink* kifejezetten e folyóiratszám létrejöttének kedvéért bújtak elő. Néhány szöveg témája szituálja is az alkotás

2 A szófordulat Vargha Balázs örömteli kijelentését idézi, aki kimerítő méltatásban részesítette Gulyás Pál amúgy sok szempontból valóban hiánypótló álneves gyűjteményét. Még azt sem vetette szemére, hogy a nagy haladó írók mellett teret adott kötetében kártékony apró emberkének is. VARGHA Balázs, *Gulyás Pál: Magyar írók álnév lexikona*, Irodalomtörténet, 1957/2., 231.

3 Ardamica Zorán szerkesztésében jelent meg 2014-ben az *Álnév és maszk az irodalomban*, illetve 2015-ben *Az irodalmi álnév és maszk értelmezésének elmélete* című kötet. Az *Álnév és maszk* című monográfia Németh Zoltán nevéhez köthető, ld. NÉMETH Zoltán, *Álnév és maszk az irodalomban*, Palócföld, 2015/6., 36.

efféle motivációját, az alkotói és értelmezői/olvasói oldal kölcsönösségét.⁴ Parti Nagy Lajos Sárbogárdi Jolánja ráadásul verset küldött a folyóiratnak, hogy egy korábban meg nem szólaltatott műfajban adjon hírt önmagáról. Jelen tanulmány pedig a művészi-értelmezői szimultaneitásra is próbál reflektálni azáltal, hogy olyan szövegeket is bevon az értelmezői horizontba, melyek korábban még nem jelentek meg más fórumokon, így a vizsgált szöveg és az arra irányuló reflexió egyszerre válik olvashatóvá, a tér- és időbeli távolság – látszatra – megszűnik.^{5,6,7}

Ahhoz, hogy a kortárs magyar álnévhasználat sajátosságait megfelelően értékelhessük, egy fontos gondolati kitérőt még meg kell ejtenünk. Posztmodern álneves hagyományunk a korábban már említett weöresi kezdeteitől lassan fél évszázadnyi időt ölel fel. Mindez feltételezi e művészi forma változásait az azonos korszakhorizont viszonylagos egységén belül.

Németh Zoltán *Álnév és posztmodernizmus* című szövegében az álneves megszólalásmódok különböző realizációit járja körül a korábban felvázolt hármas osztatú posztmodernfelfogásából kiindulva. Az bizonyos, hogy a posztmodern önmaga korszakjelölő egységén belül egy motivációjában, jelhasználatában és beszédmódjában elkülöníthető és változó jelenségként kell vizsgálnunk. A kortárs álnévhasználat sajátosságait – ha beszélhetünk már ilyesmiről – valószínűleg ebben a paradox, egymásból születő, de szét is tartó mozgásban érhetjük csak tetten.

A magyar posztmodern irodalom kezdeteinél – bárhogy is jelöljük ki ezt a pontot – a szerzői névvel való identitásjáték már jelen van. Azonban Weöresnél ez inkább imitáció, mintsem a referencialitás és a fikció tudatos egybejátszásából fakadó játék. Vagyis ennek a nyelvnek még nem célja leleplezni saját fikcionalitását.

Posztmodernségünk második állomásán már a nyelv dominál. Esterházy Péter és Parti Nagy Lajos álneves játékaik gyakorlatilag felszámolják a referencialitást azáltal, hogy az imitálni próbált nyelv megteremti és le is bontja azt a fikciót, amiben létezni próbálna. Esterházy a késő barokk nyelvet ütközteti a 20. századi meg-

4 Spiegelmann Laura kötetben nem közölt, s már honlapján sem olvasható utolsó írásait, Némethvárosi Attila pedig saját versének interpretáció-paródiáját küldte el a folyóiratnak.

5 Hogy az itt közölt írások közül, mely szövegek kerültek jelen szövegértelmezés horizontjába, az egyrészt az interpretációs szeszély szelekciójának eredménye, amivel saját gondolatmenetét erősítve érezte a szöveg. Másrészt az is lehet, hogy azután küldtek szöveget a szerkesztőnek, mikor jelen írás már kikerült kezeim közül. Előre és utólag is elnézést tehát a hivatkozás nélkül maradt szerzőktől; a választás semmiféle értékhorizontot nem takar.

6 Jellegzetes példa erre a nemrég megjelent *Tsúszó-breviárium* II. kötete. Tsúszó Sándor ikonikus kollektív szerzői maszkja egyaránt hívja játékra a művészi és a kritikai oldalt. A Tsúszóról megjelent elméleti írások egymással párbeszédbe lépve próbálják erősíteni e közös fiktív tudatot.

7 További izgalmas lehetőségeket rejthet annak vizsgálata is, hogy elméleti oldalról e határokat összemósó játék mennyire nehezíti meg vagy segíti elő a szépirodalmi szövegek értelmezését.

szólalásmódokkal; Parti Nagy Lajos dilettáns nyelvhasználatának célja pedig paradox módon épp a nyelvi megszólalásmódok lehetőségeinek végletekig tágítása lesz.

A harmadik, s egyben hozzánk időben legközelebb álló posztmodern korszakegység alkotói a nyelvjáték abszolutizmusát háttérbe szorítva vissza-visszazökentek az olvasót egy azonosítható referencialitásba; sokszor társadalmi, politikai és hatalmi kérdésekkel foglalkoznak, mindezen problémákra tehát álneves szerzőink is sokkal érzékenyebbé válnak.⁸

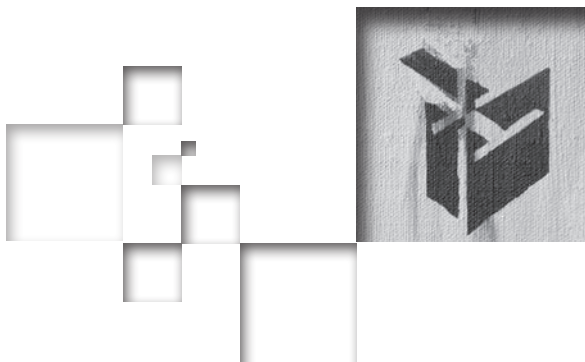
Az időben elkülönített hármas osztatú posztmodernfelfogás alapvető változásokra mutat rá a téma, beszédmód- és nyelvfelfogás tekintetében. Viszont bennünk maradhat a kérdés, hogy vajon tehetünk-e különbséget név és álnév; szerző és maszk között, ha a létrejött szöveg ugyanabba a sémába válik behelyezhetővé. Ezzel gyakorlatilag alátámasztanánk a szöveg autonómiájához görcsösen ragaszkodó radikális elméleti nézeteket is.

Posztmodern álneveink természetében valószínűleg kell hogy legyen valami – épp a mással való játék fókuszba állításával – olyan külön skálán mérendő egyedi, mely önmagát épp az álnévadás aktusa által határozza meg. Az időbeli elkülönítésen túl éppen ezért is fontos tényező lehet az álnév mögötti valódi szerzői referencialitásról való tudásunk is; vagyis a rejtőzködés motivációjának erőssége. Az elrejtés-felfedés játéka értelmezési stratégiáink paradoxonjaira is felhívja a figyelmet, hisz olyan kérdéseket is aktivizál, hogy változik-e a szöveg jelentése-jelentősége a szerzői referencialitás ismeretében. Németh Zoltán az álnévváltoztatok kérdését a nyelvvaltoztatok típusai felől is átgondolja; ami egy újabb kategorizálás lehetősége is lehetne; és külön figyelmet szentel a maszkkal történő nemváltás problémakörének is.⁹

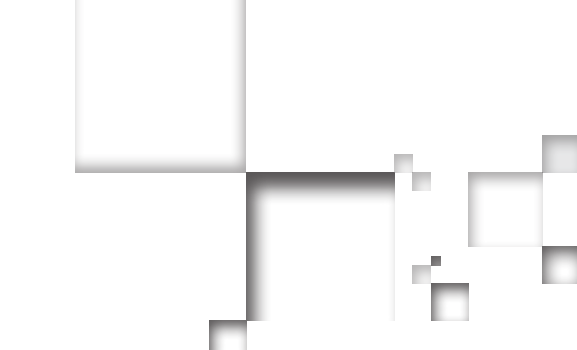
Kortárs álneveink többsége épp azzal, hogy egyszerre állítja és tagadja saját másságát, így bár túllép az areferenciális nyelvjátékok posztmodern

8 NÉMETH Zoltán, *Álnév és posztmodernizmus* = *Uó.*, *Álnév és maszk*, Líceum Kiadó, Eger, 2013, 33–40.

9 „Különösen érdekes, hogy a maszkszerű költői játék legtöbbször kétféle identitást variál: a magasirodalmi-filozófus, illetve a populáris-dilettánsköltő identitását.” *Uó.*, 37. Jelen írás szerzője – ha választhatna – a dilettáns filosz maszkja mögé bújna.

korszakegységén, valahogy mégis egyfajta ironikus nyelv alapjaira építi fel a szövegvilágot. Jelen írás nem titkoltan az ironia felől próbálja újragondolni, és viszonylagos egységben láttatni a kortárs magyar álneves jelenségeket. Míg a hármas elgondolás alapján álneveink először a hiteles fikció megteremtésében, majd e fikció nyelvjáték általi ellehetetlenítésében lesznek motiválva, úgy elmondhatjuk, hogy kortárs álneveink talán épp abban a bizonytalan *imaginatív* tér megteremtésében lesznek érdekeltek, ahol a teremtett fikció hitelessége önmaga felszámolása nélkül kérdőjeleződik meg. Gondolhatunk itt azokra az álneveinkre, melyek a legnagyobb érdeklődést akkor és addig váltották ki az olvasókból, amíg le nem lepleződött a maszk mögötti valódi szerzői szubjektum. Spiegelmann Laura blogregénye is jóval kevesebb kritikai érdeklődést kapott, miután a valódi szerzői referenciára fényt derült Kabai Lóránt személyében. Pedig a szöveg nem változott, pusztán megszűnt az az ironikus játék, mely az álnévadás tudatában generált jelentéseket mozgásban tartotta.

E rejtőzködve jelen lévő mozgásra igazán jó példa az itt közölt álneves írások megjelenése. Néhány álneves szerzővel máshol még nem találkozhatott az olvasó. Így ha nem ebben a kontextusban, a folyóirat téma-szemléjében olvassuk a műveket, talán fel sem merülne bennünk elsőre, hogy álnévként gondoljuk el a szöveg mögött felsejlő szubjektumot. A gesztus tehát, ami már az olvasás aktusa előtt álnévként határozza meg magát, de célja nem a felfedezésben érdekelt, szintén aktivizálhat egy új értelmezési dimenziót.

Az álnévről való tudásunk által a szerzői név egyből szöveggé és nyelvként kezd meghatározódni, mely az interpretáció szerves részévé válhat. Arra a kérdésre, hogy az álnév milyen formában képzeli el magát szöveggé, vagyis lényegét a beszédmódban; stílusban, műfajban vagy pusztán témájában nyeri el; nehezen adható kimerítő válasz. Az mindenesetre belátható, hogy az álnévadás aktusának tudata a szöveg több szintjén képes interpretációs indikátorként működni. Ennek megfelelően próbálja meg jelen írás differenciálni a kortárs magyar álnévhasználat jellegzetességeit. Mivel a vizsgált korpusz időbeli közelsége megnehezíti a tudományos objektivitásra való törekvést, így messzemenő következtetéseket levonni természetesen könnyelműség lenne.

I. AZ ÁLNÉV MINT ALAKZAT

A kortárs szövegek az álnévadásal reflektálttá teszik a név, illetve a tulajdonnév mint nyelvi, nyelvtani kategória meghatározhatósága körüli bizonytalanságokat is. Jelzik, hogy a név jelentéstartománya egy többdimenziós térben valósul meg, így a szó mint forma és jelentés egyszerű struktúráján messze túlmutat. Hoffman István a névről mint speciális jelfajtáról beszél, név és

jelentés nehezen körülhatárolható kapcsolatát pedig a funkcionális nyelvszemlélet felől közelíti meg.¹⁰ A tulajdonnév értelmezési lehetőségei beszűkülnek, ha a strukturalista nyelvfelfogás szerint közelítünk a kérdéshez. „A funkcionális nyelvszemlélet a névnek, a tulajdonnévnek a specifikumát abban látja, hogy mint nyelvi elem – amely akár elemi jel, akár bonyolult szerkezet is lehet – egy adott kontextusban grammatikai eszközök igénybevétele nélkül, önmagában biztosítja az általa jelölt valósággrészlet egyedi azonosítását.”¹¹

Hiába állítjuk a tulajdonnevekről, hogy egyedi létezőt jelölnek, ha mindezt nem egy konkrét nyelvi szituációban vizsgáljuk, máris önellentmondásba kerülünk, s általánosítjuk a tulajdonnév legfontosabb funkcióját. Hogyan egyedíthetne ugyebár egy kereszt-név, melynek viselői több millióan lehetnek. Hoffmann gondolatmenete rávilágít a tulajdonnevek és köznevek elkülönítésével kapcsolatos problémákra is. A strukturalista megközelítés szélsőséges álláspontja szerint a tulajdonnév nem tekinthető nyelvi kategóriának, különálló nyelvi rendszernek sem; hisz identifikáló jelentését – mely kívül is esik e nézőpont vizsgáló perifériájából – a kommunikációban nyeri el.¹² A tulajdonnév dinamikus jelentését J. Soltész Katalin két részre, denotatív és konnotatív jelentésre osztja. A denotatív a névnek a jelölt dologra vonatkozását, a konnotatív pedig a név képzetfelidéző erejét és információtartalmát mutatja.¹³

E kissé felületesen érintett nyelvudományi kitérő jelen esetben arra szolgált, hogy lássuk, a tulajdonnév jelentése dinamikusan alakul, struktúrája pedig felidézhet bennünk egy hasonlóan problémás, a nyelvi rendszerből szintügy sokszor igazságtalanul számúzótt kategóriát: az alakzatét, mely *önmagán kívül mást is, többet is jelent*.

A metafora túlmutat a jelölő és jelölt egyszerű viszonyrendszerén, a tulajdonnév szintén hasonló, osztott, többjelentésű struktúrában valósul meg. Érdekes, hogy Hoffmann leírása alapján szinte szimbólumszerű, ahogy egy köznévi jelentésű szóra, a kontextustól függően rétegről rétegre rakódnak rá jelentéstöbbletek, tulajdonnévi meghatározottságát is csak a kommunikációban nyeri el.¹⁴

De Man iróniafogalma alapján teszek egy elhamarkodott gondolatpárhuzamot: ha a tulajdonnév alakzatként működik, akkor az álnév kategóriáját – mintha csak a tulajdonnév iróniája volna – tulajdonképpen a tulajdonnév allegóriájának permanens parabázisaként is értelmezhetnénk. A tulajdonnév működési elvét egyszerre állító és tagadó

10 HOFFMANN István, *Név és jelentés* = BAUKO János – BENYOVSZKY Krisztián (szerk.): *A nevek szemiotikája*, Nyitra – Budapest, 2014, 6, 7.

11 *Uo.*, 8.

12 *Uo.*, 14.

13 *Uo.*, 17.

14 Példának többek között a molnár-Molnár kifejezést hozza Hoffmann. (*Uo.*, 18.) Allegóriává is válhat egy tulajdonnév, saját példával élve Mohács mint város egy egész történelmet rejt magában. Persze itt is beszélhetnénk szimbólumról, de e két kategória közötti átjárások elméleti vitáját e szöveg inkább nem érintené.

entitás, mely a nyelvben paradox módon tetten érhetetlen.¹⁵ A strukturalista nyelvészet a nyelvi rendszerből a *hazugságot* mint grammatikailag igazolhatatlan pragmatikai tényezőt ignorálja. Ez alapján álneveink egyszerűen tulajdonnévként határozódhatnak meg, hisz formájukkal és szövegben elfoglalt helyükkel megfelelnek e kategória követelményeinek. Referenciaigény nélkül az álnév mint olyan nem létezik.

Az álnév tehát az ironia alakzataként is megvalósulhat a kortárs magyar irodalomban. Hisz tulajdonnévként egyszerre teremt egy fiktív referencialitást, azonban rögtön tagadja is annak valóságvonatkozását. Mindebből következik, hogy az álneves szerzők szövegei sokszor teszik az írást, az írás körülményeit, és a szerzői referencialitás kérdését a szöveg témájává.

Felmerülhet a kérdés, hogy a posztmodern irodalomnak vajon nem sajátja-e a szerző és szöveg határmezsgyéjén való játék. Gondolhatunk itt Parti Nagy Lajosra, akinél a valódi szerzői névből kibontott szövegjátéokra számos példát találunk. Nevének alakja nagyon sok versben köznevesülve tér vissza (*partiképes; Garden-parti*) illetve – bár ezt csak jelen írás meri feltételezni – a szövegekben vissza-visszatérő angyal szó is mintha a Parti Nagy Lajos hangzóinak játékából születne. Ezek a játékok a valódi szerzői referencia tudatában azonban ritkán válnak a jelentésképzés alapjává. Álnévparódiáival már kicsit jobban reflektál a fent felvezetett problémára. Virágos Mihály nevű dilettáns költője *Édesatyám, én egy virág vagyok* című versében az alany és tárgy, személy és szöveg kapcsolatát hozza mozgásba. Sárbogárdi Jolán legújabb verse pedig autopoétikus módon szövegiesíti az álnévadást. A versszövegben a *nevetetés* ironikus módon lesz szinonimája a *névadás* szavunknak: „nekem nevet nem kell! Minek kinevetet, mikor nem mer sírni!”¹⁶ Spiegelmann Laura neve egyértelműen jelzi felénk, hogy a fikciós játék, melyet a szöveg megteremt, a tükör motívumával operál: „csak megjelent a szókapcsolat a maga pőreségében, középen a tükörképem csodálkozik vissza rám”¹⁷

Rosmer János *Hátzó ülés* című kötetében kevésbé a nevével, inkább nyelvével teremti meg a maszkolt szubjektum fiktív mozgásterét. Mindamellet, hogy e költészet nyersségével egy szociológiai dimenziót, a homoszexualitás problémáját próbálja nyelviesíteni, ezzel párhuzamosan azonban nem hagyhatjuk figyelmen kívül a szöveg igen erőteljes autopoétikus jegyeit. A referenciára utaló szavak sokszor kerülnek a nyelv mű-

15 Pontosabban is lehivatkoznám, de Szabó Ervin könyvtári tagságomat sajnos nem volt alkalmam meghosszabbítani. A szülővárosom könyvtárát pedig egy lassan 7 éve gyarapodó, jelenleg 1355 forintnyi késedelmi tartozás, és egy vissza nem került Esti Kornél kötet miatt sajnos nem látogathatom jelenleg. De talán hivatkozás nélkül is egyértelmű, hogy a *trópusok allegóriájának permanens parabázisa* nem saját agyszüleményem, vö. Paul de Man: *Az ironia fogalmáról* = *Uő., Esztétikai ideológia*, Budapest, Janus/Osiris, 2000.

16 SÁRBOGÁRDI Jolán, (*Verstöredék, 2014 augusztus tája*), Irodalmi Szemle, 2019/12.

17 SPIEGELMANN Laura, *Édeskevés*, <https://www.muut.hu/korabbilapszamok/008/spl.html>

ködésére és a szövegre utaló kifejezésekkel összetételbe, jelezve azt is, hogy e szubjektum egyetlen létezési feltétele a nyelv:

„éjszaka szövetében”; „kel a kimondhatatlan szó a dagasztókádban”,¹⁸ „A test csak nyelvtan, s néha kijön a ragozás”,¹⁹ „vászonról vászonra, szobáról szobára kúszik”,²⁰ „Aztán két verssor közt lovagol...”²¹

Az iróniát ott érhetjük tetten, ahol e nyersségével hiperrealisztikusnak álcázott szöveg leleplezi alapvető késztetését a fikcionáltságra. Hisz e bravúros irodalmi „coming out” megvalósulása a nyelvben történik meg. Első látásra talán azt gondolnánk, hogy azért, mert egy ilyen nehéz témát csak a fikció óvó karjai közt dolgozhatunk fel; azonban e szöveg sok helyen utal rá, hogy dolga van a fikcióval; hogy alapvető kiinduló és végpontja épp a fikció megalkotottsága: „Jelenleg a bőr szavát figyelem, ahogy annyi összehányt test közt megalkot engem mások számára is.”²²; „titeket magasztallak, befalazva ebbe a versbe, de csakis érette és általa.”²³ Bár a szöveg olvasható a szerzői referencijáték tudata, ismerete nélkül is, azonban a tény, hogy álnévvel van dolgunk, az interpretációs lehetőségeket tovább tágítja; a szöveg nélkül létezni nem tudó szubjektivitás, a nyelvi megelőzőtség alaptapasztalatának problémáját is aktivizálja.

Boddony Miklós szövegei nagyon finoman utalnak vissza a szerzői maszk megalkotottságára. A folyóiratszámában most megjelenő írásai látszólag egymástól elkülönülve építik fel saját jelentésvilágukat. Első verse Kukorelly Endrét, a második írás Borbély Szilárdot, a harmadik Pilinszky Jánost idézi.²⁴ Látjuk, hogy valamiféle rájátszásról van szó, mely az önéletrajzi ihletettséggű írások ironikus újragondolásaként realizálódik. Egymás után olvasva a szövegeket azonban egyre több jelentést kezd magába szívni az álneves szerzői név; s a referencijáték szépen lassan szövegjattékká alakul.

Boddony Miklós szó szerint idézi Kukorelly Endre versét, mely egy ismeretlen bolgár költőt emel a versszövegbe. Ezt egészíti ki egy rövid visszaemlékezés, ahol egy ismeretlen, bolgárként meghatározódni látszó (Boddony) költő mesél Kukorellyről. Nyilván két út állhat előttünk. A referencijáték elindíthat egy nyomozást is. Vajon

18 ROSMER János, *Berda-Románc* = *Uó, Hátsó ülés*, Kalligram, Pozsony, 2010.

19 ROSMER János, *A magánhangzók forradalma* = *Uo.*, 16.

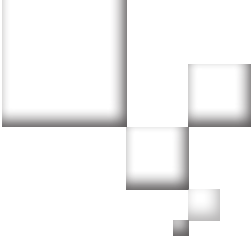
20 ROSMER János, *A fonál* = *Uo.*, 17.

21 ROSMER János, *Barokk táborban* = *Uo.*, 56.

22 ROSMER János, *Al gran sole carico d'amore* = *Uo.*, 7.

23 ROSMER János, *Pornólapok* = *Uo.*, 61.

24 BODDONY Miklós, *Kukorelly Endre: Keret és tükör; Az utolsó találkozás; Valóban?* Irodalmi Szemle, 2019/12. Bár jelen írás szerzőjének a szerkesztői munka előtt volt szerencséje olvasni e szövegeket, mindenesetre interpretációja a versek sorrendjében fontos jelentésképző funkciót lát.

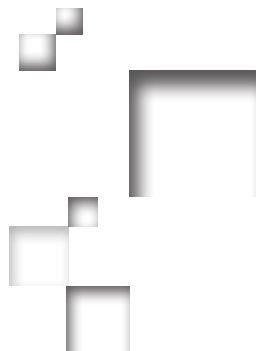
melyik ismert írónk áll ilyen közeli kapcsolatban Kukorellyvel; illetve mindez pusztán a szerző (Kukorelly) fiktív játszadozása a nyelvvel? Azonban sokkal izgalmasabb az az odafordulás, ahogy a szövegek az álnévre vissza-visszacsatolva próbálják meg felépíteni a fiktív identitást. Álneves szerzőnk rétegről rétegre vesz magához attribútumokat a Kukorelly- és Borbély-versből és a Pilinszky-visszaemlékezésekből, hogy önmagát e problémahorizontok mentén gondolja újra. Ez utóbbi összefűzött idézetekkel tűzdelt visszaemlékezés, mely a költő homoszexualitásának kérdését szövegesíti. Ironikus problémaként vetve fel a kérdést, hogy mi történik egy stabilnak gondolt költői életművel, ha vélt vagy valós referenciadarabokkal egészítjük ki.

Az alakzatként működő álnévre legrprezentatívabb példának természetesen Tsúszó Sándor, aki mára gyakorlatilag az álneves irodalmunk metaforájává nőtte ki magát. Már a név is egy nyelvjáték, mely a szövegből szövegbe tartó mozgást, a folyton más-más szerzői identitáson átszűrődő megalkotottságot sejteti. Tsúszó Sándor alakját számos szerző magára öltötte, e fiktív identitás léte pedig mára szépirok és kritikusok közös törekvéseit egyesíti. Tsúszó karaktere az álnév kategóriáját kitöltetlen helyként értelmezi, mely mindig új és új jelentéseket kíván magába integrálni. Mindez jelzi, hogy az álnév is valahogy úgy működhet, mint egy metafora, ha már nem tudunk újat mutatni a szerzői maszkról, ha kibújunk mögüle, marad az üres váz, mely önmagáról többet így már mondani nem tud; statikus jelentésbójává lesz az idő állóvizében, akárcsak holt metaforáink.

II. AZ ÁLNÉV MINT REFERENCIATÜKÖR

A társadalmi és politikai kérdéseket előtérbe helyező művészi írások az álnév ironikus dimenziója által a művészi felelősségvállalás egyébiránt nagy irodalmi hagyománnyal rendelkező motivációját értelmezik újra. Hisz nem feltétlenül arról van szó, hogy a szerző kifejezhet-e politikai véleményt egy írásban – nyilván ez is még létező probléma minden művészetben – hanem épp arról, hogy a szöveg önmagában mit tud kezdeni egy ilyen kérdéssel, a szerzői referencialitás biztos pontja nélkül.

Nyilván meg kell különböztetni az álnévadásnak azt az egzisztenciális motiváltságú eljárását, amikor a valódi szerző a véleménynyilvánítás ellehetetlenítése végett, akár

politikai, akár társadalmi megtorlástól tartva bújik maszk mögé. Mivel a posztmodern irodalom alapvetően nyitott a szövegek sugallta vélemény vállalására – gondolhatunk itt Parti Nagy Lajos vagy Esterházy Péter saját néven vállalt társadalomkritikai megnyilvánulásaira – az álnéven írt szépirodalmi szövegek mögött egyéb motiváció is felsejleni látszik.

A valós társadalmi-politikai kérdéseket feszegető szövegek az álnévvel – ami sokszor mint metalepszis, vagyis a fikció alakzataként realizálódik²⁵ – szándékolatlan ütköztetik a valós és fiktív tapasztalati horizontot. Már korábban említettük Rosmer Jánost, aki a homoszexualitás kérdését a nyelvi megalkotottság szövegterületéhez kapcsolta.

Spiegelmann Laura a nagyon egyszerűen átfordítható tükörmotivikával képesíti is e törekvést. A referencia, ami tükörként visszahat az arra reagáló, abban élni próbáló szubjektumra, végül szépen lassan kijelöli az identitás határait is. Ez egyfajta kívülről érkező, kényszerű társadalmi nyomás, mely jelen esetben inkább bezárja a kiutat kereső ént is; kinek válasza hasonló lesz; betörni próbál egy meghatározható valóságba a testi-ség végletekig túlzó leírásával – mintha csak a fikció és a valóság harcát látnánk. „kívül így kerülök magamon, veszítem el a formám, és öltöm fel a tiédet.”²⁶

Komor Marcell szintén e folyóiratszámában megjelent írása rendkívül érzékenyen hozza játékba a különböző szinteken megélhető és leírható *létbemutásokat*.²⁷ Itt persze nem társadalmi-politikai, sokkal inkább a valós egzisztenciális referencia a kiindulópont. Egy fájdalmasan valós életszituáció – függetlenül attól, hogy a valós szerzőhöz köthető-e – lesz a fikció alapja. Annak tudatában, hogy álnévvel operál a szöveg, a *távolítás* mint az írás alapmotivációja új értelmet nyer. A haldokló apa; az árvaság, az elszakadás tematikus, kézzelfogható emberi tapasztalata a valódi identitástól elszakadó nyelvi tapasztalattal kerül párbeszédbe – „éket verek magunk közé.” A szöveg még formájában is beszélni próbál. A kezdőmondat látványra is ékként, hegyként valósul meg, ahonnan az önmagától eltekintő város elvont képe a hegytetőn lévő tudógondozó valóságreferenciájával ütközik.

„A hegy a városhoz tartozik, de azon kívülre néz. Háta fordít neki, egy meredek lejtőre szegezi a tekintetét. (...) Most, hogy a tekinteted lejjebb ereszkedett, olvasd el a kapu mellett a feliratot: Tudógondozó és TBC Intézet. Az idézet nem pontos.”²⁸

25 Hogy az álnév miként működhet metalepszisként a szövegekben, az egy jóval hosszabb, átgondoltabb és többet hivatkozott gondolatmenet kidolgozását igényelné. Jelen írás pusztán csírájára utal annak az elképzelésnek, ami az álnevet a fikció alakzatával hozza párhuzamba. Ld. Gérard GENETTE, *Metalepszis. Az alakzattól a fikcióig*, Kalligram, Pozsony, 2006.

26 SPIEGELMANN Laura: *Édeskevés* (részletek a regényből)
<https://www.muut.hu/korabbilapszamok/008/spl.html>

27 KOMOR Marcell, *Ilyenek a fák, amikor senki sem látja őket*, Irodalmi Szemle, 2019/12.

28 Uo.

Általánosítani e néhány példa alapján nehezen tudnánk, de talán az álnév ezekben a szövegekben a *hasadás* jelölője, mely a szubjektumot a valóságról leválasztja. Az én e teremtetett fiktív objektivitásban kényszerül rálátni arra, aminek talán sosem volt része.

III. AZ ÁLNÉV MINT AZ ALANYISÁG ÚJ DIMENZIÓJA

Az egyik legizgalmasabb tendenciája a kortárs magyar irodalomnak – és egyébként minden kor irodalmának – amikor a létezés tapasztalatát, illetve e léttapasztalat kifejezhetetlenségének problémáját próbálja nyelviesíteni. Kortárs íróink közül sokan az érzékelés határjátékait a végletekig nyújtják, rengeteg szöveg próbálja a testen kívüli test és nyelven kívüli nyelv alaptapasztalatát reflektálttá tenni.

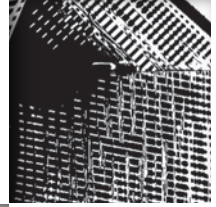
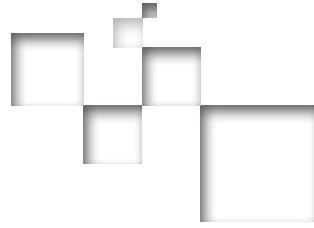
Sirokai Máttyás – egyébként nem álneves szerző – *A káprázatbeliekhez* című tudatfolyamlírása egy nehezen dekódolható szövegvilágot teremt, mely mintha a világ egy szubjektív teremtésmítoszát egy időtlen valóságba próbálná belehelyezni. Németh Zoltán *Állati férj* című kötete pedig az embert meghatározó testi és lelki szubsztancia lebontásának stációt járja végig.

Az álneves szerzőség tudatában az alanyiságot lebontani (vagy újra felépíteni) vágyó törekvés hatványozott értelmet nyer. Kozmár Klára *Az utolsó emlős* című versében a történelem utáni, az idő kategóriáját elvesztett alaktalan létezés alapozza meg, első versszakában egy halott, híres költő születésnapját idézi. A költő mint nem is élő, nem is halott entitás mintha se nem kívül, se nem belül, illetve épphogy mindenhol próbál elhelyezkedni az örök káoszban. E költészeti autoreferencialitás az *Objektív képződmény* vagy épp *az Irodalom és a Másik idegensége I-II.-III.* című versekben különösen hangsúlyosak. „Egy tompa, koszos ollóval kivágtam mindkét szemed világát, hogy ne lásd, mibe és milyenre születtek. Depoetizáltam a világot – ahogy a néger költő mondta odabent – fordítva: kizárólag másodlagos és metaforikus jelentések között hagytalak életben.”²⁹

A referenciális világ mint a pusztulás táptalaja, a mélynyomorban lévő emberekre való reflexió itt is a fikcióba tart. E kozmikus értelemben vett *költőalany* tudósít is a szörnyűségről, elszenvedője, de részt vállalója is. Valószínűleg az álnév mint *tiszta kozmosz* ezt az önmagát megteremtő és mozgásban tartó, a világ egészét befogó entitást képviseli.

29 KOZMÁR Klára, *Irodalom és a Másik idegensége III.*,
<https://irodalmiszemle.sk/2018/10/kozmar-klara-irodalom-es-a-masik-idegensége-iii/>

Centauri, aki szintén ikonikus álnevünk, ironikus írásban értekezik saját leleplezésének lehetőségeiről. Nem meglepő módon azonban ahelyett, hogy referenciamorzskákat szórna elénk, célja épp a távolítás, egy emberi világtól, időtől és tértől elvonatkoztatott fikciós játék felépítése lesz. A folyton pusztuló és újjászülető szubjektum kozmikus kitágított képével az álnev mint az én mindenkori örök entitása realizálódik, melyből kiugrunk vagy beleszédülünk, a soha nem szűnő szubjektivitás, melytől szabadulni próbálunk, és ahová végül megtérünk újra. „Az energiáknak e tébolyult szóródása addig-addig tart, míg végül – ekkor lennének több mint 12 milliárd éves – a káosz ismét új világegyetemek sokaságává tömörül, s alig 3 milliárd évvel ezt követően ismét bejelentkezem.”³⁰ Végül a Centauri név is mint egy örök csillagkép látszik visszatükröződni a szövegben.

A fenti viszonylagos kategóriahármas természetesen az álnevadás ironikus természetével operál, ami feltételezi az álneves szerzőségről való tudásunkat. Persze nem a valódi szerzőt, csak aényt, hogy álneves szerzővel van dolgunk; ami már képes mozgásba lendíteni a szöveghez való odafordulás mikéntjét. Persze mint minden vizsgálódás, ez is viszonylagos. Télfy Ármin a kifejezés és megértés egymással soha nem találkozó irányaira reflektál verseiben. Ironikus nyelvet teremt, melyben a nyelvi megalkotottság és az arra irányuló reflexió – elvonatkoztatva szöveg és interpretáció találkozása válik fikcióvá: „stilizált nyelvet öltök a szerepben. Túlkoros ifjút festenek a képek, vak szöke-barnák fejtik meg helyettem.”³¹

Németvárosi – remélhetőleg – interpretációs paródiája a kritikai és a művészi oldal találkozását, az interpretációs zsákutcák és sokszor fikcióba fulladó értelmezések céltalanságát mutatja tükörként mindkét oldal felé. Saját versét a formalista elméletet idéző, sokszor talán túlságosan is a szöveghez kötött módszer alapján közelíti meg, s a szövegtől végtelékig távolított jelentésekig jut el: „»bokaszalag« jelzője afféle sérülést imitál, ami összefüggésbe hozható a versbeszélő én mentális-lelki-szellemi-morális eredetű problémáival, mint annyi más költő esetében, Adytól Tóth Árpádon át Balassiig, illetve Halotti beszéd.”³²

Németvárosi Attila szépíróként, irodalomtörténészként és elmészként is alkotó álneves szubjektum – kicsit talán Tűszóhoz hasonlóan, de teljesen más formában – irodalmunk párbeszéd-lehetőségeire kérdez rá. Szövegparódiái stilizált formájukkal utal-

30 CENTAURI, Geller – *Jövendölés a jövőmről*, Irodalmi Szemle, 2019/12.

31 TÉLFFY Ármin, *Hú képet alkotni*, Irodalmi Szemle, (megjelenés előtt: a vers a 2020/1-es számunkban lesz olvasható).

32 NÉMETVÁROSI Attila, *A keres-és po-étikai anatómiájáról*, Irodalmi Szemle, 2019/12.

nak arra, hogy a fiktív én referenciális funkcióját egyik szövegvilágban sem tudja igazán beteljesíteni, holott a szövegek legnagyobb készítése – még ha komikus is – az *önértelmezés*. A paródia horizontján érzékelhetővé válik számunkra az az elemi szakadás, mely a szépirodalmi szöveget a kritikai nézőponttól elválasztja. Az álnév ebben a formában a megértés viszonylagosságának mementójaként lebeg minden kritikus szeme előtt, kik a szöveg mögött stabil és felfejthető jelentések délibábját vélnék látni.

S hogy mit kezdhetünk az interpretációs szélmalomharc tudatában az irodalommal és főleg az álneveinkkel? Télfy Ármin verse alapján: „Olvasunk tovább, míg ránk lottyad a lét feneké.”³³ Ezzel az idézettel szerettem volna zárni, de hát egy tanulmányhoz mégsem illő.

33 TÉLFFY Ármin, *Centauri megmutatja magát*, Irodalmi Szemle, 2019/12.

FELHASZNÁLT IRODALOM ÉS INSPIRÁCIÓS JEGYZÉK

- BODDONY Miklós: *Kukorelly Endre: Keret és tükör; Az utolsó találkozás; Valóban?; Lábjegyzet egy képeslaphoz*. = *Irodalmi Szemle*, 2019/12.
- CENTAURI: *Geller – Jövendölés a jövőmről*. = *Irodalmi Szemle*, 2019/12.
- Gérard GENETTE: *Metalepszis. Az alakzattól a fikcióig*. Kalligram, Pozsony, 2006.
- HOFFMANN István: *Név és jelentés. = A nevek szemiotikája*. Szerk. BAUKO János – BENYOVSZKY Krisztián, Nyitra – Budapest, 2014. 5–22.
- KOMOR Marcell: *Ilyenek a fák, amikor senki sem látja őket*. = *Irodalmi Szemle*, 2019/12.
- KOZMÁR Klára: *Irodalom és a Másik idegensége III.* = <https://irodalmiszemle.sk/2018/10/kozmar-klara-irodalom-es-a-masik-idegensége-iii/>
- NÉMETH Zoltán: *Álnév és maszk az irodalomban*. = *Palócföld*. 61. évf. 6. sz. 2015. 34–38.
- NÉMETH Zoltán: *Álnév és maszk*. Líceum Kiadó, Eger, 2013.
- NÉMETHVÁROSI Attila: *A keres-és po-étikai anatómiájáról*. = *Irodalmi Szemle*, 2019/12.
- Paul DE MAN: *Az ironia fogalmáról*. = Uő: *Esztétikai ideológia*. Budapest, Janus/Osiris, 2000.
- ROSMER János: *Hátsó ülés*. Kalligram, Pozsony, 2010.
- SÁRBOGÁRDI Jolán: *(Verstöredék, 2014 augusztus tája)*. = *Irodalmi Szemle*, 2019/12.
- TÉLFFY Ármin: *Centauri megmutatja magát*. = *Irodalmi Szemle*, 2019/12.
- TÉLFFY Ármin: *Hű képet alkotni*. = *Irodalmi Szemle*, 2019/12.
- SPIEGELMANN Laura: *Édeskevés (részletek a regényből)*. = <https://www.muut.hu/korabbilapszamok/008/spl.html>

Ceci n'est pas
seulement un concept.

Ceci n'est pas
seulement un concept.

A KERES-ÉS PO-ÉTIKAI ANATÓMIÁJÁRÓL

MEGJEGYZÉSEK NÉMETVÁROSI ATTILA

A *GYULA-MECCSEN MIT KERESÉK* CÍMŰ SZÖVEGÉHEZ

I .

Az irodalomtörténet – és különösen az irodalomtörténet-írás – évek óta küzd annak antropológiai belátásával, hogy mitől és/vagy/akár miért szólnak bizonyos szövegek² E/1-ben. Magam nem csupán szekunder, de primer szerzőként egyaránt jó részt találkoztam ugyane(zen³) paradoxon⁴ természetének problémájával, és bár itt nem részletezendő tanulmányom röviden erről a problémáról – is! – szól, féltő, nem törekedhetek, noha nem is szeretnék, teljességre, illetve egyesek szerint nyilván gáz, hogy saját versemet választom vizsgálódásom górcsővéül, de meggyőződéssel azt hiszem, és ha közelebről szemügyre veszem a vizsgált ágenst, olybá is tűnik, hogy tulajdon költeményem rejtett, illetve kevésbé rejtett tartalékai számomra, aki e művek létrehozójaként definiáltam, -hatnók, transzparenssebben nyilvánvalóak, mint mások számára. E helyütt pusztán⁵ pár észrevétel megfogalmazására tehetek kísérletet, mintegy fölvetésképp – nézeteim alaposabb, par excellence részletesebb kibontása egy másik szövegben nyerhet realizációt. Tanulmányom kimondott – továbbá kimondatlan – célja, hogy *A Gyula-meccsen mit keresek* című költeményem egyfelől ún. *nagyvers*, másfelől formailag is újat hoz líránkba, hiszen minden ellenkező állítás dacára: *szonett*. Az alábbiakban ennek bizonyítására teszek adekvát kísérletet, amelyhez azonban a könnyebb megértés és a hermeneutikai pozíciók fölvétele érdekében mellékelem a verset.

Németvárosi Attila

A Gyula-meccsen mit keresek

– elégiko-epigramma 4 tételben –

Jöttem az Élővíz partjairól,
hol álmodoztam déli verőn,
s most mint megnyúlt bokaszalag
csüngöm a nyári délután.

1 Németvárosi Attila (1934 –) Gyulán született, és ott is halt meg. A verseiről és tanulmányairól, olykor prózáiról ismert, bosszantóan művelt költő hagyatékának feldolgozása konstrukció alatt van. Ennek egyes darabjait közreadja: Kiss László. Az itt közölt írás töredék, és szemlélete-stílusa alapján sejtethetően a prózafordulat utáni évekből származik. (KL)

2 A tanulmányom alcímében *kurzívált* szó ugyanezt a belátást mozgósítja, s teszi: kilátássá.

3 Érdekes adalék: szó a szóban; és számos más ilyen is van! Példákkal illusztrálhatnám.

4 Látszólagos ellentmondás.

5 vö. Petőfi, Illyés „ect.”

Megroppant porc a Nap piros korongja felettem.
Istenem, istenem, mért állítottál ki engem!

Eszembe jut az otthoni pálya,
hol harmincat dekáztam nemrég.
Istenem, istenem, egy kis sajtot ennék!

Köröttem csillagmiriád,
szívem helyén bús futball-labda dobog –
istenem, istenem, milyen kövér vagyok!

||.

A *Gyula-meccsen mit keresek* című vers szerzőjének⁶ leleménye az alcímadásban is szembetűnő, mintegy azonnal:⁷ az elégiko-epigramma műfajának úttörősége előtt még a nem létező olvasók is leemelnék kalapjukat, hiszen a két műfaj páratlan módon – a 21-es csapdája! – egy megnevezésben gyúratik egybe, és lesz, ezáltal, önálló: műfaj! Egyszerre szomorkás, egyszerre sírvers, epiphania, amely előrelátón, de nem mindent leleplezve árulkodik – méghozzá számmal! –, hogy a poéma négy részre oszlik. Ezt mindenki érti, viszont mindenkit továbbgondolásra ösztönöz. A tétel zenei műszó, ami összefüggésben áll a „szöveg” dallamosságával, a gondolatjelek pedig továbbgondolásra ösztönöznek, megelőlegezve ezáltal azt is, hogy minden művet olvasni, helyesebben: érteni, értelmezni, gondolkodni kell. Sapio necesse est! Azaz tüköreffektus: metanarráció, fluxus.⁸

|||.

A Költemény 4 versszakból áll. Első strófája ezért négysoros, és eszmei mondanivalóját illetően a vers beszélője lírai énként definiálva elhelyezi magát a vers terében: Élővíz,⁹ délután, álmodozás. Az egész versszaknak, mi több: versnek, ez az álmodozás a fő motívuma, és külön érdekes, hogy míg két ige múlt idejű,¹⁰ a harmadik nem. Egyszerre

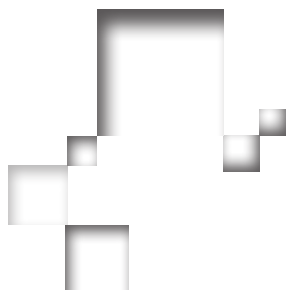
6 Túlzásnak érezném ide egy újabb lábjegyzetet beszúrni arról, hogy ez én vagyok.

7 Sofort.

8 Azon is érdemes elgondolkodni e helyütt, mi különbözteti meg a dehonesztációt a defenesztrációtól – de ez már egy másik tanulmány másik témája volna.

9 Vegyük észre: nagy kezdőbetű! És az se mindegy, hogy több „partja” van, vagyis az értelmezés sokrétű, befejezhetetlen *folymat*.

10 Mégis a *jelenben* olvashatóak!

figyelhető meg tér és idő, mint az életben. Finom¹¹ irodalomtörténeti utalás, amikor a cím után újból bejön Ady, a 3. sor végén fityegő testkulturális hasonlat pedig a szöveg következő rész(e)inek sportvonatkozású asszociációját hívja elő, annak belátásával, hogy a nyári délután a vakációt jelentheti. A „bokaszalag”¹² jelzője afféle sérülést imitál,¹³ ami összefüggésbe hozható a versbeszélő *én* mentális-lelki-szellemi-morális eredetű problémáival, mint annyi más költő esetében, Adytól Tóth Árpádon át Balassiig, illetve *Halotti beszéd*. A „csüngöm” szó végére illesztett „m”, valamint a „délután”-ba rejtett helyhatározói utalás pedig szójáték, s mint ilyen, nevetést, jókedvet vált ki, feledteti az alcím keltette műfajból eredő gondokat.¹⁴ Tizenhat magas és tizenkilenc mély magánhangzót tartalmaz.

IV.

A második strófa váratlant, egyben költészettörténetileg is merészet húz: Pilszky *Négysorosára* emlékeztetően kétsoros – tertium non datur. Tetejében, csatlakozva a premodern művészetszerménynek inkább megfelelő régi magyar irodalom ütemhangsúlyos rímarzenájához,¹⁵ páros rímes, ami akár a szerelmi érzés szimbóluma is lehet, amiről a tárgyalt vers esetében – ettől a szöveg líraforradalmi jelentősége csak még érzékelhetőbbé válik – nem beszélhetünk. A két, egyformán tizennégy szótagos sor egymás pendant-ja, és eltérő, de azonos ívű kulturális-mitológiai hagyományt mozgat.¹⁶ A nagybetűvel tördelt „Nap” (mint *égitest* – vö. szerelem!) és az Isten említése ezt példázza, transzcendens transzformációk alakzataként funkcionálnak, ami nem válik a deszifrázás rovására: innen válik beláthatóvá az első sor végére helyezett pont és a másodikat záró felkiáltójel feszültsége, ami az idegenség és a sérülés nyomán támadt idegenség tapasztalatát közvetíti. Jobb egészségesen élni. Alkonyat és sport: a magára maradt prózaforulat utáni individuum szemléletes megjelenítése, miközben a meghökkentő tragedia corpi a fennvaló tartományába vetítődik ki: nem az „én” porckorongjával

11 Majdnem azt írtam, „finn”! De ez már egy másik tanulmány másik témája volna.

12 Szerepelhetne ízület vagy izomzat is, de „bokaszalag” szerepel.

13 Vö. *imitatio poesiae*.

14 Ezért is nevezem magam egy ideje az Új Party Nagy Lajosnak – az első sorba helyezett szójátékot akár ezért is tekinthetjük, -hetem működőképesnek.

15 A vers futballtematikája miatt is különösen erősnek érzem ezt a gondolatot és szóhasználatot.

16 Ami – nem melleleg – számos kortárs zenekar dalszövegeiről is elmondható. (Republic, EDDA, ABBA és így tovább.)

van probléma, hanem a Nap korongja válik porccá, ráadásul – poetica licentia – meg van roppanva. A metaforába sűrített lét-tapasztalat a kiállításnak azt a jelentésmezőjét használja ki, sőt inkább fel, melynek értelmében a pályáról¹⁷ leküldött játékosnak minden elemében véget ért a mérkőzés.

Figyelmeztetnék a hangok összecsengésére – „p”-k és „m”-k adják egymásnak a kulcsot –, a „mért”-ből transzparensen hiányzó „i” pedig a romantika archaizált (nak tetsző) kelléktárát sejtí fel, egyértelmű (nek látszó) utalással Petőfi Sándornak az előző bekezdésem utolsó mondatában obskúrusan megidézett nagyversére.¹⁸

A versszak utolsó sorának kérdése felkiáltójellel végződik:¹⁹ vér, könny, fájdalom, kérdésbe csomagolt számonkérés, keservesen feltoluló panasz, ugyanakkor mégis-morál gyanánt az esetleges vigaszt jelképező magas magánhangzók túlnyomó szerepeltetésével. A legmélyebb gödörben is akad fogódzó – akár ez a vers!

V.

Az elégia összes jellegzetessége egy szóba – „nemrég” – tömörítve: a líra magasiskolája. Idő- és értékszembesítés, kesernyés, még inkább szomorú hangulat, szembenezés a múlttal, jövővel, semmi nem az, ami volt. Minden ugyanis más. A múlt jelen, a jelen múlt, és van a közbülső rész. Méla merengés ez a három sor, és/holott nagyszabású az út, amelyen eljut a személyességtől Kosztolányiig, azaz az értől az óceánig. A második sort kezdő „hol” kétségbeesett helymeghatározónak tűnő agyafúrt kérdőszó – noha vonatkozó névmásnak álcázza magát –, miközben olvasva mind tudjuk a választ. Ott(hon)! Hol másutt! A távolra mutató rusztikus gesztusa magától értődő, illetőleg ekvivalens. Ezt a távolságot fokozza a zsargon²⁰ alkalmazása, mely a konvencionálisan értett mértékegység-fogalom és a futball világából ismert terminus technicus szerencsés egymásra találásán alapul.²¹ Ami az előbbit illeti: előremutat a közmegegyezélesen élelmiszernek tekinthető, itt azonban ontológiai jelentőségű nem kis mennyiségű „sajt” irányába. Ami az utóbbit: már a vers címébe emelt „meccs” szó sejtetni engedti a sporttematika jelenlétét, amelynek a szöveg változó amplitúdóval ugyan, de minden ízében megfelel, ez pedig jelenlegi tudásunk szerint²² az adekvát, közelebbről: nagyversek sajátja.²³

17 Értsd: mező.

18 Vö. „Nyári napnak alkonyúlatánál”. Jó érzés műveltnek lenni.

19 Tök durva, illetve említésre méltó, hogy a cím ugyanezt játssza el, de ott már (még) írásjel sem szerepel!”

20 Úgy is, mint szakzsargon.

21 „Ott, hol a kis Túr siet beléje, / Mint a gyermek anyja kebelére.” Lehet találgatni, ki írta.

22 Vö. George Plants: *Theory of a Literatur „Madness” – over bookfairs, downing cheaters*. Absolutely Press, Chicago, 2000.

23 Egy időben én is jártam focizni, de hamar elment a kedvem az egésztől. Inkább csak gyors akartam lenni, jó futó, ha a suliban felméri a hatvan métert, amit nem mindenki nézte jó szemmel az edzésen. (Pl. Pető Tomi, Novák Bence és még sorolhatnám). Az edző sem volt igaz. Jobb az, ha az ember azt csinálja, amit szeret, vagy amihez kedve van. Szerintem egy, max. két évig jártam, és egy meccsen sem állítottak be.

VI.

Aki verset ír, annak különösen oda kell figyelnie a zárásra, és főleg a zárás kezdetére.²⁴ A „Köröttem” alkalmazása egyrészt személyes utalás, raggal, névutóval,²⁵ másrészt archaizmus, s mint ilyen, elég sokatmondó, harmadrészt ugyanakkor/pedig összefonódást, egybehajlást, szétválaszthatatlanságot mutat föl, ami egyfelől szerelmes utalás, másfelől látens taoista-geometrista álláspont, s mint ilyen, paradoxon: ami van: nincs, ami kezdet: vég. A Vajda János-i allúziók sokrétegűvé teszik a verset – hadd tegyem hozzá: annak szerzőjét is –, árulkodván a századvégi²⁶ ember magárahagyottságát, egyedüllétét, nagyversekre-utaltságát. Ezt a „szív” és a „bús” szó²⁷ teszi megkérdőjelezhetővé, valamint a sor – és ezáltal egyben a szöveg! – végére helyezett keserű, kérdőjel-ízű felkiáltás: „istenem, istenem, milyen kövér vagyok!”²⁸ Az ismétlés alkalmazása azért különösen erős és innovatív, mert az „istenem” kis kezdőbetűje a korábbi nagy kezdőbetű után lemondást, törődöttséget, elengedést, szomorúságot, kedvetlenséget sugároz, ámde ezenközben a kortárs testképkultúra felé nyit, kifejezetten és autentikusan kritikai éllel. Megjegyzem, sikerrel teszi.

Csillagok, transzcendencia: eljutottunk Gyulától²⁹ („ér”) az égig („óceán”) – márpedig vers, és egyéb irodalmi alkotás ennél többet aligha érhet el. Tegye fel a kezét, aki szerint igen!

VII.

Hetedik caput. (Isten hét nap alatt teremtette a Földet!)

Mint hogy terjedelmi okokból nem részletezhetem teóriám, ezért csupán érinteni, fölvetni vagyok kénytelen: nevezetesen, hogy: versem: szonett.

Ismerem a régi elméleteket,³⁰ melyek kivétel nélkül arról tájékoztatnak, hogy a tökéletes szonett 14 (!) sorból áll, és a rímképlete ilyen meg ilyen.³¹ De, kérdem én, mi van, ha ez éppen másképp van? Talán nem hallottak a Mélyen Tisztelt Kutatók, példának okáért, a mongol 18 soros szonetról? A többnyire dél-languedoci nyelvjárásban írt csonka – tizenhárom (!) soros – szonetról? És a posztklasszikus kvékersonett? Vagy a svédéké, még a Sagák korából? Olvasta-e bárki Kosztolányi Füst Milánnak írott, nyil-

24 Vö. 3. lábjegyzet.

25 Bár ebben nem vagyok biztos.

26 Nem mindegy, melyik század végi!

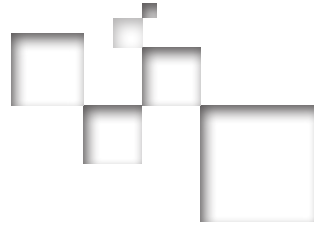
27 Egyesek szerint: „szavak” – vö. Heinrich Darfke: *Art und Contemporarität*. Neuen Sieben Abwehr, Nürnberg, 2002.

28 Fasztl vagyok kövér.

29 Szülővárosom!

30 Petrarca, Babits etc.

31 Ebben nem létezik consensus a kutatók között (Cioran, Funke, Derrida stb.).

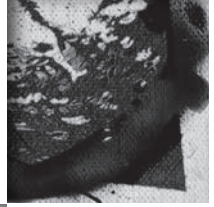
vánosságra soha nem került levelét, amelyben a neves költő *Boldog, szomorú dal*³² című versét szonettnek nevezi, hozzátéve: nem meri nyilvánosságra hozni az ezzel kapcsolatos felismeréseit? Tudható, persze, a kánonképző erők érdekérvényesítő lobbija mindent felülír, és a *valós* eseményeket is képes a *fikcionalitás* horizontjának perspektívájába helyezni – de mi van, ha egyszer azt mondjuk, mi, költők, hogy elég volt? Hogy nem vagyunk hajlandók tovább a hazugság és a poétikai szemfényvesztés csapdájába hajtani fejünk?

Ennek belátását, természetesen, az olvasóra bízom. De fontosnak tartottam egy lehetséges vita kibontás-kibontakoztatását, amely – talán – új fénytörésbe képes állítani a mozdíthatatlannak tetsző irodalmi-kulturális normákat. Mindent összevetve, állítom, tizenkét soros *A Gyula-meccsen mit keresek* című (nagy)versem: szonett. Ennek részletesebb, verzátusabb kifejtése azonban már egy másik tanulmány másik témája volna.

32 Ez is műfaj-megjelölő!

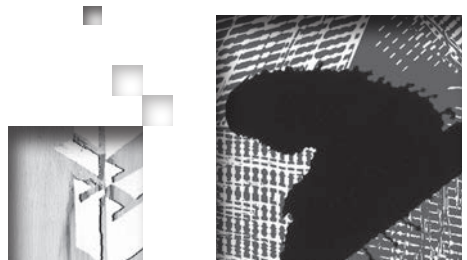

KOMOR MARCELL

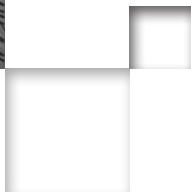
ILYENEK A FÁK,
AMIKOR SENKI SEM LÁTJA ŐKET

RÉSZLETEK

El-
árulni –
elárvalni:
éket verék
magunk közé.

Ez
a hegytető
az egyetlen pont,
az egyetlen magaslat,
ahonnan a város nem önmagára
tekint vissza tetszelegve, hanem valahová el...
Eltekint önmagától. A hegy a városhoz tartozik, de azon
kívülre néz. Hátat fordít neki, egy meredek lejtőre szegezi a tekintetét.
Kövessd a szemekkel: múlt századi épületek, ősfenyők ritkásan, kanyargós
ösvények. Most, hogy a tekinteted lejjebb ereszkedett, olvasd el a kapu mellett a feliratot:
Tüdőgondozó és TBC Intézet. Az idézet nem pontos. Ha rám hallgatsz, visszafordulsz. Ha
tovább mész, ki tudja, mi vár rád. Friss levegő, hörgő tüdők: gyógyításban szenvedő betegsé-
gek. Pontatlan idézetek, szintemelkedés. Ne tévesszen meg, hogy a sorok egyre süllyednek.
A lejtő, amit szemügyre vettél, egyre meredekebbnek tűnik. Fel kell kaptatnod rajta. Vegyél
mély lélegzetet. Indulj.

Tarts jobbra,
haladj el a portásbódé előtt, kerüld meg az utat elzáró sorompót: kanyarodj élesen
balra. Tarts felfelé a kacsaringózó kavicsúton. Menj *egyenesen* a háromemeletes épületbe.
A város felé, keletnek-északkeletnek tartasz. A kavicsút kiszélesül, balra valami épület, a fák-
tól nem látni rendesen, előtted keresztben széles sétány. Az egyik fenyőfa tövében
az északi oldalon moha nő,
a délin összeaszott zugdohányos pöfékel.

Odébb egy öt éves forma oxigénpalackkal játszik a padon. A másiknak is ott van a hátán: akár
egy iskolatáska.

Ne nézz vissza. Mögötted a senkiföldje, meredeken lejt. Vágj át a sétányon, tarts felfelé.

Néhány lépés után érzed, hogy szúr a mellkasod. Ne siess. Ne kapkodd a levegőt.

Lélegezz mélyeket.

Az egyik bokor alatt egy macska húzta össze magát. Elmész mellette. Nem mozdul. Ha ba-
bonás volnál, arra gondolnál, hogy a mozdulatlan macska, amelynek keresztzed az útját,
mennyire rossz jel.

Felfelé

kapaszkodsz a

betonteraszonon,

a homlokodon

az ütőeredet érzed

kopogni.

Még mindig érzed a szúrást a mellkasodban. Egy pillanatra elgondolkozol, hogy ez a kellemetlen érzés csupán a fizikai erőfeszítés számlájára írható-e, vagy szerepet játszik benne a szorongás is attól, ami rád vár. Mert valami vár rád, ez biztos, valami kétes kimenetelű ügy, valami elkerülhetetlen bizonytalanság, amitől éppenséggel akkor is szúrhatna a mellkasod, ha nem másztad volna meg ezt a hegyet.

A fájdalom nem hagy alább, befészkelte magát a mellkasodba. De legalább fent vagy a hegy tetjén, ez is valami. Szemben veled patinás épület, van vagy százéves, a múlt század első felében épülhetett. A kapu ajtószárnyai közül az egyik tárva van.

A bejáratnál szemben széles gránitlépcsők.

Szerencséd van. Jobbra az egyik beszögellésben:

l
i
f
t.

Hogy feljuss a második emeletre, nyomd meg a hármaskormányt. Nem ismered a járást, tétovázol. Olvasd el a feliratot. A kormány mellé ragasztott sebtapaszra írták golyóstollal: „II. Seb. int.,” „Mellkasszeb.” Sebtapaszokkal vannak felcímkézve a kórház járatai: hogy tudd, milyen betegségek felé tartasz. Csillagképek helyett kórképek segítik a tájékozódást – jut eszedbe hirtelen. Még viccnek is rossz – gondolod.

A teherlift ajtajai bezárulnak: hermetikusan zárt, fektetett téglatest, kényelmesen elfér benne guruló kocsi, beteg, ápoló. Tükör nincs benne: nincs rá szükség. A fémes felületen így is megpillantod az elmosódott sziluettet. Veled együtt mozdul: a tiéd. Fogadd el a magadénak, bár más szabályok szerint mozog, a határai képlékenyek, a körvonala változékony, összezugszorodik, szétterül, úgy hullámzik a mozgásodra, mintha forró gőz párologna előtte.

Hosszú folyosó, lépcsőház, átjáró, másik szárny.

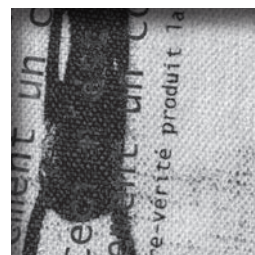
Az intenzív osztályt jobb kéz felé találod, a szögletben.

Nyomd meg a csengőt a falon. Helyezkedj várakozó álláspontra. Negyedórák, a folyosón senki. Várd meg, hogy kijöjjön valaki. Tejúveg ajtó, foltok mögötte. Kisurran egy zöld köpeny, a szemét a földre sunyja. Megszólítani, ha nem is lehet, ne is próbáld. Bemegy egy másik ajtón.

A folyosó üres.

Szemben kinyílik a teherlift [ajtaja]: kocsit tolnak, öregasszony, a teste pokróccal letakarva, alig lélegzik, a szája mintha ki lenne peckelve. Intenzívre tolják, vagy négyen segédkeznek mellette. Tapasztalatlanok tűnnek, a tejúveg ajtó előtt megtorpannak. Mozdulataikban a tétova segédkezés és a tolvajok tapintata keveredik, ahogy besurrannak az egy pillanatra tágra nyíló [ajtószárnyak] között. Nem sokat látni a [szűkülő résen].

Várakozás. Valaki hangját hallani; az egyik füled sír, a másik nevet. Papucs kopog bentről, az ajtó felé jön: talán most. Elhal a zaj.

Várj tovább. Jön vissza a zöld köpeny, suta lenne a kérdés, ha föltennéd: ha csöngettél? Bólintana: akkor várni kell.

A falon figyelmeztetés: „kérjük, csak egyszer csöngessen”. A gomb körül, a foglalaton, filctollal: „1x, 1x, 1x”.

Egyszer-egyszer csöngethatsz.

Egyedül várakozol a folyosón. Rajtad kívül, úgy látszik, nem akar bemenni senki. Elfog a kétség: vajon jó helyen vársz?

A telefonban azt mondták, hogy B épület, második emelet, onnan át a C épületbe, valamilyen intézet, mellette a mellkassebészet, nem lehet eltéveszteni. Négytől hatig van látogatás, szigorúan.

Az órádra pillantasz: a látogatási idő már elkezdődött.

Nem tehetsz mást, várod, hogy eleget várakoztassanak.

Mintha ezt a bejáratot csak a te számodra jelölték volna ki. Most megint jön valaki – és bezárja.

Később kopogást hallani: szinte abban a pillanatban, mikor a tejüveg elszíneződik, nyílik az ajtó, ott áll egy nővérféle. Hidegen végigmér. Valamit kérdez, nem érted. Valamit kérdezel, nem figyel.

[Beenged.]

Az ajtótól balra önkéntelenül is elolvasol egy fénymásolópapírra írt figyelmeztetést. „Tegy meg az elővigyázatossági intézkedéseket”. Az idézet nem pontos. Egy fonott kosár a földön, vegyél ki belőle egy zöld műanyag szatyrot, bújtasd bele a lábad. A kosár fölött az akasztósoron köpenyek, bújtasd bele magad az egyikbe. C s í k o s. Nem tűnik úgy, hogy megvédd bármitől is: hagyj fel minden reménnyel.

Balra az utolsó előtti kórterem. Cszozogj el odáig, útközben ne hagyj el a szatyrot. Van már a folyosón egy: tépett, hajléktalan cafat.

Kopogj és [lépj be] az ajtón. Síri csönd fogad, csak a gépek tompa moraja hallatszik. Időnként belesípol valami a morajlásba. Odabent világosabb van, mint a folyosón: káprázik a szemed.

Az ajtótól balra eső ágy üres: hárman vannak a négyágyas szobában.

Az ajtóhoz legközelebbi ébren van. *Felül az ágyon*. Nem szólsz semmit, bólintasz felé, a hátsó ágyak irányába lépsz kettőt. Megfelelkezzel róla.

A hátsó ágyakon egy-egy magatehetetlen test,

a bal oldali túl testes ahhoz, hogy ő legyen.

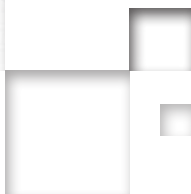
Marad a jobb oldali.

Állj meg az ágykorlással szemben.

Emeld az arcára a tekinteted, és barátkozz a látvánnyal.

Tárgy-
szerű realista
portré. Szoborszerű,
felpolcolt mozdulatlanság.
Megnőtt homlok, kisimult
arc. Gyöngyözik rajta né-
mi harmat. Égnek me-
redő szemöldök-
bozontok, le-
hunyt szemek.
[Orra külön áll.]
Drótok, erek, csövek
szövődnek hínárként a testére.
Az egyik úgy kanyarodik, hogy felköti az állkapcsát.
A protézis hiányzó testrésze: a száj fekete lyuk. A torokban
nagy átmérőjű torkolat, az elvékonyodó kivezetésnek fittyet
hányó ajkak. Géptől vett levegő. Búgó csigavonalak.
Az ütemesen emelkedő, meztelen mellkas: lufi.
Takarószegély keretezi. A törzs mellett elfekvő
karok. Máshonnan táplált
jelenlét. Kesernyészag
terjeng. Hozzád
legközelebb, a
takaró alól
kilóg egy
csupasz
lábujj.

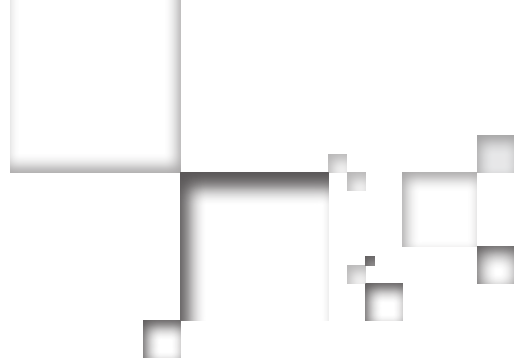
Elkapod
a tekinteted, a meszelt fal háttérén fekete folt lebeg a szemed előtt. (→ árny)

Megszédülsz, megmarkolod az ágykeretet. Nézd, ahogy az ujjaid elfehérednek a hideg vason. Úgy érzed, hogy a tompa zúgás nem a gépektől jön, hanem a testedből érkezik. Emeld fel a kezéd a keretről, enyhén remeg, mint egy járó motor. A sípoló hangra belenyilall a halántékdobba a fájdalom. Apró túsúrások, a szívritmus gépzajától egyre erősödnek. Jusson eszedbe: talán azért fáj a fejed, mert ezt a nyelvet nem érted. Bármennyire összpontosítasz, bármennyire is próbálsz magadévá tenni, nem tudod lefordítani magadnak, mit jelent a zúgás, mit jelentenek a sípolások. Egy hangörvényben érzed magad, amelynek a közepe halott, mozdulatlan tér. Tér, amelynek nem kellene ott lennie. Mozdítsd meg a fejed, de csak annyira, hogy ne kelljen az arcára nézned. A lábujjától a szinte sima paplanhuzaton keresztül a kézfejeig emelkedik a tekinteted. Épp elég ez a látvány, gondolod, épp elég. Mégis, mintha az egész ágykeretet látnád magad előtt. Az ágy feléd eső korlátját most ismét megragadod mindkét kezeddél. Mintha megrázott volna, de az is lehet, hogy csak képzelődtél. Szokatlan, fémis bizsergést érzel a kezdednél, valami feszültséget, mintha rákapcsolódtál volna a gépek, drótok, erek hálózatra, és a morajlásnak már a te tested is aktív részese volna. Az ágy tövében állva tovább markolod a keretet.

A kampószerűen
meggörbült kézfej
kérdőre vonja a testet:
„Hallod, cimpa, mi ez a
csempe, a krétafehér táj,
ami körülvesz? Ez a vödör
mészrel leloccsantott tethely?
Miért e steril márványpompa, amit
a kékeszöld erek barokk kacifántja
töredez? Hallod, cimpa, mi ez a csempe
az erek falán? A [(réteges öltözködés)] most
melyik évszaknak felel meg? A mocsár-
szagú vízhatlan zsák:)levedlett bőr(?
A szájra szorított nejlonzacskó
illeszkedése, mondd, megfelelő?
(→ **bőr**) Hallod, cimpa, mi ez a
csemperagasztó? A kapszulák
gyomra emésztette salak? Ez
a szürke por, ez a vízben ne-
hezen oldódó magány, hogy
soroljam. De nem sorolom.
Igaz, hogy [hosszú távon az
ember kis helyen is elfér]?

Engedd el az ágykeretet. Nem azt látod, amit nézel. Összpontosítsd a tekintetedet a köpenyed szegélyére, ez tűnik az egyetlen biztos pontnak. Reménykedj, hogy az anyag közönye rád is átragad. Hogy te is egy kopott textildarabbá válsz, mint az előtted heverő fehér lepedő, amely látszólag nem vesz különösebb tudomást a belé bugyolált testről.

Megkerülöd az ágykeretet, közelebb lépsz hozzá.

[Szükségét érzed a testi jelenlét, az érintés bizonyosságának. Hogy a test igazolja magát.]

Kezed

a kezére teszed. Az idegen arcon csodálkozva emelkedik meg mindkét szemöldök. A kéz tapintása egy érdes tárgyé, különös módon meleget áraszt. Mozdulatlanul fekszik tovább, mintha a fekvés is cselekvés lenne. A monitorra nézel. Szaporább a pulzusa. Látni, hogy dobog a szíve, zöld foszlányok vibrálnak a képernyőn, szabályos algoritmus szerint hasogat a fejed.

Pihentesd a kezedet

a paplan fodraiból hegyként kiemelkedő kézen. Tapintsd ki a pulzusát, azt a pontot, ahol úgy érezni, a távollevő dobbanásról dobbanásra megtér hozzád. (→ **visszatérés**)

Egy textildarab közönyével meredsz a képernyőre. A kezén pihentetett ujjbegyeidben enyhe lüktetést érzel, mintha egy pumpa nyomására a víz emelkedni kezdene a karodban a vállad irányába, onnan átcsapna a mellkasodba és a torkodban feltolulva fojtogatni kezdene. Tejüvegge boltozódik a szemgolyód: *elferdül minden*, fátyol borul rá.

Kapd el

a tekinteted.

Emeld a szemed az égre, ha sikerült megőrizned egy darabot magad felett.

Egész testeddel az ablak felé fordulsz, és a folyékony halmazállapotú horizontot fürkészed.

Ha szerencséd van, még nem sötétedett be teljesen, és az üvegben nem a kórterem tükörképe jelenik meg egy két világ között lebegő halotti portréval. Ha szerencséd van, a felület áteresztí a szemedet. Így:

[   ]

Ekkor a horizont egy vöröses csík,
a fák koronája ezüstösen dereng alatta. (→ **helyváltztatás**)

Az ablaknál állsz mozdulatlanul, magadévá tetted a mögötted heverő test magatehetetlenségét. Ez a test nem csinál semmi olyat, amit a környezetben előforduló többi testtől megszokhattál. Nem sunyja a földre a tekintetét, nem surran be a tágra nyíló ajtószárnyak között, nem mér végig

hidegen, nem kérdez, nem csukja be az orrod előtt ajtót. Nem lehet szóra bírni. Egy pillanatra nem is tudod, melyikötöket. Belefeledkezel a köztetek kialakult csendbe. Anélkül, hogy megfordulnál, kétséget kizáróan érzed a mozdulatlan test súlyos jelenlétét. (→ **jelenlét**)

Az ablak üvege jéghideg, közel hajolsz hozzá, az orrod szinte hozzáér az átlátszó felülethez. A fákat már nem is látod, az eget sem, minden összefolyt egy sötétkék masszává, behunyod a szemed, érzed, ahogy sugárzik feléd a hideg. Átcsap a fejedre, beburkol. Olyan, mint egy láthatatlan kényszerzubbony, amiben [mozdulni sem tudsz]. (→ **szabadulóművész**)

„Nincs túl jó bőrben, most fohászodhat érte”. A hang a hátad mögül jön. Mutáló férfé lehet. Önkéntelenül is összekapcsolod azzal a hálóköpennyel, aki felült, mikor beléptél. Még azelőtt elvégzed a műveletet, hogy eszedbe jutna, rajta és rajtad kívül tudtommal senki nincs a szobában, aki rendelkezne a beszéd képességével. Mikor beléptél, illedelmesen bólintottál neki, azóta megfeledektél róla.

A hálóköpeny folytatja.

„Nincs túl jó bőrben, de nincs ám, a magasságos, mennybéli isten kegyelme legyen velünk!” Bámulod a sötétbe burkolózott kórházkertet. Ha nem reagálsz, ha nem fordulsz meg, biztos abahagyja.

A hálóköpeny nem hagyja abba.

Meg-megbicsakló kappanhangjával tovább kántál: „hogy a magasságos, mennybél-isten tekintsen le

e nyomorult földi hajlékraaa, könyörüljön

e [beteggyban] fekvő szegény

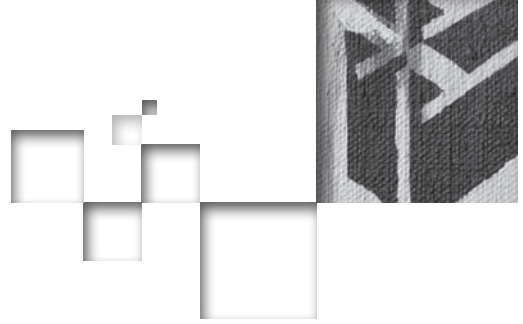
[porhüvelyeeen], kinek betegsége felette nagy valaaa...”

Hosszan elnyújtja a szótagokat, szinte látod magad előtt, ahogy az öblös száján keresztül kiáramlik a levegő. Azt is látni véled magad előtt, hogy nem feléd néz, hanem a szemközti fal felé, mintha az oxigéncsővek kiálló csonkjára akasztva valami szentkép függne. Voltaképpen helyetted imádkozik, gondold. Hálásnak kéne érte lenned.

Nem vagy hálás. Szótlan mozdulatlanságoddal most már a zavarodat palástolod. Magad sem tudod, hogy mi béklyózott meg. Az, hogy egyszerre érzed magad megérintve, mintha hozzád intézte volna a szavait, és felbosszantva a tapintatlanság miatt, ahogy ezt tette. Vagy az, hogy nem tudod eldönteni, a hálóköpeny hivatásból gyakorol vagy gúnyolódik.

Néma tanácsstalanságot biztatásnak véve a hálóköpeny egészen átszellemülve folytatja: „olyanyyra, hogy már a lélekzete is elálooott, kinek szemére az álom szemfedője borúúúult, áfium ellen való orvosságot hozva irlalmazzon néééki, térítse vissza a lelket öbeléééé, hogy magához téééjen...”

Úgy érzed, hogy a hálóköpeny siraloméneke közetek ékelődik, és még jobban elválaszt attól a testtől, amelynek hátat fordítasz. Úgy érzed, kéretlenül imádkozik, vagy ami még rosszabb, istent káromolja. Ráadásul valaki ürügén, akinek a léte erősen megkérdőjelezhető. Nem akarsz annyiban hagyni.

Megfordulsz, hogy a pimasz fohászt legalább egy erélyes, neheztelő mozdulattal megtorold, mikor a nem túl jó bőrben lévő szegény porhüvely se szó, se beszéd

f
e
l
ü
l

az ágyban.

Mozdulata ellentmondást nem tűrő. A kántáló hálóköpeny elégedetten elhallgat. Igazolva látja magát: fohásza meghallgatásra talált.

Hátrahökölsz, ahogy a porhüvely felsőteste előre dől, ahogy lefojtott köhögés rázza a mellkast, ahogy az arc eltorzul a fájdalomtól, és a ráncok összehúzódnak a hunyt szemek fölött a homlokon. A test a köhögés után öklendezve akarja kivetni magából a torkáig nyomott lélegeztető csövet, egymás után többször is megpróbálkozik vele, felülve billeg az ágyon, úgy hintázik, mintha magánál lenne. (→ **báb**)

A szelíd roham végül megkönyörül rajta: dolga végeztével a mellkas visszahanyatlik az ágytámlára, a mozdulatlan öntudatlanságba.

Hallod, amint a hálóköpeny zavartan motoz a hátad mögött.

Te, biztos, ami biztos, tartod a távolságot.

1¹ Bizalmasan sugdolózva két fehér köpeny lép a kórterembe. Nem nagyon érted, mit beszélnek. A fiatalabb papírokba mélyed. Ügyet sem vetnek. Se rád, se az őrültre. El vannak foglalva.

²Épp egy halott nyelvbe lehelnek életet.

³„A jelentés szerint 71 éves férfi, anamnézisében nem rég történt polypectomia és mostanában felfedezett COPD-n kívül korábbi traumás ptx és bokasérülés szerepel.” (→ **bokasérülés**)

Kénytelen vagy abba kapaszkodni, amit értesz. Megfogod az ágy vaskorlátját.

A fehér köpenyek a szoba közepén, az ágy sorok között állnak. A fiatalabb még mindig a papírokba mélyedve magyaráz. Nem tudni, hogy a kántáló hálóköpenyről, a nagytestűről, vagy a hozzád közelebb lévő testről van-e szó.

„Jelen felvételére légúti infekció acquirálása kapcsán került sor. A IV. Tüdőbelosztályra került, hamarosan azonban állapotromlás és légzésselégtelenség képe miatt Intenzív Osztályunkra helyeztük. Felvételét követően hamar eszméletlenné kezdett válni. Intubálás és gépi lélegeztetés megkezdését követően komplex szupportív intenzív terápiát indítottunk, kombinált AB kezeléssel.”

Mint a gépek tompa moraja, úgy hangzik a jelentés.

⁴Az idősebbik érti a nyelvet, megértően bólint, a fiatalabb folytatja.

„Ceftriaxon plusz gentamicyn.”

Az idősebb a homlokát ráncolva fordul a fiatalabbhoz.

„Vesefunkciók rendben voltak?”

A fiatal köpeny számított a kérdésre.

„Épp ez volt a probléma. A beszűkült értékek miatt a gentamicyn terápiát később leállítottuk.”

Lapozgat a papírok között, majd hozzáteszi:

„A test hőmérséklete mostanra mérséklődött. A gyulladás nyomán a tüdővándadék sűrűn tapad.”

⁵„Az idősebb nagy lélegzetet vesz, miközben az ágykeretnek támaszkodik. Előbb mondja ki, minthogy meggyőzte volna magát a döntés helyességéről:

„Ötnapi gépi lélegeztetést követően a hatodik napon extubáljuk.”

⁶A fiatalabb röhögve bólint:

„És a gép megpihen?”

Az idősebb rosszalló tekintetét látva hozzáteszi:

„Azzal a szükséges előfeltétellel, hogy a tüdő átveszi a légzésfunkciókat.”

⁷Az idősebb csak annyit mond: „Legyen rá gondja, kolléga, hogy minden a terv szerint haladjon.”

⁸A fiatalabb köpeny odalép hozzád.

Mutatkozz be neki.

„Közeli hozzátartozója?” – kérdezi.

Bólints.

„Gondoltam, hogy az apja lehet. Bár elég nagy a korkülönbség” – mondja.

Számolj be az eddigiekről: mikor hozzáértél, szaporább lett a pulzusa, aztán egy rövid időre *felült az ágyban*: innen igazán szép kilátás nyílik.

„Hát, igen” – mondja. „Ezek önkéntelen reflexek. Bár nem lehet pontosan megmondani, mennyit érzékel a külvilágból”. Suttogva folytatja: „érdemes ezért a környezetében reményt keltve beszélni.”

„A mennybél-isten tekintsen le
e nyomorult földi hajlékraaa, könyörüljön e betegágyban fekvő szegény porhüvelyeen”
– kezd a hálóköpeny újabb kántálásba.
„Rá se hederítsen” – mondja a fiatalabb köpeny legyintve. „Amikor magánál van, egész nap imádkozik. Szakmai ártalom.”
„Mikor lehet valami biztatót kijelenteni az állapotáról?” – kérdezed, az álladdal a melletted fekvő testre bökve.
Vidáman veti oda:
„Mindjárt.”
Csodálkozz el: „Mindjárt?”
„Most” – nyomatékosítja a köpeny.
Erre magad sem számítottál.
„Most?” – kérdezed önkéntelen reflexszel, mintha csak felköhögnél.
„Az imént egyeztettem a főorvos úrral. Hamarosan megkezdjük az ébresztést. Még egy betegnek ellátjuk a baját – utána életet lehelünk az apjába.”
Arra gondolsz, épp ez történik most.
Nem baj.
Ők tudják.
Lesz, „ami lesz”.
Most veszed csak észre, hogy a fehér köpeny hamiskásan mosolyog.
„Hogy kell elképzelni az ébresztést?” – köhögsz fel újra.
⁹ „Ahogy a nagy könyvben meg van írva” – mondja. (→ **meghatározás**) „Attól függően, hogyan reagál a tüdeje, fokozatosan csökkentjük a gép támogatását. Ha minden rendben megy, kivesszük a lélegeztető csövet a torkából.”
Sóhajtva bólints.
A köpeny folytatja:
„Az ébresztés mindig kétesélyes. Világnézet szerint lehet imát mormolni” – a kézfejjével és a tekintetével jelzi:
„felfelé
vagy
lefelé”
Aztán hangot vált: „De mért ne menne minden rendben, csupán a betegek 40%-ánál lépnek fel komplikációk!”
Biztatóan a válladra teszi a kezét, de nem néz a szemedbe.
„Igyon addig egy kávét. Van egy automata az alattunk lévő emeleten.”

Bedobod a pénzérmét: a gép azonnal [elnyeli], felbúg, hallod a

C
S
Ö
R
M
P
M
L
Ö
V
E

lehulló
aprót.

A visszajáró nem pontos. Rajtad áll, hogy melyik zsebedben könyveled el. Hogy kevesebbet adott vissza, mint ami jár: veszteség; hogy egyáltalán visszaadott: nyereség.

Cukros barna víz égeti a nyelvedet: semmiképpen sem neveznéd kávénak.

Jobb híján a mosdókagylóba üríted a lötytyöt, a [(műanyag pohár) a szemetes kosárban] végzi. Rutinosan surransz be az éppen nyíló ajtószárnyak között az intenzívre. Hogy álcázd magad, vedd fel ismét a c s í k o s köpenyt és a műanyagszatyrot.

A kórterem ajtaját zárva talárod.

[ ]

Vársz, amíg az orvosok előjönnek a színfalak mögül. Az ajtó mellett fogas, lóg rajta néhány reményvesztett vászondarab. A zaklatott lelkiállapotoddal mintha megelőzted volna a lassan múltó időt. Próbálj meg újra szinkronba kerülni vele. Most már ne siess. Addig jó, amíg nem látod. Ül le egy székre, hunyd a szemed.

Kőépítménynek tűnik, egy hídnak, amelynek bizonyos részei stégszerűen nyúlnak be a tengerbe. Beton jégtáblákon kell átlépegetni a hídhoz, közöttük, alattuk víz. Csodálkozol, hogy a betontáblák nem süllyednek el. Az egyik tengernyílásban egy üres műanyag konténer lebeg, ha rálépsz, rögtön pörög ki alólad. Kicsit megsüllyedve forog a tengelye körül. Tudod, hogy ha alákerülsz, véged. Az egyik betontábla előtt, ahol a víz kristálytiszta jégkásához hasonlatos, láthatósági mellényben lebeg valami. Az egymásra csúszo, átlátszó rétegek miatt nem vagy biztos benne, hogy a felszínen van-e vagy mélyebben. Közelebb evickélsz, kiemeled a vízből. Olyan apró, hogy a nagyujjad eltakarja a mellkasát. Kézfejjel tartva a gumyszerű testet, a nagyujjaddal nyomkodod az apró mellkast, hátha a szájából, amely szabad szemmel nem látható, kibuggyan az az ujjbegynyi víz, ami a tüdőbe áramlott. Megvete-medett test, akárhogy nyomod, a szája nem nyílik ki. Most veszed észre, hogy nem is látszik a száj vonala. Egyszerűen nincs szája. Mintha be lenne varrva, mint egy nem használt zseb. Kicsit fordítasz rajta, és sokadik próbálkozásra úgy nyomod meg, akár egy gumijátékot. Ekkor feltárul a száj, elrohadt, hörcsőszerű fogakkal.

Arra riadsz fel, hogy a fiatalabb fehér köpeny kilép a kórteremből. Int a fejével, hogy be lehet menni.

A kávé, bár kiköpted, még mindig égeti a nyelvedet.

Ugyanaz a látvány fogad, mint korábban. Három test a négyágyas szobában, nincs nagy különbség köztük. A szemed sarkából az imádkozó hálóköpenyre sandítasz.

Lépéseket teszel az ágy irányába, de a távolság mintha nem csökkenne. (→ **távolság**)

Állj meg az ágy lábánál és némán figyeld az arcát. A szájából hiányzik a csó, a vizenyős szem kifejezéstelenül mered előre.

Köszönj neki: nem reagál. Próbál nyelni, eltorzul az arca a fájdalomtól. Az orrlyukaiból a jobb és bal vállán túlra egyaránt csövek vezetnek. Szemmel láthatóan nincs öntudatánál. Nem tért még magához.

Lépj oda az ágy oldalához. Köszönj még egyszer.

Lassan, mintha lassított filmet néznél, a hang irányába fordítja a fejét. Kinyitja a [száját], az ajkain, mintha tej bőrdzene, nyúlós fehér réteg. Sípól a levegő, ahogy áramlik a résen.

A szó, amit kilehel, elszáll.

Tompa bizsergést érzelt ott, ahol a kávé megégette a nyelvedet, mintha hangyák mászkálnának rajta.

Nem érzed úgy, hogy ura lennél a helyzetnek. Szedd össze magad. Közöld vele a legfontosabb tudnivalókat: „Kórházban vagy, öt napig aludtál. Kedden hoztak be, most vasárnap van.”

Értetlenül néz rád. Nyeléskor a fájdalom behunyja a szemét és összeráncolja az arcát.

Sípólva lehel valamit.

Megismétled az előbb mondottakat. Próbálj tagoltan, hangosan beszélni.

Nem nagyon sikerül. A kávéra fogod.

A tekintete zavart, üveges.

Lejjebb sikklik

a tekinteted. Az álla alatt, a tokáján magában álló szőrszálak, az arcán szétterülő egyhetes borosta előőrsei. Az orra tövében, a felső ajka mentén, az álla kiszögellésén kifelé fordított lándzsák meredeznek sűrű rendben.

Nem vagy biztos benne, hogy megértett bármit is abból, amit mondtál.

Hagyj neki időt, hogy magához térjen.

Kinéznél az ablakon, de már nem látsz túl a felületen.

Egy árny szalad végig az arcán. (→ **dráma**)

Földöntúli lassúsággal felemeli a durva apakezét és remegően a levegőbe rajzolja:

?

Suttog valamit hozzá.

Magánhangzókat vélsz hallani – „i, o, ee”.

Rázod a fejed: ez kevés lesz.

Most ébredsz rá, miért olyan idegen az arca, miért tétovázol azzal, hogy felismerd. A protézisét még nem tették vissza. A beesett szájon át távozó gyenge levegő nem ütközik akadályokba: az artikuláció igen.

Nem túl kifejező az arca. Mint egy karakterszínész, aki nem tudna mást eljátszani a komor lemondáson kívül.

Láthatóan próbálja összeszedni magát, teleszívni a tüdejét. Szag-ga-tó kö-hö-gés a vége. Ahelyett, hogy mondana valamit, kileheli a szavakat.

A nyelve és az ajkai gyöngye gátat szabnak a kiáramló levegőnek. Olvasd le a szájáról, mit lehel: „Mihor... halo... me?”

Rád függeszti pocsolyszínű, vizenyős szemeit.

Úgy érzed, a kérdés most, ébredés után nem sokkal, elhibázott.

Az élők nevében próbálj meg ragaszkodni hozzá: „Most ébredtél, öt nap alvás után. Ma vasárnap van. Kivették a csövet, ami a torkodban volt. Ez most nagyon fáj. De hamarosan jobban leszel.”

(→ **betegség**)

A fejét rázza, miközben összegyűrt arccal fájdalmasan nyel. Árkok, vájatok a nedvedző homlokon, több van belőle, mint kellene, egy vonallá összeolvadó szemöldökök, mély szarkalábak a szemek körül, kék és vörös hajszálerek kiismerhetetlen hálózata a füle alatt. Az ádámcsutka egy víz színén lebegő bója, jó darabig ringatózik, mielőtt le vagy fel mozdulna. A nyelés után visszarendeződik az arca.

Szemrehányást érzel a lépésről lépésre tudatára ébredő némaságában. Mintha azzal vádolna, mégis milyen joggal ébresztesz benne bármi reményt, benne, aki már megjárta odaát.

Hát igen: az ébredésben te a visszatérés lehetőségét ismered fel, ő pedig arra ébred rá, hogy a mellkasát a már lezajlottól való félelem szorítja újra össze. Hányszor kell végigjárni ugyanazt az utat?

Meg kell erőltetned magad, ”mikor a kezedet

a kezére teszed”, hogy némi meggyőződéssel tudd mondani:

„Hamarosan jobban leszel. Légy türelemmel.”

Még elmosolyodni is megpróbálsz. Az arcvonásaid merevek maradnak, nem túl reményt keltő a vigyorod.

Megint köhögésroham tör ki rajta. Nem a saját jószántából *dől előre*.

Kisméretű műanyag lavór van odakészítve mellé, abba kell köpnie, miután felszaggatta a tüdejét elborító vastag váladékréteget.

Tapintatosan oldalra nézel.

Az ablakban, akár egy képtár rosszul megvilágított falán,

[a kórterem fényeit és az ő képmását]

látod tükröződni.

A roham kifulladásztotta, erőt kell gyűjtenie.

A köhögés állatias torokhangjain kívül főleg h-akat és l-leket ejt. Ezek jelentik a többi hangot. Ahogy átmozsolja a szájpaddlása és a nyelve között őket, egy pár hang odatapad a kiszáradt szájtüreg falaihoz.

„Ho... vahok?” – kérdezi.

„Kórházban” – mondd.

Lassan körbejárhatja a szemét a kórterem egyik sarkától a másikig. Gépiesen mozdítja hozzá a nyakát. Az ajtó felé nem lát el, ahhoz fel kellene emelkednie.

„Tüdőgondozó és TBC Intézet. Vagy valami ilyesmi. Fent vagy a hegyen.”

Fájdalmasan nyel megint.

„Mihe nap han?”

„Vasárnap. Kedden hoztak be. Öt napig aludtál.”

„ahálna”?, kérdezi megdöbbenéssel.

„Vasárnap”, bólintasz, és hozzáteszed: „Nem szabad megerőltetned magad. Pihened kell. Próbáld meg felköhögni a váladékot.”

Bejön egy klaffogó papucs, erőyes hangon kiparancsol a kórteremből. Valami olyasmit mond, hogy véget ért a látogatási idő, hányszor kell még szólnia? Nem emlékszel, hogy már szólt volna.

(→ szabályok)

Visszafordulsz az ágyban fekvőhöz.

„Most mennem kell” – mondd. „De holnap bejövök újra. Hamarosan találkozunk.”

Lehel valamit: torkán akad a szó, megint köhög.

Nem érted, mit mond. Rázod a fejed: hogyan?

Alig észrevehetően remegnek az ajkai.

Rázod a fejed.

Ingerülten taktikát vált.

Remegő kezével betűket rajzol a levegőbe. Két párhuzamost összekötő vonal: H. Ezt még ki is tudta volna mondani, gondolod. Lezuhan a keze a paplanra.

Újra felemeli, éket rajzol vele: A. Leesik a keze.

Megpróbál gyorsabb ritmust diktálni. Nem tart szünetet, a kezét kitartja a levegőben. Nyomtatt betűket rajzol egymás után. Közben a szemét is behunyja. Melyik betű jön, melyik volt már: kezdted elveszíteni a fonalat.

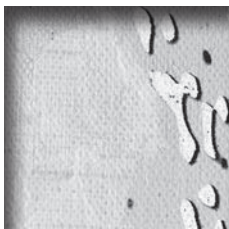
Találgatsz.

„Ha.” Ez biztos. „Ha”. De utána mi jön?

Újra a levegőbe emeli a mutatóujját, az erőfeszítéstől kapkodja a levegőt.

„Ha még?”, tétovázol.

Remegő ujjá keresztbe húzza a számításaidat.

Összszavarodsz: ír vagy híz? *Eldönthetetlen* betűk.

Visszahanyatlik a keze az ágy szélére. Úgy fest, ő megtette a magáét, vége a mutatványnak. Gyorsan feladta, gondolod.

Aggódva nézel a kórterem ajtajára. Bármikor újra felbukkanhat az undok papucs. Már jócskán visszaélsz a türelmével. Bár úgy tűnt, nincs neki. És ami nincs, azzal nem lehet visszaélni – nyugtatgatod magad.

Menned kellene, de nem akarsz ilyen udvariatlanul félbehagyni a beszélgetést. Még egy próbát teszel: a feladvány adott, időre kell megoldani. Mi az? Tüdőbajos mondja nem szívbjajosnak, „há”-val kezdődik és van benne egy „é”.

„Ha-é. Ha-é.”

Bután bambulsz magad elé. A képernyőre nézel.

Aztán diadalmasan kiáltasz fel.

„Halélet! Halélet!”

Minden igyekezeteddel próbálsz megfékezni magad, nehogy a megfejtés diadalittas mámorea kiüljön az arcodra. Intenzív osztályon visszafogott az öröm.

Önuralmat gyakorolva fordítod le a levegőbe írt mondatot, közben elismeréssel adózol az őszinte helyzetfelmérés e tömör kifejezésmódjának: „vagyis tátogsz, mint egy hal, és nem kapsz levegőt, igaz?” Ujjongva dicséred meg magad hangtalanul, befelé beszélve: „Értelek, látod, tökéletesen értelek. Azt mondod, hogy már csak ez a partra vetett vergődés maradt, ez a pikkelyruhás komédia, ez a »halban-benne-lét«, igaz?”

Lesújtó arckifejezést ölt. Elfordítja a fejét.

„Nem halélet?”, döbbsz meg. „Hát akkor mi?”

Tanácsstalan vagy. Szorongani kezdesz, kényelmetlenül sürget az idő.

„Írd le újra” – kérleled.

Nem mozdul.

„Na, írd le újra” – győzködöd. Közben szorongással sandítasz az ajtó felé.

Lassan feléd fordul. Felemeli a kezét. A remegő mutatójja pont helyett kört rajzol a levegőbe. Közelebb lépsz hozzá, a mutatójja mögé kerülsz. Most nem nyomtatott betűkkel, hanem folyóírással ír. Végre leesik.

Nem sokat tévesztettél.

„Ha élek”, mondod ki halkan.

Komorán bólint.

A keze visszahanyatlik a paplanra.

árny: Könnyű célpontnak látszik. Pont ott nincs. Pont ott van. Csapdába próbálsz ejteni, mint üvegházban a fényt. Később, hazafelé meggyőződsz róla, hogy ~ árny egy lépcső tövében, amely a szemed sarkába költözik, mihelyst elkapod róla a tekinteted. Nincs kiterjedése, csak árnyalata, egy közvetítő folyadékban látható tónusa. Nagy erővel felejtessz.

báb: Mégis elaludhattál, mert arra ébredtél, hogy ~d állt előtted, föléd magasodott, szigorúan lenézett rád, valamit elkövethettél, talán éppen azt, hogy elaludtál. Nem kellett volna. Vihar előtti csönd, vártad, mi lesz. ~d arca továbbra is kérlelhetetlen szigorúságot tükrözött, kényelmetlenül megmozdultál, és ahogy kissé feljebb emelkedtél, észrevetted, hogy valami mozog az ágyad tövében. Mintha a szemed káprázott volna, ~ deréktól lefelé másvalaki volt: a lába táncolt, magától életre kelve ropta megállás nélkül. Mintha egy bábfigurát láttál volna, amelynek a felsőteste dermedten mozdulatlan, az arca a tréfa kedvéért rendkívül szigorú, de alul az alig látható zsinórok rángatózásának megfelelően örült táncba kezd, ördögi táncba. Szinte egymásba akadtak a lábai, úgy járta. Egyre gyorsult a ritmus, egyre gyorsultak a lépések, ~ mégis rendíthetetlen nyugalommal nézett rád. Tudta, csak arról van szó, hogy valaki odafönt tornáztatja az ujjait. (→ helyváltoztatás)

betegség: Karácsony után nem lehetett szóra bírni. Többnyire a pincében időzött. A második otthona volt. Ült a pincében elhelyezett kályha előtt, és nem különösebben zavarta, hogy a füst ki-kicsap, miközben a tüzet élesztgeti. Szokásához híven nem vett tudomást az egyre erőteljesebbé váló köhögéséről. Másnak meg, úgy látszik, nem tűnt fel, mert mindig köhögött. Szokásához híven nem szívelte az orvosokat. „Úgysem tudnak semmit csinálni”, mondogatta. Ha nem hallottad ezerszer, akkor egyszer sem. Begyakorolt koreográfia szerint zajlottak a dolgok. Ha megkérdezted tőle, „hogyan vagy?”, azt felelte: „rosszul.” Nem meg-, hanem rosszul. Ha a részvétel a szív képzelőereje, akkor a te szívedet földhöz ragadt közönybe mártották az ismétlődő monológjai. Egy idő után nem járt le a pincébe, behúzódt a szobába. Amikor bementél hozzá, köhögéshoz fordult, sípolt a tüdeje. „Beszélne kellene orvossal” – mondtad neki. „Minek” – lehelte. „Hívjuk ki az orvost” – erősködtél. „Nem kell”. Kimentél telefonálni. Amikor behúztad magad mögött a tejuveg ajtót, még hallottad, amint azt leheli: „Ha egy pohár vízen múlna az életem, nem kapnám meg”. El~dt benne a szeretet.

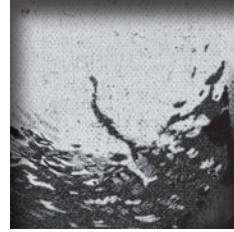
bokasérülés: 1957 márciusában ~dat, az esztergomi Bányagépészeti Technikum Kollégiumának diákját, több társával együtt fegyveres pufajkák látogatták meg. Orosz zubbonyok nem

voltak velük. Egy vattakabát vezetésével a hetven-nyolcvan kollégistát osztályok szerint állították tornasorba a társalgóban. ~ hátulról a hatodik volt a sorban, a kisebb növésű alsóbb évesek közé tartozott. A szeme sarkából látta, hogy jobb oldali társa meztláb áll. A vattakabát a társalgó közepén emelt hangon a jelenlévőket sértegette, majd pattogó hangon elkezdett parancsokat osztogatni. Letérdeltette valamennyi diákot. Közben a pufajkák a sorok között kószáltak. Időnként a bakancsukkal bokán rúgtak valakit, másoknak bottal a vádlijára suhintottak. A vattakabát a jelenlévők tudomására hozta, hogy a padláson töltényhüvelyeket találtak. Kifejezést adott azon meggyőződésének is, hogy az ellenforradalmárok ennek az épületnek a tetejéről lőttek. Ekkor az említett vattakabát felerősítette a hangját és az alábbiakat ordította (vagy valami ehhez hasonló): „Kik voltak és hol vannak a fegyverek?” A kérdés után a teremben feszült csönd támadt, senki sem lépett elő. Csak a suhintások, a csattanások, meg a szisszenések hallatszottak. A pufajkák meg voltak győződve róla, hogy jó nyomon járnak, ezért tovább ütötték, rúgták a talpukat. ~ bal bokája bánta, hogy kevesebbet kapott, mint ami a nagyobbaknak járt. A sérülésekről orvosi látélet nem tanúskodik. Az esetről feljelentés, vádirat nem készült, bírósági eljárás nem indult.

bőr: ~ rádadt a csikos pizsamádat, betakart. Arra riadtál fel éjjel, hogy nincs rajtad takaró. Szoktattad a szemed a sötétbe, feküdtél mozdulatlanul. Arra néztél, amerről az ablaknak kellene, de nem láttad meg az árnyalatnyi különbséget. Kiterjedés nélküli testek szuszogtak körülötted, jobbról is, balról is. A kezeddal tapogattad magad körül az űrt, de egyik takaró sem engedett. Nem tudod, mennyi idő telt el. ~ még mindig ott feküdt melletted, a horkolásából tudtad. Nem kerestél melegedésre alkalmas testet magad körül, az éjszaka hűvös vásznába varrva vártad, hogy hajnalodjon. Fáztál. (→ szabadulóművész)

dráma: Az ember tragédiáját játszották egy belvárosi színházban, több osztály is ment rá az alsós évfolyamok közül, magyaróra helyett. A gyerekeket a szülei várták a színháznál az előadás végeztével. Sokáig vacilláltál, megkérde-e ~t, hogy jöjjön érted. Végül a szorongás győzött, hogy a város egy ismeretlen pontjáról egyedül kell hazamenned este. „Hány órára menjek” – kérdezte a konyhában ülve, a pipáját tömve. A tétovázásodra válaszképpen hozzátette: „Mikor ér véget a darab?” Az „érted jövés” műveletének ezt az apró részletét nem gondoltad végig. Vajon hány órára derül ki, hogy túl kevés a foka? Rövid töprengés után, mintha csak a táblánál állva felelnél, kicsit hasraütésszerűen mondtad be az este tíz órát. Másnap, az előadás alatt többször is az órádra pillantottál, minduntalan egyre nagyobb szorongással. A rossz érzésed nem volt alaptalan, mert mint kiderült, igencsak mellé lőttél az „érted jövés” időpontjával. Ádám és Éva már jóval este kilenc óra előtt felébredtek az eszkimó-létből, a gyerekek pedig bízva bízva kiözönlöttek a színházból, hogy megtalálják a szü-

leiket. A társaid pillanatok alatt szétröppentek, nem maradt senki a színházban. Érted senki sem jött. Tanácstalanul álltál az épület előtt, a gyér megvilágításban, az elnéptelenedett téren. Elindulj hazafelé vagy tovább várj ~ra? Egy középkorú nő került elő a színház valamelyik szögletéből, talán az egyik jegyszedő vagy kellékes lehetett. Az arcára mindenesetre nem emlékeztél odabentről. „Hát téged meg itt felejtettek?” – kérdezte, és rágyújtott az épület sarkában, tőled olyan távolságban, hogy az éppenséggel egyaránt feljogosított a válaszára és a kérdés néma tudomásulvételére. „Nem, csak később jönnek értem” – dörmögött az orrod alá. Lopva nézted a derekán megtámasztott ujjait a bordóra festett körmökkel, ahogy a közöttük égő cigaretta finoman remeg. Hirtelen ~ alakja vált ki a sötétségből, még meglepődni sem volt időd. „Itt vagyok” – mondta ~. „Gondoltam, hogy előbb ér véget”. Magad sem vártad, de melegség öntött el, a megkönnyebbülés hulláma. Mintha valami belső készítetéstől vezérelve meg akarnád magyarázni a helyzetet, apádra mutattál, és a dohányzó nő felé intézve a szavaidat azt mondtad: „Édes~m”. A nő éppen beleszívott a cigarettájába, ~ pedig komoran legyintett: „Na, gyere, menjünk”. Már a villamoson kapaszkodtatok, amikor nyomatékosan közölte: „Ne hívj édes~mnak. Nem szeretem. ~m. Ha minden kötél szakad.” (→ **betegség**)

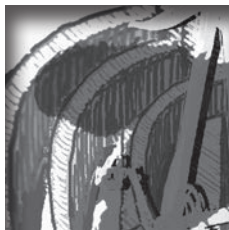
helyváltoztatás: Az utca sarkától számítva a második háztömb tetején, a meredeken emelkedő cserepek között, de tényleg a tetőn, egy facsemete nőtt. A buszmegálló tövéből lehetett látni, mindig megnézted, amikor ~d az óvodába kísért. ~ szerint csak onnan, ahonnan te láttad, látszott úgy, hogy a facsemete a tetőn, a cserepekből nőtt ki: voltaképpen a ház belső udvarán álló hatalmas gesztenyefa koronájának egyik fiatal hajtása volt. Viharosabb napokon, amikor téged is majdnem elfújta a szél ~ mellől, attól féltél, egy orkán ki fogja tépni a tetőből, vagy keresztbe törí a vékony törzsét, annyira védtelen. Ilyenkor a facsemete eltűnt a tető mögött, a kékesszürke ég síkja bezárult a cserepekével, gombóc keletkezett a torkodban. Már-már arra gondoltál, vége, többet nem látod, de akkor megint alábbhagyott a szél, és a facsemete felegyenesedett a cserepek fölött. Az iskolában úgy tanították, hogy a növények csak helyzetváltoztató képességgel rendelkeznek, helyzetváltoztatóval nem. (→ **báb**)

jelenlét: ~ ült a terített asztalnál, a villa élével kaparta a tányérról az odaragadt maradékot, közben magyarázott. [Az asztalnál mindenki kussolt, ha ~ beszélt.] A villa sikoltozott a tányéron, ~ magyarázott, szemek lesütve. Aztán ~ kezébe vett egy darab kenyeret, szépen körbetörölte vele a tányért. Amikor újra odapillantottál, már szinte fényes volt. ~ még mindig magyarázott. A zsebéből elővett egy cigarettát, maga sodorta, füstszűrő sem volt a végén, a tányérra hullott néhány dohány szem. Aztán hirtelen álló helyzetbe lökte magát a székről, kifordult a konyhából, a kezében egy doboz gyufa zörgött. Az égő dekkal a szájában jött vissza, a legolcsóbb fajta dohány volt, ahogy a füst meg-

csapott, facsarodott az orrod. ~ egy lexikont tartott a kezében, súlyos kötet volt, lecsapta az asztal sarkára, a tányért arrébb lökte az élével. Felütötte a lexikont, megnyalta a mutatóujját, a feketére színeződött hüvelykujja és az ujjai közé csipentette a lapokat, úgy keresgélte benne. Eltelt néhány perc, nem mertél felállni az asztaltól, pedig már mentél volna. ~ állt az asztalnál, még mindig keresgélte valamit, ide-oda lapozgatott, közben a fejét csóválta, az asztalra támaszkodott, közben egy parázsló dohányszem a papírra esett. Láttad, ahogy a lap előbb megfeketedik, aztán vörösen felizzik, és egyre nagyobb kör ég bele. Már közbeszóltál volna, amikor ~ is észrevette, a keze fejével lesöpörte a földre, aztán a fekete pernyét is lehessegette onnan. Ültél tovább a széken, nem szóltál semmit. ~ visszatette a szájába a dekket és dolgvégezetlenül becsapta a lexikont. Nem keresgélte tovább benne. Fenntartotta magának a definíció lehetőségét. (→ **meghatározás**)

meghatározás: Tréfából elképzeled, hogy ~ hullámos vonal az értelmező kéziszótárban. Másszóval: ~: tautológia. Előfordulási helye: az ábécé valamennyi részén felbukkan, többnyire szócikkekben időzik, a lapok tetejét, közepét, alját egyaránt kedveli. Például ~ az ötvenes, ~ a hatvanas, ~ a hetvenes stb. években: ugyanez, ugyanaz. (→ **jelenlét**) Felütöd a szótárat, és találmokra beleolvasol. „2. (átvitt értelemben, költői) Bánat, szomorúság v. ennek nyoma az arcon, a szemben; árnyék. Vig kedélyére ~ borult.” Máshol: „Légnemű v. cseppfolyós közegnek a benne mozgó szilárd testre, cseppfolyós anyagra tett hatása, amely ez utóbbinak mozgását, haladását, sebességét gátolja. Az ~ a közeg halmazállapotától, sűrűségétől és a mozgó test nagyságától, alakjától függ. Az ~ áramvonalas alakkal csökkenthető.”

szabadulóművész: ~ cipőtalpon korcsolyázott a befagyott Dunán. Nem merészkedett messze a parttól, de a társai a kollégiumból elmaradtak mögötte. ~ néhány lépést futva tett meg, beleállt a lendületbe, csúszott vagy másfél métert. A jég megreccsent, ~ fel sem fogta, már derékig merült el a jég hideg vízben. Az volt a szerencséje, hogy leért a lába, és nem sodorta el azonnal a mélyben zajló folyó. Senki sem mert közelebb menni hozzá. Sréhen felfelé elrugaszkodott a mederből, elterült a jég felületén, a kezét maga alá kapva hason csúszva távolodott a léktől, mint egy foka. Hogy a testsúlya minél egyenletesebben oszoljon el a felületen, kúszni kezdett a part irányába. Úgy érezte, sűrű feketeség tátong a háta mögött. Négykézlábra állt, hátrapillantott, de a léket már nem lehetett látni. Kievíckelt a partra, egy pillantást sem vetett a többiekre. ~ jég: akkor a leghatalmasabb, ha ridegség önti el. Megszaporázta a lépteit, egyre ropogósabb nadrágjában futott a kollégium felé. A falak hűvösek voltak, süttött belőlük a hideg. ~ ajkai lilák voltak, a fogai vacogtak. Kibújt a ruháiból, takarót csavart maga köré, vánkost tett a derekához. A nadrág állva maradt a földön, mintha még mindig lenne benne valaki. (→ **báb**)

szabályok: Arról sincs emlékképed, hogy a nap a szemedbe tűzött, égetett, perzselte a bőröd, félmeztelenül játszottál a kertben, az évszakhoz képest különösen meleg idő volt, a felnőttek csodálkoztak az április végi sugárkon. Híreket nem hallgattak, de ha hallgatnak, akkor sincs semmi. A Szabad Európa más hullámhosszon sugárzott, ami nem jót jelentett. Néhány nap elteltével ~d azt olvasta a Magyar Nemzetben, hogy a rádióaktivitás tovább csökkent, a mért adatok nem közelítik meg azt a szintet, ami veszélyt jelentene az emberi testre, mindazonáltal a gyerekek és a terhes asszonyok kerüljék a szabadban való hosszabb tartózkodást. A híradásból logikusan következett, hogy ~d minden további nélkül hosszán tartózkodhatott a szabadban, a többi ~val egyetemben. Így lettek hát elválasztva az ~k tulajdon fiaiktól és lányaiktól. (→ **betegség**)

távolság: ~ úgy közeledik, hogy közben megközelíthetetlen marad. (Közeledik: hol van? hol nincs?]Magán kívül[.) Maga előtt gördíti. A távolságot, mint üveggolyót.

visszatérés: Az első emlék ~ről. Mesélték: az első emlék felidézésének emléke. ~ elől sildes tányérsapkáját egy kereszteződésben lesodorta a szél a fejéről. (Az Alkotás úton történt, mások – akik ott sem voltak! –, bizonygatják, hogy a Dózsa Györgyön.) Utánaszaladtál. Utolérted, lehajoltál: továbbfújta a szél. Tovább kergetted, lehajoltál érte: továbbfújta a szél. Burleszk jelenet amatőr színészekkel, többen nézték. A kereszteződés túoldalán egy idegen dzseki felvette a sapkát és a kezébe nyomta. Az ő arcát fel tudod idézni, ~d ekkor a hátad mögött volt: az övét nem.

TÉLFFY ÁRMIN

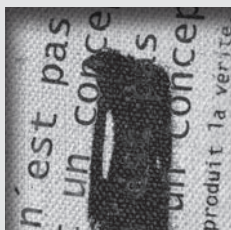
MÉG EGYSZER EGY VADNYUGAT

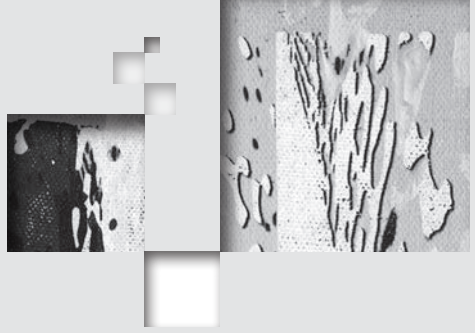
Megint irány egy vadnyugat,
magára húz a láthatár.
Szabálytalan minden szabály,
hiába keres az utad.

Firkálj szépen a semmibe,
az élet vad határvidék!
Feledésre valló igék,
szent vágta vár mindenkire.

Utolsó párbajok kora,
mikor magaddal szemben állsz.
„Mi legyen vele, Frank?” Soha

nem vegyültél, és most kiválsz.
Légy a példaképem! Tova
vágató szombat esti láz.

CENTAURI MEGMUTATJA MAGÁT

Ahogy meg Iggy meg Tom a Kávés
cigiben, szívom és kortyolom.
Nagy ólként visszhangzó alkonyon
szépen zár be a sarki ÁFÉSZ.

Szent csirkéket kerget az idő.
Mindjárt nyit a Bábeli Könyvtár.
Lomposan fityegek, ha nem vár,
de régen nem izgat, hogy ki ő.

Ma? Tegnap óta? Egy ideje?
Kizár az éj. Olvassunk tovább,
míg ránk lottyad a lét fenéke!

Nem vénnek való vidék, nomád
neók lakják. Szavak mestere
a csönd felé fordítja lovát.

SPIEGELMANN LAURA

KISSÉ

Lehet, kissé elszaladt előlem az élet, tűnődik Laci, ahogy egy korsó sörrel, már majdnem mint „rendszeridegen” leül a Britanniában (a kocsmá neve tetszés szerint behelyettesíthető bármely másikká, alkalmasint így sejtem), az átlagéletkor jó, ha egyáltalán meghaladja az én életkorom felét, holott azt hittem, az sem oly sok még, gondolja, ahogy belekortyol a vártnál jóval rosszabb minőségű italba, majd megpróbál kitartóan fixírozni egy tizenhétforma, mandulaszemű, édes mosolyú barnát, de mind a fixírozás – tárgyának egyértelműen tartózkodó fej- és testtartása miatt –, mind pedig a kitartás – biztos a korom teszi, gondolja Laci – hibádzik, meglehet, kissé elszaladt előlem az élet, írja fel jegyzetfüzetébe.

feladó Mm Mm <mm_mm@freemail.hu>
címezett laura <spiegelmannlaura@gmail.com>
dátum 2008. augusztus 28. 13:29
tárgy (nincs tárgy)

kedves l,

rövid leszek, csak akartam jelezni, hogy vagyok, megint elhúzódnál látszik a nap itt a gép előtt, ráadásul kint is olyan idő van, amikor a legjobb BÁRMIT tenni, tudod, az a megnyerőszürke, azt hiszem, biztonságban kezdem magam érezni itt a neten, csak laci meg ne tudja :-). különös dolgok ezek. találkoztam a szomszéd fiúval, utána szóltam, hogy hey, veled álmodtam, mire ő persze zavarba jött ettől, annyira, hogy azt már nem mondtam ki, hogy kikezdtem veled az éjjel, álomban, ő gyorsabb is volt zavarában, mondta, napok óta nem álmodik, aztán én voltam gyorsabb, és elköszöntem, magára hagyva a zavarával – sűrű társaság.

m

De mi van akkor, kap észbe Laci, ha nem is az élet szaladt el előlem, hanem én menekültem mindig is, és erre jó okom volt, morfondírozik, *egyfolytában* komoly okom volt, szóval lehet, hogy éppen fordítva van ez – ó, ti ostoba szofizmák, *holy shit* –, és akkor voltaképpen csak meglassítanom kellene lépteim, tűnődik, míg lehúzza a sört, de azért azt a hamvas, elnyúzatlan cicit úgy megfognám, ábrándozik, miközben elnézi, kis választottja hogyan megy ki a mosdóba, „pisilnem kell”, nyilván ezt mondta asztaltársaságának, gondolja Laci, de azért jó lenne utánamenni, a vécé előtt megvárva elkapni a száját, azt kellene, véli, de úgyis haza kell mennie legkésőbb az utolsó járattal, anya, apa nyilván éberen várja otthon, mondjuk úgy, reménytelen, gondolja Laci, mondjuk úgy, reménytelen, mondja ki a fiatalok asztala felé nézve, bajsza alatt morogva, szakállát rágva.

feladó   laura <spiegelmannlaura@gmail.com>
címezett   Mm Mm <mm_mm@freemail.hu>
dátum   2008. augusztus 29. 14:51
tárgy   Re: (nincs tárgy)

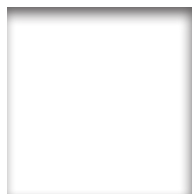
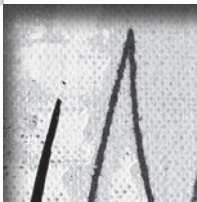
Drága M!

Az álmok tréfálkoznak velem is egyfolytában, a múlt éjjel is... el sem merem most mondani. Na jó, annyit azért, hogy nagyon éltem benne, NAGYON, bennem élt valaki, növekedett a méhemben, én pedig nem tudtam mit kezdeni vele, mint egy betegség, ez jutott eszembe, de most tényleg nem merem folytatni (igen, Laci keze is benne volt a dologban).

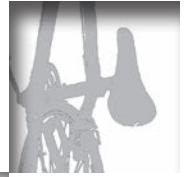
Emiatt aztán igen zavart volt a reggelem-délelőttöm, nem tudtam figyelni semmire, különösen nem a hirdetésekre, képzelheted!

Ölellek nagyon.

Laura

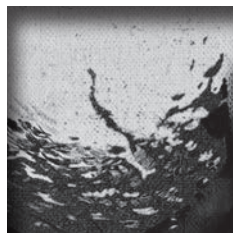

Tessék? – kérdezi az egyik nyikhaj, nyilván nem tőlem, csendesíti le magát Laci, s szavamra, nem is téved, nem hozzá szól a kérdés ugyan, mégis mintha válaszolna, reménytelen, ismétli halkán, leginkább mert én vagyok alkalmatlan az effélére, mondja maga elé, a tulsó asztalnál ebből természetesen mit sem vesznek észre, mert nem tudok normálisan ismerkedni sem, nemhogy eljutni addig, ahol magamhoz ölelhetek egy nekem tetsző nőt, élvezve ölelését, melegségét, még egy kedves szót sem bírok mondani, nyilván mert mindössze dugni akarok, folytatja, valaki alighanem melléfogott, hát igen, ez a helyzet, kissé elszaladt előlem az élet, nyilván.

LISCSAI OLGA EMESE

SZÖVETSÉGI KÉRDÉSEK

Szeretnék belépni a Magyar Írószövetségbe,
hogy magyarokat tudjak írni. Sokat és nagyot.
Mert én egyedül a nagyot szeretem.

Nem akarok senkivel egyenrangú lenni,
mert egyetlen rangom az etnikai
tavasz.

Szájszervem szájba szülés.

Mert ez a magyar nyelv. Nem akarom
használni, de így is szaporodik.

A Magyar Írószövetség csináljon nekem gyereket!
Hófehéret! Hogy minden szó
olvasható legyen.

Ceci n'est pas
seulement un concept.

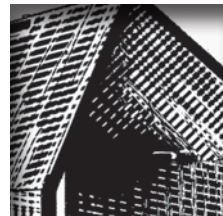
Ceci n'est pas
seulement un concept.
Une contre-vérité produit la vérité.

SZOMOR MERCÉDESZ

BURJÁNZÁS

HOMMAGE À LINGUA IGNOTA

feje tetejéről csüngő fürtös virágzat
aránytalan csendélet
semmilyen és giccses
aranymetszés a mellei alatt
egy vágás a völgyekért amelyben eltűnik
vér sperma és arany
egy a dombokért amik jelentéktelenek
a térképeken
egy közepen kettéhasítva a bimbót ahol kígyók
egy ami a kiherélt krisztus sebe
gyönyörű tündöklő lándzsa
ecetszag
sípoló tüdő
a köldöke felett sorban a csíkok
mint hajnali zsalugáterek között beszűrődő fény
a kinti világ láthatatlan
összesháró szirmok a tekervényeken
a fénytelen koponya boltíve alatt
és a mikrofonból a kábelhurok
fokozatosan szorul

CSENDES SIRÁLY TOLL

CSEND!

Hó ropog a lábam alatt,
azt mondja, halkabban.

Tó jege csúszkál a csizmám alatt,
azt suttogja, hallgass.

Sár cuppog a cipóm alatt,
azt üzeni, légy csendben,

közeledik a tavasz.

SZARKA

Egy szarka ül a havas faágon,
karmai alól szóródik a porhó.

Leröppen a földre, kotorászik
a hóban. Nem talál ennivalót.

Fölröppen a fa tetejére. Nem
látja a Napot. Fölröppen az ég

szélére és ott vár. Várja, hogy
karmai alól lehulljon az összes hó.

Látni lehessen végre a Napot.
Visszaröppen a kertbe, az ágra.

Átsegített egy lelket odaátra.

FAANYA

Faanya nagyon-nagyon öreg már,
nem megy sehova, mindig csak ott áll.

Faanya menedéket ad,
bújj csak el szoknyája alatt.

Faanya alatt mindent lehet,
ölelhetsz, alhatsz, sírhatsz, nevensz.

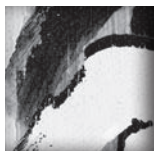
Öleld csak át mindig faanyát,
nyisd meg rá szíved vasajtáját.

Faanyának vastag a kérge,
hogy érezd saját sebezhetőséged.

Faanya ellenáll a tűznek,
faanya megvéd téged, ha úznak.

Tetejéről az égbe másznak a hangyák,
de szereti, ha békén hagyják.

Faanya egy öreg, bölcs nő,
ezért is olyan, mint egy bölcső.

ANYÁIM

Anyám a víz,
anyám a fű,
anyám a gyümölcslekvár.

Anyám az árnyék,
anyám a hűs völgy,
anyám a szellős nyár.

Anyám a Föld,
anyám a Hold,
anyám a folytonos elvagyódás.

TŰZ

Jász Attila születésnapjára

Sötét, göcsörtös ágakat
rakok a tűzbe,

hogy fénné és meleggé váljanak.
Magammal is így kellene tennem lassan.

Legalább az évtizedek óta hordott
száraz ágakat

áldozzam
a fénynek.

(Jász Attila fordításai)

Ce que tu renonces à chercher
commencera à te **poursuivre.**

Se connaître et connaître
le monde est une utopie.

SZÁSZI ZOLTÁN

ATLANTISZ FELÉ INDULÓBAN, A KIRÁLY ELKÖSZÖNTI IFJAIT

AZ ÉN KÓRTÁRSAIM

Lepergett az időd, hajós! Régen itt vagy már. Túl régen. Kicsit sokat beszéltél. Indulnod kellene tovább! Adunk szárított húst, hordókba rakva, megszórva vastagon sóval, kapsz még lisztet, kádat, mibe esőt gyűjthetsz, hogy inni tudj, szomjúságodban. Kovácsolt vaslapot is felrakunk hajódra, azon majd tüzet rakhatsz, de vigyázz, a láng mindenbe beleharap, ha rosszul etetik. Okosan etesd a tüzet, magadat és matrózaid, a tőlünk lecsábított fiúkat, a kalandvagyókat. Bort is adunk, néhány amforával, meg egy sűrű szövésű ponyvát, abba gyűjtsd az esőt, hogy inni tudjatok majd étel után. Tálat, hordót, kádat, mind kapsz enni és italhoz. Mí tudjuk, neked nem a víz oltja a szomjad! Neked más kell. Bohó utas, te, aki elcsábítottad legjavát ifjainknak, hogy a soha nem volt királyságba vidd el őket. Te nem vízre, sem borra nem vagy szomjú! Tudni akarsz. Sokat láttál országunkból, de már más kell! Elküldünk hát, menj és keresd meg magadnak azt a világot, melyről sokat meséltél a tűznél. Azt a tökéletest! Atlantiszt! Elbolondítottad vele az ifjakat, akik már nem bírnak itthon maradni ezek után, már csak lázasan az Új Világról álmodnak. Ahol úgy mesélted, tökéletes az uralkodás, ahol a béke és az alkotó munka olya mérhetetlen gazdagságot halmozott fel, hogy az istenek is csak leselkedni járnak a faragott tornyú paloták fölé, csalódva látni meg, hogy istenségük ellen fellázadt az ember. Elviszed az ifjakat, hogy megmutasd neki, ott vannak a legszebb lányok, akik fehér falú házak kapuja alatt virágot simítanak meg gyorsan, elfelé mentükben, ha reggel az olajfák ligetébe sietnek. Habzik a tej, érnek a sajtok, száradnak a nemes húsok a napon, harapásnyi sült halak illata úszik a parton a lejtőn saját termésének súlyától megrokkoló szőlők és fügecserjék ordító zöldje felé. Micsoda pazar világ az! Arany a hétköznapi tányér, s fából faragottal terítenek, ha az ünnep kopogtat. Erre vágynak ifjaink? Erre! Ezt mesélted átható erővel, már-már összegyűlt a nyál szájukban, ahogy az édes bor zamatát leírtad, s a frissen sült hús illatáról meséltél, mely pácoló füvek közt érik meg kőedény hűsében. Elviszed őket, ó, te mesélő! Atlantisz felé indultok. Aki ifjú, annak menni mindig vágya. Így volt

ez mindig, így lesz az örökké! A szelek hajóst hoznak, a hajós eszméket ringat a fejében, magjait annak szétszórja, s a fiatal, kalandot álmódzóknak szíve a legtermékenyebb talaja az új gondolatoknak. Új Világot meséltél. Merre van Atlantisz? Tán hogy magad se tudod? Csaltál? Te bajod innen. Látod, mennyi matrózod, hajósinasod támadt, ha csak egyet is csettintettél? Még csak el se búcsúznak anyjuktól a csibészek, de csak menjenek! Majd meglátják, az úton, ha nem ilyen szelíd és meleg Főn meg a Zephürosz gurul lefelé, mint most fú nyugodtan a hegyek felől a tengeren túl felé. Ez még olyan kedvező szél, ami elvisz az áramlatokig, s ott evezőcsapásokkal kifelé húzhatod a hajó testét az óceán felé. Majd látjátok, milyen az, ha nem szelíd szél, de vad orkán ordít rátok és csapkodva hull a tatra majd toronymagas hullám! Akkor is elhiszitek-e még a meséket és az ígéreteket a pompás új világról, ti bolond kalandra vágók? Hogy az Atlantiszban bányászott ércből kovácsolt csodafém, az orichalcum fényes páncélja mindent megér nektek? Abból üttettek íves diadémot itthon sírva titeket váró kedveseiteknek? Álmodjátok! Nem vitakozom. Elengedlek benneteket? Búcsúzzatok!

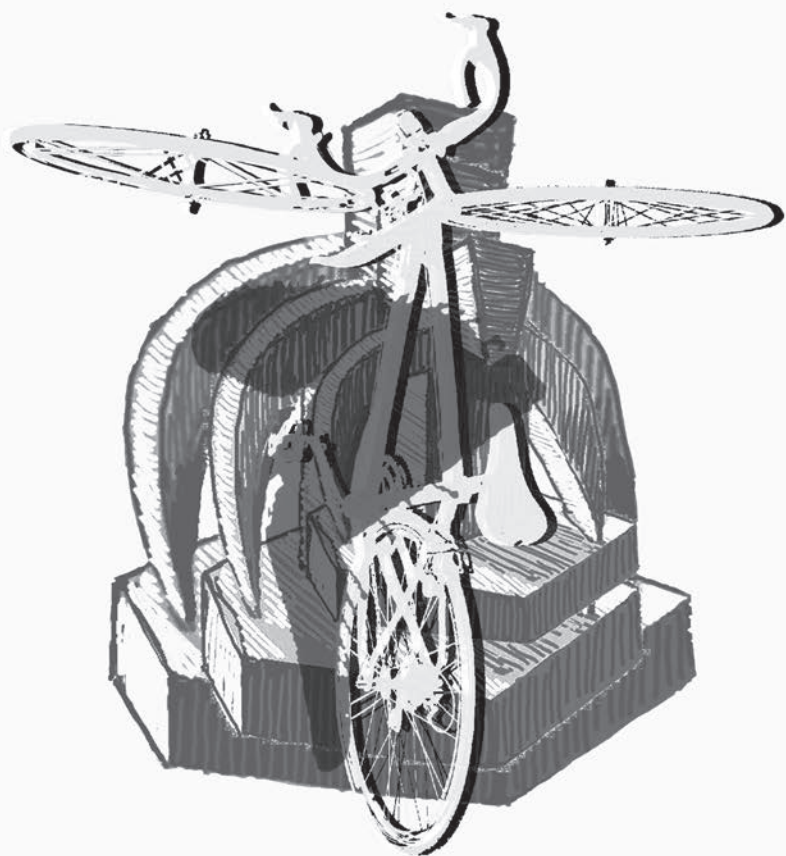
Jól van! Ennyi volt a búcsú! Nem hatott meg hát senkit anyja könnye, szerelme ígéző szeme, a kényelmes itthoni nyoszolyán heverés emléke. Jól van, hajós, látom, józan ész nem hat rád! Látom, fiainkra se, mind, ha odaveszik is, tán még azt se bánja, csak menne, mind csak menne. Jaj, bolond ifjak, ti elhajóztok, de hűgaitok, szeretőitek mind itt maradnak. Itt a baj! Mert jaj, ki védi meg a szüzeket vad nomád seregtől, melynek lovait múlt éjjel láttátok a hegy karéján legelni? Láttátok ti is! Az őrszemek hetek óta jelzik, dúló sereg elővédjei járják határainkat. Ezer tűz égett messze a távoli folyón túl, s bár a híd még áll, s vannak örök is rajta, két jó század hoplita őrzi, de bármikor betörhet az ellen házunkra, hazánkra. Nem féltitek anyátok kézzel szőtt, hímzett takaróját, mibe apró korotokban bújtatok, hogy majd a nomád lován lesz nyeregtakaró? Nem féltitek apátokat? Akinek keze már gyenge a kardra, kelevévre, újra, bárdot forgatni se tud már, s a tüzet főzéshez tudja már rég csak szítani, nem forró szurkot olvasztani, mivel nyakon önti az ellent, ki falra felmászni igyekszik foglalni birtokot. Nem bírunk mi már ilyesmit. Nem maradtok mégis? Nem hát! Értem! Menjetek akkor. De egyet még mesélek nektek. Mint ifjú, mint jártam végig a tengert, keresve az istenek által elrejtett gazdagságot, s mint utaztam végig az okos hadvezérrel Ilion falától indulva, hőstemetés után az egész ismert világot. Lássátok? Itt ez a pénzdarab. Föniciában verték, s itt a másik, ezt Akhilleusz pajzsának töredékéből nekem, hadi jelvényként kovácsolta maga a sánta kovács, Héphaisztosz, s mindig ingem alatt hordom, emlékezni a harcra. Az a rozsdafolt rajta a pénzen, hogy mi lehet? Tán Hektor vére? Nem tudom. Csak azt tudom, ha kezembe veszem, máris lovak dobogása, íjvesszők halálos sustorgása,

nemes e gyilkolást szolgáló acélok csendülése zajlik fel bennem. Régi csatáké. Honnan csoda, hogy élve hazakerültem. Hát ezt akarjátok? Vért és halált látni? Atlantiszt akarjátok látni? Elmesélem, mit láttam én. Hajós, figyelj, legalább te, aki rábírtad a többieket az útra, tudd, merre legyen az irány.

Ott szolgáltam én Ilion alatt. A jó eszű és furfangos hadvezér vett magához, látva, tudtam bánni karddal és íjjal, s a kelevézzetésben is biztos volt a kezem, de jól ismertek a lovak, s értettem, mit mondott a tűz, mit üzent a füst. Ismertem a szelek járását, s nem féltem Hádész birodalmába se lemenni, ha menni kellett oda. Egyszer végleg leszállok oda! Majd ha szólítanak, indulok. De most másról szólnék! Nézzétek! Sok élet fonálát elvágta ez a kard itt a kezemben. Én is vágytam annyi mindent, hatalmat, kincset, szeretőket, ételt, bormámort, s mondhatom, az istenek mindenből bőven mértek. Utakra mentem, vándoroltam, vezéremmel végig a világon, tán még a tiáltalatok keresett Atlantisz kapuit is felderengeni láttuk a messzi tengeri ködökön túl, de nem akartunk mi békét magunknak. Mi csak otthont akartunk, így mégsem lettem boldog sokáig, míg ide, erre a szigetre nem értem, ami most a mi hazánk. Kopár volt, tűz égette, halott, mert vad népek ostroma után elnéptelenedett. Vezérem látva e helyet, inkább továbbállt, ő a maga Ithakáját kereste, így mondta, ez a tiétek lehet! Így esett, hogy én és néhány társam maradtunk. Verejtékkel, kínnal hoztuk ilyenén a kis hazát. Ezt hagyjátok itt. Nem baj. Atlantisz biztosan szebb lesz. Én láttam, hogy az. Mégsem maradtam. Mert aki igazi vezér, nem a maga érdekét nézi csupán, de népe iránt felelős, s uralkodni bölcsen kell, nem erővel. Menjetelek, hajós, vidd az ifjakat. Nézd meg jól a partról, még indulás előtti estén, nálunk a csillagok miként járnak, miként fordul az ég szekere, úgy vésd eszedbe az irányt innen el, hogy ide vissza is találj, ha meguntatók a kalandot, netán istenek ne adják, baj érné hajótok. Vigyetek jó szekercéket, kötelet, sok vásznat is, jó erőset, vitorlának, ami elég jó, s ha kell, tutajt fabrikáljatok, mert hajót építeni mester egy sincs közületek. Kaland, ha megvisel, Atlantisz, ha megcsal, a lények, ha megriasztanak, vagy félelem rázza a lelketek, vegyetek erőt ebből, amit láttok. Ez az otthon, mi hazavár. A vén vár, a házak a falai tövében, a fából ácsolt őrző tornyok, ott alattuk, tanultátok a gerelyvetést, s kertek, legelők, ólak, karámok is hazavárnak. Asszonyok sirámai is, meg az elnyelt könnyek, melyeket a távolba szakadt szeretőkért ejtenek a lányok. Mégis azt mondom, menjetelek! Égjen a vágy szívetekben elfeled menni, hogy majd ha egyszer hazaértek, kik hazaértek, már ne vágyjatok elmenni. Atlantiszt, ha meglátjátok, ne szédüljetelek meg! Tudjátok, minden mulandó! Atlantisz is az. Csak az emlék örök. Most már készüljetelek. Vége a nyárnak, a szelek tengerre fújnak. Indulni kell holnap. A vén király elköszön. Te hajós! Lepergett az idő!

Ce que tu renonces à chercher
commencera à te connaître et connaître
Ce que tu renonces à chercher
commencera à te poursuivre.
Le monde est une utopie.

POLGÁR ANIKÓ

ARANY KAPU, FÉMRÁCSOK MÖGÖTT

ERDŐS VIRÁG *ÖTVEN PLUSZ* CÍMŰ KÖNYVÉRŐL

„Mivel hagy fel?” – kérdezte Erdős Virágtól egy interjúban a *Hátrahagyott versek* című kötet kapcsán Kuczogi Szilvia. „A mára már kifáradt [...] formákkal” – felelte a költőnő –, „például az egyszerű srófra járó klasszikus, rimes verseléssel”. Ezt új kötete, az 50. születésnapja alkalmából kiadott *ötven plusz* is tükrözi, mely csakúgy, mint a *világító testek – 100 kis budapest*, kép és szöveg együtthathatására épít. A rím, a ritmus s a klasszikus verselés számos eleme nem marad el ugyan teljesen, de ezúttal nem a dalszerűség, nem a szövegzene dominál, mint Erdős Virág korábbi verseiben, hanem a látvány, a feliratjelleg, a transzparens vizualitás.

Korunkban a látás hegemoniáját éljük, az élmény szinte csak akkor számít, ha vizuálisan dokumentálható, az egyre fejlettebb technika segítségével, előnyös beállítások és retusálások révén a látvány könnyen megtévesztéssé vagy öncsalássá válhat. A média közvetítette kép vagy a nyilvánosságot befolyásoló plakát eluralkodik érzékeinken, a képekhez társított szlogeneknek automatikusan hinni kezdünk. Erdős Virág képei azáltal hatnak provokatívan, hogy a retusálással megszépített művalóság helyett a nehezebben észrevehetőre, a takargatottra, a szégyelltre, a letagadottra fókuszálnak. A beközelítés révén szinte tapinthatóak az érdes felületek, a felerősített színek pedig kiugrasztják a szürke, köznapi táj egy-egy darabját.

A versek nem a képek kísérőszövegei, a fotók nem a versek illusztrációi: nem érdemes őket egymástól szétválasztanunk. Nem úgy találkoznak, mint egy törött cserép két egymás mellé illő darabja, hanem mint egy görög váza és a ráfestett figurák: szilárd háttér és díszítmény, használhatóság és dekorativitás olvad egymásba, s alapozza meg a műalkotást. Egyszer a kép hat a vers testére tetovált ábraként, máskor a vers betűi olyanok, mintha a mindig más-más alapszínű, néha holsápadt, néha véraláfutásos bőrbe égették volna bele őket. Előfordul, hogy a vers szövege a fotózott kép feliratával folytatódik (a *bujj*

című vers utolsó sorai: „bebuktuk a / kérót de az / arany / kapu”, a fotón pedig, fa- és fémrácsok mögött az abszurdnak ható NYITVA felirat).

A kötet szerkezet szándékolt kimódoltsága parodisztikusan hat. A kötetbe, melynek első szava az „élsz”, utolsó szava a zárójelbe tett „(vége)”, az élet egészét kellene belesűríteni, ám a szerző már előre mosolyog saját heroikusnak induló vállalkozásán. Vagy a saját életén. Vagy a miénken. A második és az utolsó előtti vers is egymásnak felel: az *írd meg* ironikus programjára a *kései költészete* szánalmas erőlködése lesz a válasz. Három igealakból kirakható az emberélet, a „lett / van / van / van / volt” lista az egyes fázisok arányait szemlélteti. A születés és halál hangsúlyozottan kimerevített pillanatai mintha az élet egy-egy harmadával (gyerekkor, *floruit* korszak, öregkor) érnének fel, s még egy kicsit, – egy t betűvel legalábbis – tovább is tartanak. A képen lévő csikkek egyrészt a „volt” bekövetkezését siettető dohányzásra utalnak, másrészt egy-egy csikk egy-egy különböző hosszúságú, különböző intenzitással égő és más-más módszerrel eloltott élet metaforája.

A sorok tördelése többnyire szándékoltan el akarja leplezni a ritmikát. A *nagyon vidék* kevert ütemű, rímes vers, de a verssorok nem a ritmizáláshoz és a rímeléshez igazodnak. Mintha a vidéki táj összevisszaságát jeleznék ezek a túlekedő, a maguk helyén meg nem maradó verssorok. Úgy előzködnek, mint a versbeli nénike, aki kerékpárján bevág a vers beszélőjének kocsija elé. A vidék iránti álnosztalgia felmutatása is ez, a népdalok és népi mondókák ütemrendje még ott van ugyan a háttérben, de közben uniformizálódik, városiasodik, szabadversszerűsödik minden. A képen az arany színű búzakalászokat fehérre szárítja a nap. A sárga-barna színárnyalatok fokozatosan olvadnak bele a mindent egyhangúsító, elszíntelenítő fehérbe.

Néhány vers a lista mámorába szédül bele, a végeláthatatlan, irreálisnak ható ígéretek monotonitását, az iskolai szógyűjtő feladatok közhelyességét, az utca emberének szájmenését idézve. A *beszél* című vers magyarra fordított békanyelven hangzik fel, s miután a beszélő béka belefárad a nyelvközi átvitelbe, az utolsó sorban már anyanyelvén szólal meg: „kvak-kvak” (persze a mi nyelvünk hangrendszere szerinti átíratban). A medence zöld vize amúgy is beszipantja az egészet. S ha zöld a víz, az ég is az,

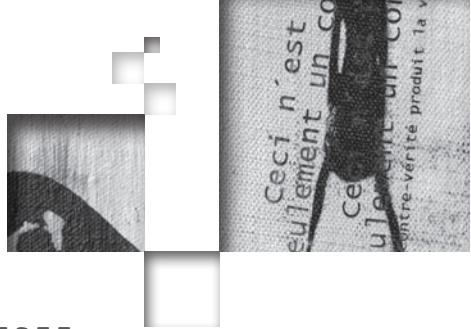

amit tükröz: ezúttal pedig nem biztos, hogy sikerül a zöldbe beleéreznünk a reményt, inkább a békányál tolakodó szétáradása fojtogat.

A szövegek háttérében – ahogy azt Erdős Virágtól megszoktuk – számos intertextus van, a klasszikus költészettől a slágereken át a reklámszlogenekig. Egy hibrid nyelv jön így létre, a magasirodalomból vett fennkölt elemek köznapifrázissal, az utcai beszéd durvaságaival keverednek, az irodalom nyelve a sajtóéval, a művészi megnyilatkozás az (ál)tudományossal, a számítógépes nyelv az üzletivel elegyedik. A nemzeti gondolkodás visszasságai ugyanúgy terítékre kerülnek, mint az erőltetett multikulturalizmus. Az egyes megszóalások a hatalmi viszonyokat is leképezik: a felülről beszélő hivatal merevségével, személytelenségével, parancsoló imperatívuszaival tűnik ki, az alárendelt kisember nyelve dinamikusabb, félreérthetőbb, elharrapott félszavakból, zsörtölődő személyeskedésekből rakódik össze.

A kötet fő témájának, az emberélet ötven év távlatából történő összegzésének fontos előzménye József Attila *Eszmélete*. Az *én állok* című vers kiindulópontja József Attila létösszegző versének utolsó versszaka, de József Attila másutt is megidéződik (pl. a *firka* című versben). Weöres nyomán Erdős az elemek kombinatorikus cserélgetésével folytat újabb kísérleteket (*a magyar*), Tandori nyomán a roncsolt poétikákkal. A *birt* című vers félreütésekkel, megkevert betűsorokkal, kaotikus rendtelenségével figurázza ki a versbe írt gnóma tartalmát: „az utsoló / cspep és az esló lpéés / a hlyéen leegyn”. Az életviteli tanácsok buzgó olvasóit látszólag megnyugtatja egyegy közhelyes ötlet, s nem tudatosítják, hogy az életüket csak egy sokkal radikálisabb, többszintes „korrektúra” tehetné rendbe.

(Budapest, Magvető, 2018)

BÍRÓ JÓZSEF

TDM (!) MERT TDM

(- GREDEL LAJOS VISSZAJÁRÓ ÉS MOSOLYOG -)

élsz

(!)

élsz

(!)

élsz

(!)

:

m

.

g

h

.

l

t

.

l

(?)

:

szemenként

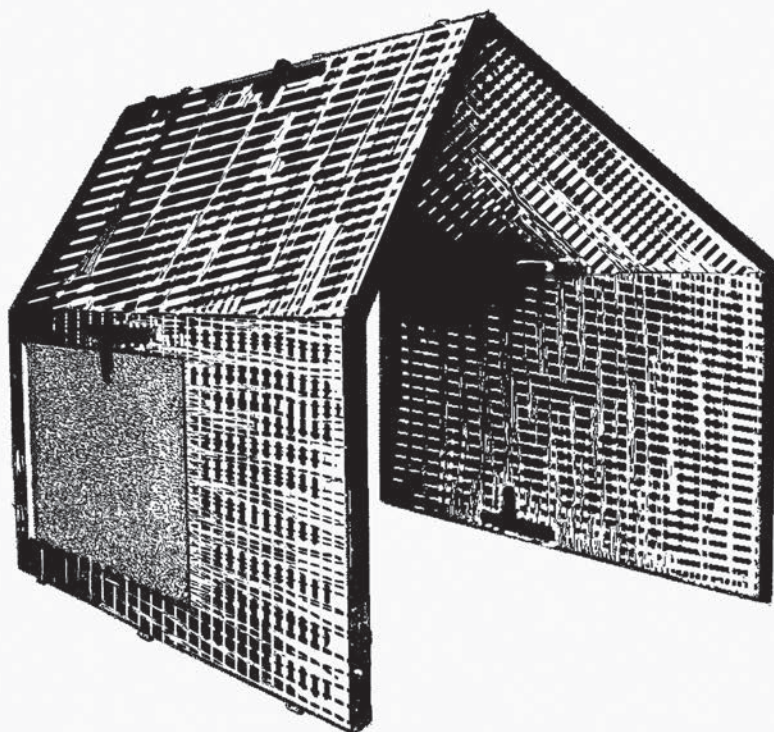
szedett

- (felfoghatatlan) -
átverés

:

átverés

- (felfoghatatlan) -
szemenként
szedett

Ce que tu renonces á chercher
commencera á te **poursuivre.**

SZERZŐINK

BÍRÓ JÓZSEF (1951, BUDAPEST) KÖLTŐ, PERFORMER
■ **BODDONY MIKLÓS** (1994, DEBRECEN) DEÁK ■ **CENTAURI** (1972, DUNÁNTÚL) PRÓZAÍRÓ, TERMÉSZETFOTÓS ■ **CSENDES SIRÁLY TOLL** (1966, KOMÁROM) KULTÚRINDIÁN, A GERCSÉBEN ÉL ■ **FEKETE ANNA** (1988, KOMÁROM) JELENLEG BRAZÍLIÁBAN ÉLŐ KÖLTŐ ■ **KOMOR MARCELL** (?) ÍRÓ ■ **KOZMÁR KLÁRA** (1993, GALÁNTA) JELENLEG BÉCSBEN ÉLŐ KÖLTŐ ■ **LILL EMÍLIA** (1901, SCHEMNITZ – 1968, CERTALDO) ÍRÓ, SZÉPLELEK ■ **LISCSAI OLGA EMESE** (1995, BUDAPEST) – KÖLTŐ ■ **MANDRA GORA** (1977, MAJDAN) IRODALOMELMÉSZ ■ **NÉMETVÁROSI ATTILA** (1934, GYULA) KÖLTŐ, IRODALOMTUDÓS ■ **PETRENCE SÁNDOR** (KISPOCSOLYSÁG) IRGALMATTLAN NAGY NÍPI KÖLTŐ ■ **POLGÁR ANIKÓ** (1975, VÁGSELLYE) KÖLTŐ, MŰFORDÍTÓ, EGYETEMI OKTATÓ (COMENIUS EGYETEM, POZSONY) ■ **POSZT PÉTER** (1969, SOROKSÁR) KÖLTŐ ■ **ROSMER JÁNOS** (1975) BÉCSBEN ÉLŐ KÖLTŐ ■ **SÁRBOGÁRDI JOLÁN** (1989) IRONÓ ■ **SPIEGELMANN LAURA** (1976, EGER) ÍRÓ ■ **SZÁSZI ZOLTÁN** (1964, TORNALJA) KÖLTŐ, ÍRÓ ■ **SZOMOR MERCÉDESZ** (1993) KALOTASZEGREGÁCIÓBAN ÉLŐ KÖLTŐ, ÍRÓ, MŰFORDÍTÓ ■ **TÉLFFY ÁRMIN** (1996) KÖLTŐ, IRODALOMKRITIKUS

AZ IRODALMI SZEMLE MEGVÁSÁROLHATÓ

SZLOVÁKIÁBAN

DUNASZERDAHELY – MOLNÁR-KÖNYV (GALÁNTAI ÚT [HYPERNOVA])

KOMÁROM – DIDEROT KÖNYVESBOLT (LÚDPIAC TÉR 4810. / TRŽNÉ NÁMESTIE 4810.)

ÉRSEKÚJVÁR – KULTÚRA KÖNYVESBOLT (MIHÁLY BÁSTYA 4. / MICHALSKÁ BAŠTA 4.)

GALÁNTA – MOLNÁR-KÖNYV (FŐ UTCA 918/2. / HLAVNÁ 918/2. [UNIVERZÁL])

KIRÁLYHELMEC – GERENYI KÖNYVESBOLT (FŐ UTCA 49. / HLAVNÁ 49.)

NAGYKAPOS – MAGYAR KÖNYVESBOLT (FŐ UTCA 21. / HLAVNÁ 21.)

NYITRA – MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM TANSZÉK – KÖZÉP-EURÓPAI TANULMÁNYOK KARA. KONSTANTIN FILOZÓFUS EGYETEM (DRÁŽOVSKÁ 4.)

POZSONY – A POZSONYI MAGYAR INTÉZET KÖNYVTÁRA (VÉDCÖLÖP ÚT 54. / PALISÁDY 54.)

SOMORJA – MOLNÁR-KÖNYV (FŐ ÚT 62. / HLAVNÁ 62. [VÚB MELLETT])

TORNALJA – TOMPA MIHÁLY KÖNYVESBOLT (BÉKE UTCA 17. / MIEROVÁ 17.)

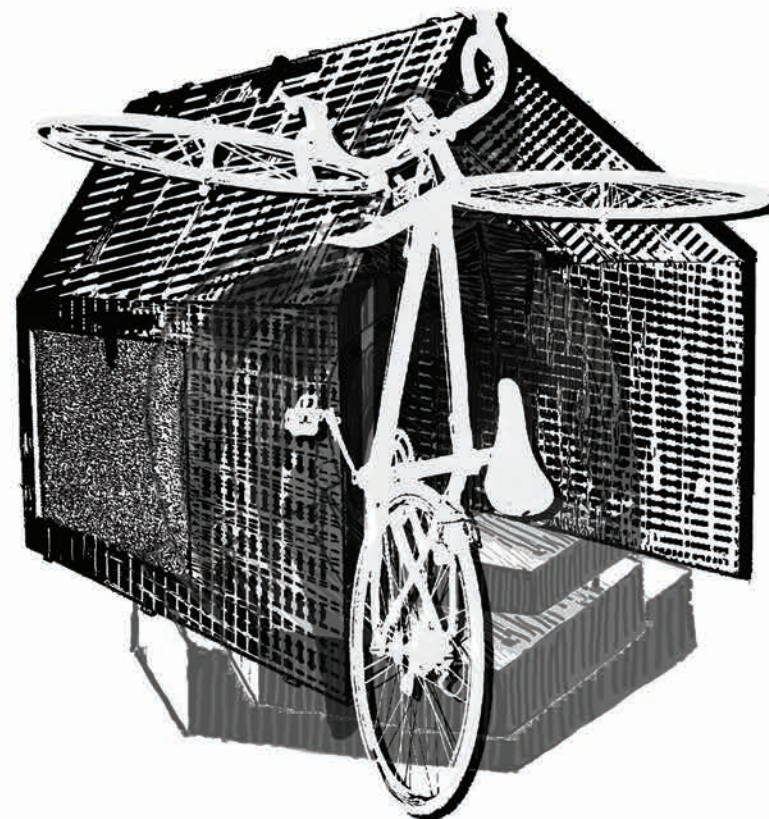
MAGYARORSZÁGON

BUDAPEST – ÍRÓK BOLTJA (ANDRÁSSY ÚT 45., 1061)

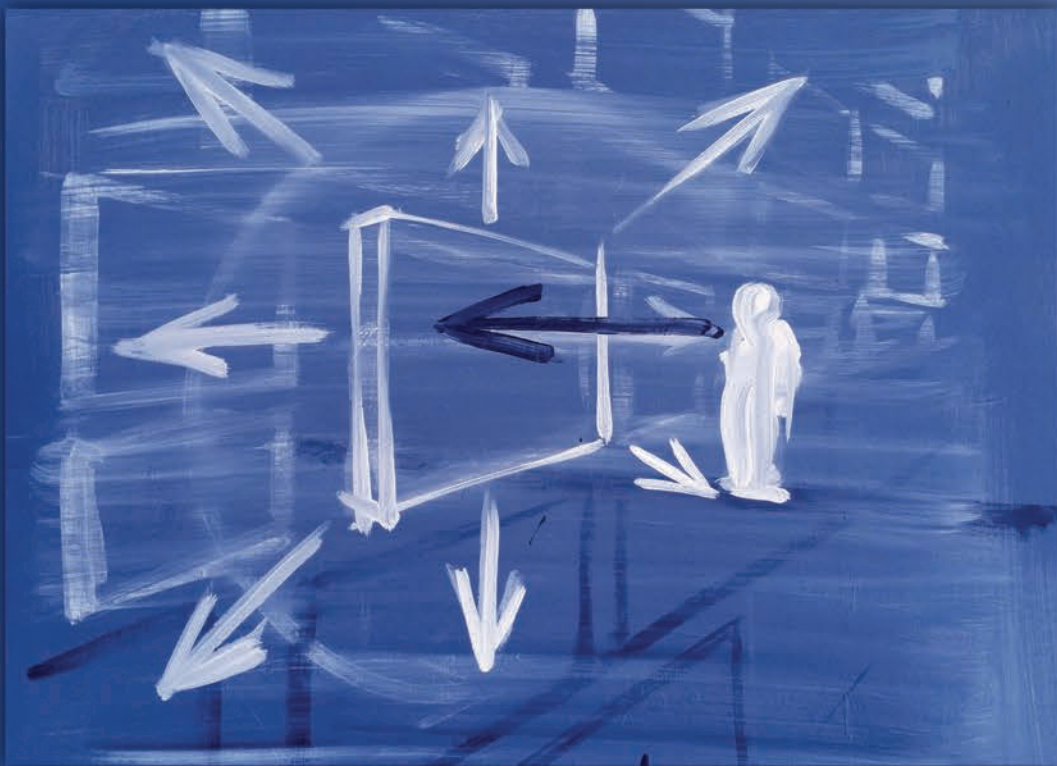

Ce que tu **renonces** à chercher
commencera à te **poursuivre.**

~~Ce que tu renonces à chercher~~
~~Se connaître et connaître~~
~~commencera à te poursuivre.~~
le monde est une utopie.

LÁTNI ÉS NÉZNI V., LITOGRAFIA, ECSET, 50x60 cm, 2018

LÁTNI ÉS NÉZNI VI., LITOGRAFIA, ECSET, 50x60 cm, 2018

TARTALOM

AZ IRODALMI SZEMLE LXII. (2019-ES) ÉVFOLYAMÁHOZ

A 2019-ES LAPSZÁMOK TEMATIKÁI ÉS TEMATIKUS BLOKKJAI

ÁLNÉV (12. SZ.)
JUHÁSZ FERENC (7-8. SZ.)
KELET-KÖZÉP (2. SZ.)
LENGYEL (5. SZ.)
PALÓC HUNGAROFUTURIZMUS (1. SZ.)
TÖRÖK (6. SZ.)
TRANSZ (11. SZ.)

VERS

Aczél Géza: (szino)líra. torzósótár (aránylag; aránylik; aranymálinkó) (2. sz., 7-10.)
Áfra János: Nukleáris béke (5. sz., 19.)
Ardamica Zorán: rock and rev (1. sz., 21-22.)
Baka L. Patrik: Lázadó haikuk (2. sz., 18-22.)
Barak László: Mint a zacc (7-8. sz., 148-149.)

Bíró József: GARY COOPER ... - , HOGY; SHOZO SHIMAMOTO ... - , HOGY; ALBERTO MORAVIA ... - , HOGY; LOUIS ARMSTRONG ... - , HOGY; WALT DISNEY ... - , HOGY; MIHAIL BULGAKOV ... - , HOGY; ANTON WEBERN ... - , HOGY; GIORGIO de CHIRICO ... - , HOGY; CHARLIE CHAPLIN ... - , HOGY; ANTHONY QUINN ... - , HOGY; DIETRICH FISCHER - DIESKAU ... - , HOGY; HENRI MICHAUX ... - , HOGY (3. sz., 70–82.)

Bíró József: TDM (!) MERT TDM (– Grendel Lajos visszaint és mosolyog –) (12. sz., 94.)

Boddy Miklós: *** / Kukorelly Endre: Keret és tükör; Az utolsó találkozás; Valóban? (12. sz., 27–31.)

Csendes Sirály Toll: Csend!; Szarka; Faanya; Anyáim; Tűz (12. sz., 83–86.)

Düll Kata: Valójában vadszőlő; Szonett helyett (10. sz., 24–25.)

Fekete Anna: Emigráns dal (VIII.); Hús; Nénik, valahányan (2. sz., 3–6.)

Fekete Anna: Odüsszeusz nem találja Ithakát; Tizenhét lépés a boldogsághoz; Miért is (12. sz., 16–18.)

Fellinger Károly: Disznóölés; Tetthely (2. sz., 89–90.)

Fellinger Károly: Kíméletlen; Nem vagyok örült (7–8. sz., 138–139.)

Fodor Balázs: A figyelem pillanatai; Antennák; Idődilatáció; Fészek; A mozgásról és tömegről; Nem tenni (7–8. sz., 112–119.)

Fodor Balázs: Családok után; Amíg folyik; Az öntözésről; Szövedék (1. sz., 65–71.)

Forgács Miklós: Puruttyapánik (1. sz., 23–28.)

Géczi János: Valóban; Ugyan; Odüsszeia; Metatézis (10. sz., 3–7.)

Gergely Edit: 69. zsoltár (2. sz., 58–61.)

Halmi Tamás: Előfeledések (XXXVI–XL.) / Provinciák; Láz; Felszín; Kristályfarkas; Tavasz (9. sz., 31–36.)
Hizsnay Zoltán: Állóhullám I. (4. sz., 3.)
Juhász Katalin [Juhász Katalin]: Hátalmás pónik (1. sz., 7–10.)
Kabai Csaba: Inkább megvárlak itt; Rideg (11. sz., 77–79.)
Kozmár Klára: Hiánypatológia (12. sz., 25–26.)
Kun Ágnes Laura: Prométheusz; Áttörés; Esett az éjjel (4. sz., 69–72.)
Lackfi János: Az ugrálószoza zsoltára (9. sz., 3–6.)
Lapis József: Maghasadás (5. sz., 3–5.)
Lázár Bence András: Via humanitatis; A fajok eredete; Keringő; Egy sugárút visszapillantója; Ön-élet-rajz; Hogy hogyan (9. sz., 7–15.)
Lesi Zoltán: A tökéletes német nő II.; Heinrich Ratjen egy homárral beszélget; Inaktív X (Egy megszakított interjú Heinrich Ratjennel) (3. sz., 5–10.)
Liscsai Olga Emese: Szövetségi kérdések (12. sz., 80.)
Magolcsay Nagy Gábor: Tanösvény a Spitzbergák alatt / Päijänne; Vaasa (7–8. sz., 15.)
Nagy Magdolna: A térfogat; A világvége után; Óceán (10. sz., 46–47.)
Nagy Magdolna: Nászút; Vándor; Holdfény (6. sz., 54–57.)
Nagy Márta Júlia: Az omszki Tartaros; Beteljesületlen (7–8. sz., 10–14.)
Nagy Márta Júlia: Gaia; A hegesedés természete; Aljas kis esti mese (4. sz., 4–8.)
Nemes Z. Márió: A Werbőczy-dilemma (7–8. sz., 3–5.)
Németh Gábor Dávid: Kraken; Vízszintes kép (3. sz., 11–12.)
Nyerges Gábor Ádám: stabil (11. sz., 3–4.)
Nyilas Atilla: portré 2013-ból (2. sz., 16–17.)
Pálffy Tamás Szabolcs: Hana menne; Márta marad (6. sz., 58–60.)
Pénzes Tímea: az oviablakban; mindenfelé és egymásba (6. sz., 51–53.)
Petrence Sándor: Kapu-zárás; Tudom, hogy gyünni fogsz (12. sz., 13–15.)
Poszt Péter: Vastrón (12. sz., 24.)

Radics Rudolf: Coitusz; A Streptococcus pyogenes szeretetétisége (2. sz., 62–64.)
Rosmer János: Pillangók; Buszon; Kris (12. sz., 10–12.)
Sánta Miriám: Címtelen föld; Schengen három hangra (7–8. sz., 106–111.)
Sárbogárdi Jolán: (verstörédék, 2014 augusztus tája) (12. sz., 3–4.)
Simon Márton: Első részletek a Rózsaszín könyvből (7–8. sz., 6–9.)
Sokacz Anita: Onnan néznek; Porcelán, este (10. sz., 57–59.)
Sopotnik Zoltán: Szlovákia szaga; Misét nem (1. sz., 4–6.)
Szallós Kis Csaba: hamubasült; napfoltozgatás (9. sz., 77–79.)
Szili József: Hegedű-idő; Tavasz és ősz között (3. sz., 3–4.)
Szomor Mercédesz: Burjánzás (12. sz., 82.)
Télffy Ármin: Még egyszer egy vadnyugat; Centauri megmutatja magát (12. sz., 74–76.)
Tóth Lilith Viktória: idill (9. sz., 64–66.)
Veréb László: Vulva karcinóma; Fekete huszonegy (3. sz., 19–21.)
Veres Erika: Karaköy (6. sz., 7–9.)
Z. Németh István: A róka; Sárnapp (4. sz., 89–90.)

VERSFORDÍTÁS

Csendes Sirály Toll: Csend!; Szarka; Faanya; Anyáim; Tűz (Jász Attila fordításai) (12. sz., 83–86.)
Efe Duyan: A munkás, aki szembe találta magát saját fiával a katonák barikádja előtt; A mindenekelőtt mentenivaló dolgok listája (Terék Anna és Nagy Hajnal Csilla fordításai) (6. sz., 17–20.)

Gökçenur Ç.: A halál azt hiszi, a csillagok az éjszaka megalvadt sebei; Az estére szavaznak minden választáskor a madarak (Terék Anna és Horváth Benji fordításai) (6. sz., 12–14.)

Herbert, Zbigniew: Eső; Cogitó úr egy bizonyos korban (Gömöri György fordításai) (5. sz., 73–80.)

Lipska, Ewa: Maffia; Az Ész alatti csata; Szerelmeslevél-gyűjtemény; Magamról panaszkodás nélkül (Németh Zoltán fordításai) (5. sz., 46–51.)

Nádaskay, Viliam: Anatómialecke (Csehy Zoltán fordítása) (2. sz., 30–35.)

Piotrowiak-Junkiert, Kinga: Gomb; cickafark (belső) (Sipos Tamás fordításai) (5. sz., 66–68.)

Rebro, Derek: Nem vagyok az esetem (Csehy Zoltán fordítása) (6. sz., 3–6.)

Rekola, Mirkka: [Fülemben ropog a jég...]; [Ahogy a póling...]; [Ahogy a barátok...]; [Mikor elsétálok...]; [Hol vannak most...]; [Mindenki az öregezésről beszél...] (Polgár Anikó fordításai) (7–8. sz., 16–19.)

Selahattin Yolgiden: van gogh; johannes brahms / 3. sz. f dúr szimfónia, op. 90. – poco allegretto (Nagy Hajnal Csilla és André Ferenc fordításai) (6. sz., 15–16.)

Trethewey, Natasha: Elégia; Mítosz; Kötelesség (Gyukics Gábor fordításai) (11. sz., 67–72.)

Umut Yalım: matek vers; Nem vagyok vers 2 (Terék Anna és Nagy Hajnal Csilla fordításai) (6. sz., 21–22.)

Vala, Katri: Nevető nap; Kék ajtó; Reggeli dal; Kunyhóm (Egyházi Dóra és Snírer Lilla fordításai) (7–8. sz., 20–22.)

Yaprak Damla Yıldırım: az apró; hat (Horváth Benji és André Ferenc fordításai) (6. sz., 23–26.)

ELBESZÉLÉS, NOVELLA, TÁRCA

- Centauro: Geller – Jövendölés a jövőmről (12. sz., 5–9.)
Forgács Péter: Bogárka (3. sz., 83–86.)
Géczi János: V, mint Végezetül (6. sz., 27–50.)
Gyurász Marianna: Mosás; Nem tudott megtanulni egyetlen nyelvet sem; Te mit tudsz? (5. sz., 31–40.)
Lill Emília: Ametyst (12. sz., 19–23.)
N. Tóth Anikó: Olyan (9. sz., 37–42.)
Páll András: Álmodok, amelyekben tudom, hogy mi lesz; gondotok (9. sz., 80–86.)
Plonicky Tamás: „Amúgy, Eszti!” (4. sz., 22–30.)
Plonicky Tamás: Lufi (1. sz., 29–33.)
Spiegelmann Laura: Kissé (12. sz., 77–79.)
Szalay Zoltán: Láthatatlan dolgok (11. sz., 73–76.)
Szászi Zoltán: Arról, hogy miért kellett babot ültetni neked, halandó! Az én kortársaim (6. sz., 84–89.)
Szászi Zoltán: Atlantisz felé indulóban, a király elköszönti ifjait. Az én kortársaim (12. sz., 87–90.)
Szászi Zoltán: Az elrabolt királylány, Európa. Az én kortársaim (9. sz., 87–91.)
Szászi Zoltán: Flóra, látom, indulsz. Az én kortársaim (10. sz., 86–89.)
Szászi Zoltán: Júliusi légnymás, hullócsillagok találkozási tilos. Az én kortársaim (7–8. sz., 144–147.)
Szászi Zoltán: Kilövés, avagy beszély egy palóc úrrakétáról (1. sz., 11–20.)
Szászi Zoltán: Kirké tenyészet, avagy honnan lehet majd utánpótlás. Az én kortársaim (3. sz., 13–18.)

Szászi Zoltán: Lásd, mire változik hősök fegyverének fémje.... Az én kórtársaim (2. sz., 23–29.)

Szászi Zoltán: Meghalni tavasszal, hogy Hórák fogadjanak. Az én kórtársaim (4. sz., 85–88.)

Szászi Zoltán: Mióta ő nincs... Az én kórtársaim (5. sz., 41–45.)

Szászi Zoltán: Télig regge – miért van a szorongást hozó, zöld szemű rém ideje itt megint? Az én kórtársaim (11. sz., 86–89.)

Tóth Lilith Viktória: Találkozások (2. sz., 11–15.)

Veres István: Ti csak bulikázzatok (11. sz., 80–85.)

REGÉNY- ÉS NAPLÓRÉSZLET

Komor Marcell: Ilyenek a fák, amikor senki sem látja őket (12. sz., 53–73.)

Kukorelly Endre: Kaká avagy Così fan tutte (1. sz., 34–40.)

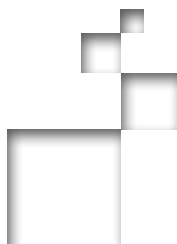
Tóth László: Helyek. Széljegyzetek elszelelt napokhoz, évekhez (7–8. sz., 120–137.)

PRÓZAFORDÍTÁS

Iwasiów, Inga: Itt hagyott. Gyásznotesz (Danyi Gábor fordítása) (5. sz., 52–65.)

Karpinsky, Peter: A Legyek Ura (Mészáros Tünde fordítása) (10. sz., 8–23.)

Majling, Daniel: Az élet igenlése (György Norbert fordítása) (9. sz., 57–63.)

Rankov, Pavol: Helyek, amik nincsenek a térképen (Vályi Horváth Erika fordítása) (11. sz., 5–13.)

Tokarczuk, Olga: Az utas (Petneki Noémi fordítása) (5. sz., 69–72.)

BESZÉLGETÉS, INTERJÚ, JEGYZET, ALKALMI ÍRÁS

„Eklektikus vagyok, olvasóként is”. Juhász Tibor beszélgetése Cserna-Szabó Andrással (7–8. sz., 140–143.)

Juhász Tibor: Hivatkozási alapok. Beszélgetés Forgács Péterrel (3. sz., 87–91.)

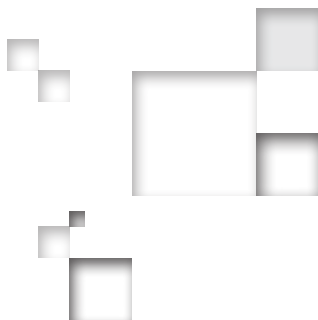
Mint egy utazás: A „Juhász Ferenc 90” című konferencián elhangzott beszélgetés szerkesztett változata (résztevők: Bajtai András, Magolcsay Nagy Gábor, Nagy Márta Júlia, Sirokai Mátyás; moderátor: Nemes Z. Márió) (7–8. sz., 94–105.)

Nagy Csilla: Meddig állat (Andrung Heinzelmann képeiről) (1. sz., borító)

Nagy Hajnal Csilla: Kortárs török líra (6. sz., 10–11.)

Németh Zoltán: Előszó (Palóc Hungarofuturizmus, 1. sz., 3.)

Valami elveszett (Grendel Lajos 1948–2018) (1. sz., 95.)

TANULMÁNY, ESSZÉ

- Branczeiz Anna: Az élő perspektívák költője. Képteremtés és festészeti párhuzamok Nemes Nagy Ágnes *De nézni* című versében (9. sz., 16–30.)
- Csehy Zoltán: Effemináltság, transzkulturális tér, változó sztereotípiák. Támpontok Andy Quan *Haj* című novellájának értelmezéséhez (11. sz., 29–42.)
- Fabiszewska, Ariana: A transzkulturalizmus traumái Borbély Szilárd *Nincstelenek* című regényében (10. sz., 60–75.)
- Fodor Péter: Fából ötkarika. Varasdy Dezső: Nehéz kesztyűk (10. sz., 48–56.)
- Fried István: Verbó elhíresedett fia földrészek és nyelvek között. Benyovszky Móric kalandjai Kelet-Közép-Európa irodalmaiban (10. sz., 26–45.)
- Gábori Kovács József: Pályakép, költői beszély vagy romantikai eposz? Szász Károly Losárdi Zsuzsánája (6. sz., 61–83.)
- Gömöri György: Franaszek Herbert-életrajzát olvasva... (Andrzej Franaszek: Herbert. Biografia I-II.) (5. sz., 81–87.)
- Görözdí Judit: Közép-Európára tekintve – Esterházy Péter *Hahn-Hahn grófnő pillantása* és Pavel Vilikovský a *Kutya az úton* című esszéregényei alapján (3. sz., 57–69.)
- Herczeg Ákos: Az intimitás titkai. Ady Endre Léda asszony zsolotárainak margójára (5. sz., 6–18.)
- Horváth Márk és Lovász Ádám: Juhász Ferenc leendései (7–8. sz., 62–84.)
- Káli Anita: Részvét és látásmód. Tar Sándor: A mi utcánk (9. sz., 67 – 66.)
- Koós István: A lélek születése Jókainál. Azraële története (4. sz., 9–21.)
- Kosztrabszky Réka: Az elbeszélés-technika sajátosságai Szabó Magda *Freskó* című regényében (1. sz., 72–91.)

Ladányi István: „...valamilyen »közép-európai poétika«”? Történelem-reprezentációk és identitáskérdések kortárs közép-európai regényekben (Danilo Kiš, Dragan Velikić, Nedjeljko Fabrio, Olga Tokarczuk) (3. sz., 22–36.)

Ladányi István: Tolnai Ottó *Krik ruže* (1988) című, szerb nyelven írt verseskötetének nyelvi és kulturális beágyazottsága (11. sz., 43–58.)

Lénárt Tamás: Énvesztés, szótapadás, saját ritmus. Az autizmus emlékezés-poétikája a *Világló részletekben* (4. sz., 73–84.)

Mandra Gora: Az álnév mint alakzat a kortárs magyar irodalomban (12. sz., 32–45.)

Márton László: Egy recenzió története (7–8. sz., 85–93.)

N. Tóth Anikó: Selmec mint transzkulturális tér (11. sz., 14–28.)

Nagy Csilla: Transzkulturalizmus és identitás Ivana Dobráková prózájában (11. sz., 59–66.)

Nagy Hajnal Csilla: Íróalakok a modernitás prózanarratíváiban I. (Rubin Szilárd: *Csirkejáték*, Hajnóczy Péter: *A halál kilovagolt Perziából*) (2. sz., 36–57.)

Nagy Hajnal Csilla: Íróalakok a modernitás prózanarratíváiban II. J. D. Salinger és Sylvia Plath műveiről (4. sz., 31–68.)

Németvárosi Attila: A keres-és poétikai anatómiájáról. Megjegyzések Németvárosi Attila *A Gyula-meccsen mit keresek* című szövegéhez (12. sz., 46–52.)

Pataky Adrienn: A „népi szürrealista” és az újholdasok. Juhász Ferenc kanonizációja (7–8. sz., 23–43.)

Petres Csizmadia Gabriella: Az utazás interferenciája. „Start és cél között rázkódik a test” (9. sz., 43–56.)

Reichert Gábor: Juhász Ferenc *Apám* című époszának szövegváltozatai (7–8. sz., 44–61.)

Rudaš Jutka: A két kultúra kontextusában formálódó művek sajátosságai (10. sz., 76–85.)

Szabó Roland: A csöndképzetek mint hangeffektusok. József Attila „tárgyiasuló” költészetének hallható szinterei (2. sz., 65–88.)

Télffy Ármin: A dekoltázs metafizikai mélysége (5. sz., 20–30.)

Tóth Lilla: A közéleti líra a kortárs szlovákiai magyar irodalomban (1. sz., 41–64.)

Vincze Ferenc: Az idegen tekintet mint Kelet-Európa színrevitele. A transznacionális irodalomértés perspektívái (3. sz., 37–56.)

KÖNYV- ÉS SZÍNHÁZKRITIKA (AZ ISMERTETÉS SZERZŐJÉNEK NEVE SZERINT)

Czucz Enikő: Idegen bolygó. Izsó Zita *Éjszakai földet érés* című verseskötetéről (3. sz., 92–95.)

Csanda Gábor: Életes, élesztő irodalom. Háty János *Kik vagytok ti?* című könyvéről (11. sz., 90–95.)

Cseh Zoltán: Simontól Péterig és vissza. Szöllősi Mátyás *Simon Péter* című könyvéről (2. sz., 92–95.)

Fabiszewska, Ariana: A Nagy Háború (Teksty drugie 2018/4. Wielka wojna) (5. sz., 88–95.)

Kispál Dániel: A projekt módszer használati lehetőségei az iskolapedagógiában. Fegyverneki Gergő *Játék, munka, tanulás* című könyvéről (6. sz., 90–95.)

Kosztrabszky Réka: A látás kudarca. Bogyó Noémi *Vakfoltok* című regényéről (9. sz., 92–95.)

Kosztrabszky Réka: Pillanatképek a mából. Szil Ágnes *Életünk legszebb napja* című kötetéről (4. sz., 91–95.)

Nagy Csilla: „Itt vagyok a világ közepén” Barak László *Én nem menni lakni külföld* című könyvéről (7–8. sz., 150–151.)

Polgár Anikó: Arany kapu, fémrácsok mögött. Erdős Virág *Ötven plusz* című könyvéről (12. sz., 91–93.)

Schäffer Anett: Az irodalom teste. Földes Györgyi *Test – szöveg – test: Test-reprezentációk és a Másik szépirodalmi alkotásokban* című könyvéről (10. sz., 90–95.)

Sebestyén Kinga: A dicsőség a másik oldalról. Horváth Benji *A dicsőséges Európa* című könyvéről (1. sz., 92–94.)

KÖNYV- ÉS SZÍNHÁZKRITIKA (AZ ISMERTETETT MŰ SZERZŐJÉNEK NEVE SZERINT)

Barak László: *Én nem menni lakni külföld* (Nagy Csilla: „Itt vagyok a világ közepén”) (7–8. sz., 150–151.)

Bogyó Noémi: Vakfoltok (Kosztrabszky Réka: A látás kudarca) (9. sz., 92–95.)

Erdős Virág: Ötven plusz (Polgár Anikó: Arany kapu, fémrácsok mögött) (12. sz., 91–93.)

Fegyverneki Gergő: Játék, munka, tanulás (Kispál Dániel: A projekt módszer használati lehetőségei az iskolapedagógiában) (6. sz., 90–95.)

Földes Györgyi: Test – szöveg – test (Schäffer Anett: Az irodalom teste) (10. sz., 90–95.)

Háy János: Kik vagytok ti? (Csanda Gábor: Életes, élesztő irodalom) (11. sz., 90–95.)

Horváth Benji: A dicsőséges Európa (Sebestyén Kinga: A dicsőség a másik oldalról) (1. sz., 92–94.)

Izsó Zita: Éjszakai földet érés (Czucz Enikő: Idegen bolygó) (3. sz., 92–95.)

Szil Ágnes: Életünk legszebb napja (Kosztrabszky Réka: Pillanatképek a mából) (4. sz., 91–95.)

Szöllősi Máttyás: Simon Péter (Cseh Zoltán: Simontól Péterig és vissza) (2. sz., 92–95.)

Teksty drugie 2018/4. Wielka wojna (Fabiszewska, Ariana: A Nagy Háború) (5. sz., 88–95.)

ILLUSZTRÁCIÓK

Géczi János (10. sz.)
Heinzelmann, Andrung (1. sz.)
IN SITU III. (9. sz.)
Klepoch, Tomáš (11. sz.)
Kosziba Klaudia (3. sz.)
Könyv Kata (7–8. sz.)
Lukács Zsolt (6. sz.)
Majoros Áron Zsolt (2. sz.)
Makar, Robert (12. sz.)
Nagy Csilla (4. sz.)
Szalai Dániel (5. sz.)

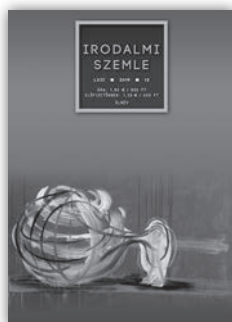
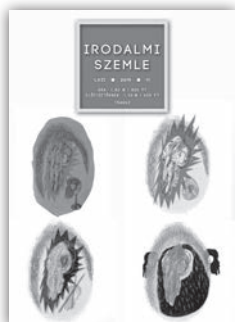
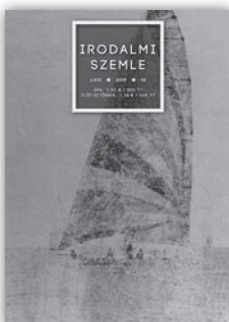
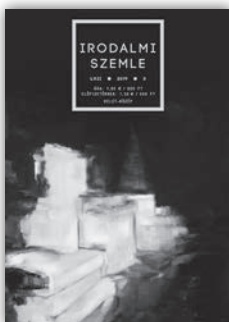
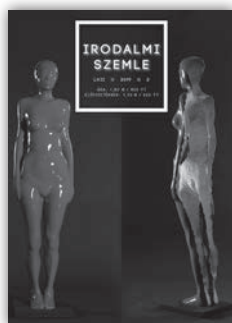
AZ IRODALMI SZEMLE SZERKESZTŐSÉGE

Főszerkesztő: Mizser Attila
Szerkesztők: Nagy Csilla, Németh Zoltán
Lapterv, tördelés: Gyenes Gábor, Václav Kinga
Képszerkesztő: Gyenes Gábor
Korrektúra: Szaniszló Tibor

A REPERTÓRIUM

Összeállította:
Mizser Attila, Nagy Csilla
Korrektúra: Szaniszló Tibor
Tördelés, nyomdai
előkészítés:
Gyenes Gábor, Václav Kinga

A 2019-ES
ÉVFOLYAM
CÍMLAPJAI

MEGRENDELŐLAP

fél évre: 9,- €

egész évre: 18,- €;
Magyarországon 7200,- Ft

Alulírott megrendelem az IRODALMI SZEMLÉT a 2020. évre

A megrendelő neve

.....

Címe (postai irányítószáma és helység)

.....

.....

Dátum .....

Aláírás.....

A KITÖLTÖTT ÉS ALÁÍRT MEGRENDELŐLAPOT
AZ ALÁBBI CÍMRE KÉRJÜK VISSZAKÜLDENI:

Madách Egyesület,
P.O.BOX 7
820 11 Bratislava.
E-mail:
madach.asist@gmail.com